BIBLIOTECA PENTRU TOȚI COPIII

BASME

Mihai Eminescu

LECTURĂ RECOMANDATĂ ÎN PROGRAMA ȘCOLARĂ

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România

tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe www.litera.ro

Copyright © 2013 Litera

pentru prezenta ediție

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii

Redactor-coordonator: Irina Ilie

Corector: Georgiana Enache

Copertă: Andrei Gamarţ

Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

EMINESCU, MIHAI

Basme / Mihai Eminescu. – Bucureşti: Litera, 2013

ISBN 978-606-686-090-1

821.135.1-1

1850

Pe 15 ianuarie, în Botoşani, se naşte Mihail, fiul Ralucăi (n. Iuraşcu) şi al lui Gheorghe Eminovici, căminar din Ipoteşti.

1858

În octombrie, Mihail este înscris în clasa a treia la National Haupschule din Cernăuţi; primele două clase fuseseră trecute probabil în particular. Şcoala primară o termină anul următor, în 1859.

1860

Înscris în clasa întâi la liceul german din Cernăuţi, Ober Gymnasium, Mihail îl va avea aici profesor de română pe Aron Pumnul, autorul crestomaţiei de texte româneşti în patru volume *Lepturariu românesc*. Mihail are dificultăţi şcolare la matematică şi latină.

1862

Rămâne repetent în clasa a II-a.

1863

În aprilie, renunţă la Ober Gymnasium. Situaţia sa şcolară va rămâne neclară.

1864, noiembrie – 1865, martie

Lucrează ca "scrietor al Cancelariei" la Consiliul permanent al judeţului Botoşani.

1866

Debutează cu poezia *La mormântul lui Aron Pumnul*, inclusă în volumaşul *Lăcrămioarele învăţăceilor gimnasişti din Cernăuţi la mormântul prea iubitului lor profesor Arune Pumnul răpăusat într-a 12/24 ianuarie* 1866.

Un al doilea debut are loc în februarie, în revista *Familia* a lui Iosif Vulcan, scoasă la Pesta, cu poezia *De-aş avea*. În cursul acestui an vor mai apărea în *Familia* poeziile *O călărire în zori*, *Din străinătate*, *La Bucovina*, *Speranţa*, *Misterele nopţii*, precum şi *Asta vreu, dragul meu!*, publicată în *Umoristul*, revistă scoasă tot de Vulcan.

1867

În prima parte a anului este la Cernăuţi, din octombrie se găseşte în trupa de teatru a lui Iorgu Caragiale, fiind un fel de secretar. Apar în *Familia* poeziile *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie* şi *La Heliade*.

1868

În martie–septembrie face parte din trupa lui Mihail Pascaly, ca "sufleur II şi copist"; ajunge din nou în Transilvania, împreună cu teatrul. Publică în *Familia* poeziile *La o artistă* şi *Amorul unei marmur*e.

În septembrie ajunge în Bucureşti, unde se angajează sufleur la Teatrul Naţional.

1869

Apar în *Familia Junii corupţi* şi *Amicului F.I.*, iar într-o foaie volantă, *La moartea principelui Ştirbey*.

În octombrie se înscrie la Facultatea de Filosofie din Viena; neavând bacalaureatul, este doar "auditor extraordinar".

1870

Apare în *Convorbiri literare*, revista din Iaşi a grupului *Junimea*, poezia *Venere şi Madonă* (aprilie); mai apoi apar tot acolo *Epigonii* şi basmul *Făt-Frumos din lacrimă*.

1871

La 1 aprilie se înfiinţează la Viena Societatea Academică Social-Literară "România jună", asociaţie studenţească în

cadrul căreia Eminescu este ales bibliotecar (Slavici fiind preşedinte). Publică în *Convorbiri literare* poeziile *Înger de pază* şi *Noaptea*.

În octombrie se înscrie la Facultatea de Drept din Viena.

1872

În primăvară o cunoaşte la Viena pe Veronica Micle.

În septembrie citeşte la *Junimea* nuvela fantastică *Sărmanul Dionis* şi poemele *Egipetul*, *Înger şi demon* şi *Floare albastră*; toate acestea sunt publicate ulterior în *Convorbiri literare*.

Primind o bursă de la Ministerul Cultelor şi Instrucţiei Publice, condus de Titu Maiorescu, se înscrie în decembrie la Facultatea de Filosofie din Berlin.

1874

Începe să traducă din Kant – *Critica raţiunii pure*. Renunţă să-şi dea doctoratul, cum îi cerea cu insistenţă Maiorescu. Întors în ţară, este numit, printr-un ordin al Consiliului de Miniştri, director la Biblioteca Centrală din Iaşi.

1875

Este schimbat din postul de la Biblioteca Centrală, fiind numit revizor şcolar.

1876

Este demis din funcţia de revizor de guvernul liberal nou instalat.

Este acuzat de furtul unor cărţi şi al unor piese din mobilierul Bibliotecii de către D. Petrino, cel care i-a urmat la conducerea instituţiei. Va fi absolvit în instanţă.

Intră în redacţia ziarului *Curierul de Iaşi* – "foaia vitelor de pripas", cum o desconsideră; aici, printre articole de toate felurile, va strecura în foileton nuvela *Cezara*.

În *Convorbiri literare* apar poeziile *Melancolie*, *Crăiasa din poveşti*, *Lacul*, *Dorinţa*, *Călin*.

1877

În octombrie părăseşte forţat, în urma unui conflict, *Curierul de Iaşi*. Curând i se găseşte un post de redactor la ziarul bucureştean *Timpul*, organ politic conservator unde e redactor Slavici (la care poetul va locui o vreme, după ce va schimba mai multe gazde). Se mută la Bucureşti, desfăşurând în anii ce urmează o bogată şi intensă activitate publicistică.

1879

Apar în *Convorbiri literare* poeziile *De câte ori, iubito*, *Rugăciunea unui dac*, *Atât de fragedă*, *Afară-i toamnă*, *Sunt ani la mijloc*, *Când însuşi glasul*, *Freamăt de codru*, *Revedere*, *Foaia veştedă*, *Despărţire*.

1880

Este numit redactor-şef la *Timpul*.

Apare poezia *O, mamă* în *Convorbiri literare*.

1881

Apar, în *Convorbiri literare*, *Scrisoarea I*, *Scrisoarea II*, *Scrisoarea III*, *Scrisoarea IV*.

1882

În urma unor mişcări în politica Partidului Conservator (apropierea unor membri importanţi de Partidul Liberal), în ianuarie la *Timpul* este numit redactor-şef Grigore G. Păucescu. Eminescu este marginalizat în cadrul redacţiei.

În aprilie citeşte la Junimea poemul *Luceafărul*.

1883

În aprilie apare *Luceafărul*, în *Almanahul Societăţii Academice Social-Literare "România jună"* din Viena.

Pe 28 iunie/ 10 iulie (stil nou), la Bucureşti, se produce criza în urma căreia Eminescu e declarat nebun şi internat, cu ajutorul financiar al lui Maiorescu, la Sanatoriul "Caritas" al doctorului Alexandru Şuţu.

Pe 1 noiembrie, însoţit de vechiul prieten Alexandru Chibici Revneanu, este trimis la Viena, la Institutul de la Ober-Döbling al doctorului Oberstein.

La sfârşitul anului apare la Editura Socec, în îngrijirea şi cu prefaţa lui Maiorescu, volumul *Poesii* – primul şi singurul publicat în timpul vieţii lui Eminescu. Cea mai mare parte a poeziilor lui Eminescu rămân în manuscrisele lui, aflate în păstrarea lui Maiorescu; donate de acesta Academiei, în 1902, cele aproximativ 14 000 de file, cuprinzând note dintre cele mai eterogene, conspecte, dar şi lungi poeme, proiecte de teatru ş.a. vor fi desluşite şi publicate la câteva decenii după moartea poetului, schimbându-i şi adâncindu-i imaginea lăsată de "antume".

Sunt publicate poeziile *Doină* (în *Convorbiri literare*) şi *S-a dus amorul*, *Când amintirile, de-acum*, *Ce e amorul?*, *Pe lângă plopii fără soţ*, *Şi dacă...* (în *Familia*). Toate poeziile sunt dinaintea crizei, la fel ca toate versurile ce vor mai apărea sub semnătura lui până la sfârşitul vieţii. Diminuat intelectual, cu reveniri periodice, Eminescu nu va mai scrie decât câteva pagini de publicistică.

1884

În februarie, însoţit tot de amicul Chibici Revneanu, pleacă într-o călătorie prin Italia.

La sfârşitul anului este numit în funcţia de bibliotecar la Biblioteca Centrală din Iaşi.

Apar poeziile *Diana* (în *Convorbiri literare*) şi *Din noaptea* (în *Familia*).

1885

În *Convorbiri literare* apare *Sara pe deal*.

1886

Boala revine către sfârşitul anului. Este internat la ospiciul Mănăstirii Neamţ.

În *Convorbiri literare* apare *La steaua*.

1887

Ieşind după câteva luni de la Mănăstirea Neamţ, se mută la Botoşani, în grija surorii sale Harieta.

1888

În aprilie se reîntoarce la Bucureşti, alături de Veronica Micle. Reîncepe să publice câteva articole (în *România liberală* şi în proaspăt înfiinţatul ziar *Fântâna Blanduziei*).

Iacob Negruzzi cere în Camera Deputaţilor acordarea unei pensii viagere poetului.

1889

În februarie e internat din nou – la ospiciul Mărcuţa şi apoi la Caritas.

Se stinge din viaţă pe 15 iunie, la Ospiciul Caritas.

"În după-amiaza zilei de sâmbătă, 17 iunie, la orele 6, cortegiul, însoţit de un număr mare de studenţi, gazetari şi prieteni, în fruntea cărora se aflau primul-mnistru Lascăr Catargiu, Titu Maiorescu, M. Kogălniceanu, Th. Rosetti, Aug. Laurian şi alţii, porni spre cimitirul Bellu, trecând pe Calea Victoriei, Calea Rahovei şi Câmpia Filaretului. O ploaie măruntă pica din cerul peste tot acoperit de nouri. Pe drum, în dreptul Universităţii şi la mormânt, se ţinură cuvântări îndurerate şi banale, după care, pe înserate, coşciugul fu

coborât în groapă, între un tei şi un brad." (G. Călinescu, *Viaţa...*, p. 219)

Făt-Frumos din lacrimă*

*După basmul *Făt-Frumos crescut din lacrimă*, cules de prin părţile Bihorului.

În vremea veche, pe când oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decât în germenii viitorului, pe când Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pământului –, în vremea veche trăia un împărat întunecat şi gânditor ca miazănoaptea şi avea o împărătească tânără şi zâmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cincizeci de ani de când împăratul purta război c-un vecin al lui. Murise vecinul şi lăsase de moştenire fiilor şi nepoţilor ura şi vrajba de sânge. Cincizeci de ani, şi numai împăratul trăia singur, ca un leu îmbătrânit, slăbit de lupte şi suferinţe – împărat ce-n viaţa lui nu râsese niciodată, care nu zâmbea nici la cântecul nevinovat al copilului, nici la surâsul plin de amor al soţiei lui tinere, nici la poveştile bătrâne şi glumeţe ale ostaşilor înălbiţi în bătălie şi nevoi.

Se simţea slab, se simţea murind şi n-avea cui să lase moştenirea urei lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lângă împărăteasa tânără – pat aurit, însă pustiu şi nebinecuvântat –, trist mergea la război cu inima neîmblânzită; şi împărăteasa sa, rămasă singură, plângea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben ca aurul cel mai frumos cădea pe sânii ei albi şi rotunzi, şi din ochii ei albaştri şi mari curgeau şiroaie de mărgăritare apoase pe o faţă mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor şi vine albastre se trăgeau pe faţa ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se aruncă pe treptele de piatră ale unei bolte în zid, în care veghea, deasupra unei candele fumegânde, icoana îmbrăcată în argint a Maicei durerilor. Înduplecată de rugăciunile împărătesei îngenuncheate, pleoapele icoanei reci se umeziră şi o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreaţa ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece şi o supse în adâncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă, şi împărăteasa făcu fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălai ca razele lunei.

Împăratul surâse, soarele surâse şi el în înfocata lui împărăţie, chiar stătu pe loc, încât trei zile n-a fost noapte, ci numai senin şi veselie; vinul curgea din butii sparte şi chiotele despicau bolta cerului.

Şi-i puse mama numele Făt-Frumos din lacrimă.

Şi crescu şi se făcu mare ca brazii codrilor. Creştea într-o lună cât alţii într-un an.

Când era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta cerului, îl prinse pe degetul cel mic, şi buzduganul se rupse-n două. Atunci puse să-i facă altul mai greu, îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunei; căzând din nori, nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos îşi luă ziua bună de la părinţi, ca să se ducă să se bată el singur cu oştile împăratului ce-l duşmănea pe tată-său. Puse pe trupul său împărătesc haine de păstor, cămeşă de borangic, ţesută în lacrimele mamei sale, mândră pălărie cu flori, cu cordele şi cu mărgele rupte de la gâturile fetelor de-mpăraţi, îşi puse-n brâul verde un fluier de doine şi altul de hore, şi, când era soarele de două suliţe pe cer, a plecat în lumea largă şi-n toiul lui de voinic.

Pe drum horea şi doinea, iar buzduganul şi-l arunca să spintece nourii, de cădea departe tot cale de-o zi. Văile şi munţii se uimeau auzindu-i cântecele, apele-şi ridicau valurile mai sus, ca să-l asculte, izvoarele îşi tulburau adâncul, ca să-şi azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca el când vor şopti văilor şi florilor.

Râurile se ciorăiau mai în jos de brâiele melancolicelor stânce, învăţau de la păstorul împărat doina iubirilor, iar vulturii, ce stau amuţiţi pe creştetele seci şi sure a stâncelor înalte, învăţau de la el ţipătul cel plâns al jelei.

Steteau toate uimite pe când trecea păstoraşul împărat, doinind şi horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; şi-n piepturile păstorilor tineri, răzimaţi c-un cot de-o stâncă şi c-o mână

pe bâtă, încolţea un dor mai adânc, mai întunecos, mai mare – dorul voiniciei.

Toate steteau în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cântecul dorul inimii lui, şi cu ochii buzduganul, ce sclipea prin nori şi prin aer ca un vultur de oţel, ca o stea năzdrăvană.

Când era-nspre sara zilei a treia, buzduganul, căzând, se izbi de o poartă de aramă şi făcu un vuiet puternic şi lung. Poarta era sfărâmată şi voinicul intră. Luna răsărise dintre munţi şi se oglindea într-un lac mare şi limpede, ca seninul cerului. În fundul lui se vedea sclipind, de limpede ce era, un nisip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand, încunjurat de un crâng de arbori verzi şi stufoşi, se ridica un mândru palat de o marmură ca laptele, lucie şi albă – atât de lucie, încât în ziduri răsfrângea ca-ntr-o oglindă de argint: dumbravă şi luncă, lac şi ţărmuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lângă poartă; şi-n aerul cel curat al serii tremurau din palat cântece mândre şi senine. Făt-Frumos se sui-n luntre şi, vâslind, ajunse până la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de braţe, şi-n fiecare braţ ardea câte o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era înaltă, susţinută de stâlpi şi de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mândră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din câte-un singur mărgăritar mare; iar boierii ce şedeau la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roşie, erau frumoşi ca zilele tinereţii şi voioşi ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea-ntr-un cerc de aur bătut cu diamante şi cu hainele strălucite, era frumos ca luna unei nopţi de vară. Dar mai mândru era Făt-Frumos.

– Bine-ai venit, Făt-Frumos! zise împăratul. Am auzit de tine, da' de văzut nu te-am văzut.

– Bine te-am găsit, împărate, deşi mă tem că nu te-oi lăsa cu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.

– Ba n-am viclenit asupra tatălui tău, ci totdeauna m-am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică şi cuparilor să împle cupele cu vin şi-om lega frăţie de cruce pe cât om fi şi-om trăi.

Şi se sărutară feciorii de-mpăraţi în urările boierilor, şi băură, şi se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos:

– De cine-n lume te temi tu mai mult?

– De nime-n lumea asta, în afară de Dumnezeu. Dar tu?

– Eu iar de nime, afară de Dumnezeu şi de Mama-pădurilor. O babă bătrână şi urâtă, care umblă prin împărăţia mea de mână cu furtuna. Pe unde trece ea, faţa pământului se usucă, satele se risipesc, târgurile cad năruite. Mers-am eu asupra ei cu bătălie, dar n-am isprăvit nimic. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăţia, am fost silit să stau la-nvoială cu ea şi să-i dau ca bir tot al zecilea din copiii supuşilor mei. Şi azi vine ca să-şi ieie birul.

Când sună miazănoaptea, feţele mesenilor se posomorâră; căci pe miazănoapte călare, cu aripi vântoase, cu faţa zbârcită ca o stâncă buhavă şi scobită de păraie, c-o pădure-n loc de păr, urla prin aerul cernit Mama-pădurilor cea nebună. Ochii ei – două nopţi turburi, gura ei – un hău căscat, dinţii ei – şiruri de pietre de mori.

Cum venea vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc şi o trânti cu toată puterea într-o piuă mare de piatră; peste piuă prăvăli o bucată de stâncă, pe care-o legă din toate părţile cu şepte lanţuri de fier. Înăuntru baba şuiera şi se smulgea ca vântul închis, dar nu-i folosea nimica.

Veni iar la ospăţ; când prin bolţile ferestrelor, la lumina lunei, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama-pădurilor, neputând să iasă, trecea peste ape cu piuă cu tot şi-i brăzda faţa în două dealuri. Şi fugea mereu, o stâncă de piatră îndrăcită, rupându-şi cale prin păduri, brăzdând pământul cu dâră lungă, până ce se făcu nevăzută în depărtarea nopţii.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luându-şi buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dâra trasă de piuă, până ce ajunse lâng-o casă frumoasă, albă, care steclea la lumina lunei în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi şi luminau albastre, roşie-închise şi albe, iar printre ele roiau fluturi uşori, ca sclipitoare

stele de aur. Miros, lumină şi un cântec nesfârşit, încet, dulce, ieşind din roirea fluturilor şi a albinelor, îmbătau grădina şi casa. Lângă prispă steteau două butii cu apă, iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă şi lungă părea un nor de raze şi umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era aşezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunei, ea părea muiată într-un aer de aur. Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur şi dintr-un fuior de o lână ca argintul torcea un fir de o mătase albă, subţire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună, ce cutreiera aerul, decât a fir de tort.

La zgomotul uşor al paşilor lui Făt-Frumos, fata-şi ridică ochii albaştri ca undele lacului.

– Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi şi pe jumătate închişi, cât e de mult de când te-am visat... Pe când degetele mele torceau un fir, gândurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam şi eram să-ţi ţes o haină urzită în descântece, bătută-n fericire; s-o porţi... să te iubeşti cu mine. Din tortul meu ţi-aş face o haină, din zilele mele, o viaţă plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mână şi furca căzu alături cu ea. Ea se sculă şi, ca ruşinată de cele ce zisese, mânile ei spânzurau în jos ca la un copil vinovat şi ochii ei cei mari se plecară. El se apropie de ea, c-o mână îi cuprinse mijlocul, iar cu cealaltă îi desmierdă încet fruntea şi părul şi-i şopti:

– Ce frumoasă eşti tu, ce dragă-mi eşti! A cui eşti tu, fata mea?

– A Mamei-pădurilor, răspunse ea suspinând; mă vei iubi tu acum, când ştii a cui sunt?

Ea încunjură cu amândouă braţele ei goale grumazul lui şi se uită lung la el, în ochii lui.

– Ce-mi pasă a cui eşti, zise el, destul că te iubesc.

– Dacă mă iubeşti, să fugim atuncea, zise ea, lipindu-se mai tare de pieptul lui; dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omorî, şi dac-ai muri tu,

eu aş nebuni ori aş muri şi eu.

– N-aibi frică, zise el zâmbind şi desfăcându-se din braţele ei. Unde-i mumă-ta?

– De când a venit, se zbuciumă în piua în care-ai încuiat-o tu şi roade cu colţii la lanţurile ce-o închid.

– Ce-mi pasă! zise el repezindu-se să vadă unde-i.

– Făt-Frumos, zise fata, şi două lacrimi mari străluciră în ochii ei, nu te duce încă! Să te-nvăţ eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buţile astea două? Una-i cu *apă*, alta cu *putere*. Să le mutăm una în locul alteia. Mama, când se luptă cu vrăjmaşii ei, strigă când oboseşte: "Stai, să mai bem câte-oleacă de apă!" Apoi ea bea putere, în vreme ce duşmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc: ea nu va şti şi va bea numai apă în vremea luptei cu tine.

Precum au zis, aşa au şi făcut.

El se repezi după casă.

– Ce faci, babă? strigă el.

Baba, de venin, se smulse o dată din piuă-n sus şi rupse lanţurile, lungindu-se slabă şi mare până-n nori.

– A, bine că mi-ai venit, Făt-Frumos! zise ea, făcându-se iar scurtă, ia, acum hai la luptă, acum om vedea cine-i mai tare!

– Hai! zise Făt-Frumos.

Baba-l apucă de mijloc, se lungi răpezindu-se cu el până-n nori, apoi îl izbi de pământ şi-l băgă în ţărână pân-în glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea şi o băgă-n pământ până în genunchi.

– Stai, să mai bem apă, zise Mama-pădurilor ostenită.

Stătură şi se răsuflară. Baba bău apă, Făt-Frumos bău putere, şi-un fel de foc nestins îi cutreieră cu fiori de răcoare toţi muşchii şi toate vinele lui cele slăbite.

C-o putere îndoită, cu braţe de fier, o smunci pe babă de mijloc şi-o băgă-n pământ până-n gât. Apoi o izbi cu buzduganul în cap şi-i risipi creierii. Cerul încărunţi de nouri, vântul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc, ca un proroc al pierzării. Prin acel întuneric des şi nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mânile ridicate şi palidă. El se apropie de ea şi-o cuprinse cu braţele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, şi mânile ei reci s-ascunseră-n sânul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăţi pe cer, luna roşie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sânul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi şi uimite – ochii miresei lui. El o luă pe braţe şi începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-şi culcase capul în sânul lui şi părea că adormise. Ajuns lângă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducând-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarbă, fân cu miros şi flori din grădină şi-i clădi un pat, în care-o aşeză ca-ntr-un cuib.

Soarele, ieşind din răsărit, privea la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci şi rotunde, faţa ei de-o paloare umedă ca ceara cea albă, mânile mici şi unite pe piept, părul despletit şi răsfirat pe fân, ochii mari, închişi şi adânciţi în frunte, astfel ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă şi albă, Făt-Frumos presură câteva flori albastre, apoi şezu alături cu ea şi-ncepu a doini încet. Cerul limpede – o mare, soarele – o faţă de foc, ierburile împrospătate, mirosul cel umed al florilor învioşate o făceau să doarmă mult şi lin, însoţită în calea visurilor ei de glasul cel plâns al fluierului. Când era soarele-n amiazi, firea tăcea şi Făt-Frumos asculta fericita ei răsuflare, caldă şi umedă. Încet, se plecă la obrazul ei şi-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri, şi-ntinzându-se *somnoroasă*, zise încet şi zâmbind:

– Tu aici eşti?

– Ba nu sunt aici, nu vezi că nu sunt aici? zise el mai lăcrămând de fericire.

Cum şedea el lângă ea, ea-şi întinse un braţ şi-i cuprinse mijlocul.

– Hai, scoală, zise el desmierdând-o, e ziua-n amiaza-mare.

Ea se sculă, îşi netezi părul de pe frunte şi-l dete pe spate, el îi cuprinse mijlocul, ea-i înconjură grumazul şi astfel trecură printre straturile de flori şi intrară în palatul de marmură al împăratului.

El o duse la împăratul şi i-o arătă, spuindu-i că-i mireasa lui. Împăratul zâmbi, apoi îl luă de mână pe Făt-Frumos, ca şi când ar fi vrut să-i spuie ceva în taină, şi-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului şi ochii i se umplură de lacrimi. O lebădă îşi înălţase aripele ca pe nişte pânze de argint şi cu capul cufundat în apă sfâşia faţa senină a lacului.

– Plângi, împărate? zise Făt-Frumos. De ce?

– Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ţi-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricât de scumpă mi-ar fi, şi cu toate astea vin să-ţi cer şi mai mult.

– Ce, împărate?

– Vezi tu lebăda ceea îndrăgită de unde? Tânăr fiind, aş trebui să fiu îndrăgit de viaţă, şi, cu toate astea, de câte ori am vrut să-mi fac samă... Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gânditori, dulce ca visele mării – fata Genarului, om mândru şi sălbatic ce îşi petrece viaţa vânând prin păduri bătrâne. O, cât e de aspru el, cât e de frumoasă fata lui! Orice încercare de a o răpi a fost deşartă. Încearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăţia de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decât zilele, mai scumpă decât mireasa.

– Împărate pré luminate, din câte noroace-ai avut, unul a fost mai mare decât toate: acela că Făt-Frumos ţi-i frate de cruce. Hai, că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului.

Şi-şi luă cai ageri, cai cu suflet de vânt, Făt-Frumos, şi era să plece. Atunci mireasa lui – Ileana o chema – îi zise încet la ureche, sărutându-l cu dulce:

– Nu uita, Făt-Frumos, că pe cât vei fi tu departe, eu oi tot plânge.

El se uită cu milă la ea, o mângâie, dar apoi, desfăcându-se de îmbrăţoşările ei, se avântă pe şeaua calului şi plecă în lume.

Trecea prin codri pustii, prin munţi cu fruntea ninsă, şi când răsărea dintre stânci bătrâne luna cam palidă, ca faţa unei fete moarte, atunci vedea din când în când câte-o streanţă uriaşă atârnată de cer, ce încunjura cu poalele ei vârful vreunui munte – o noapte sfârticată, un trecut în ruină, un castel numai pietre şi ziduri sparte.

Când se lumină de ziuă, Făt-Frumos vede că şirul munţilor dă într-o mare verde şi întinsă, ce trăieşte în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet şi melodios, până unde ochiul se pierde în albastrul cerului şi în verdele mării. În capătul şirului de munţi, drept asupra mării, se oglindea în fundul ei o măreaţă stâncă de granit, din care răsărea ca un cuib alb o cetate frumoasă, care, de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăreau ferestre strălucite, iar dintr-o fereastră deschisă se zărea, printre oale de flori, un cap de fată, oacheş şi visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

– Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea, sărind de la fereastră şi deschizând porţile măreţului castel, unde ea locuia singură ca un geniu într-un pustiu, astă-noapte mi se părea că vorbesc c-o stea, şi steaua mi-a spus că vii din partea împăratului ce mă iubeşte.

În sala cea mare a castelului, în cenuşa vetrei, veghea un motan cu şepte capete, care când urla dintr-un cap s-auzea cale de-o zi, iar când urla din câte şepte, s-auzea cale de şepte zile.

Genarul, pierdut în sălbatecele sale vânători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata în braţe şi, punând-o pe cal, zburau amândoi prin pustiul lungului mărei ca două abie văzute închegări ale văzduhului.

Dar Genarul, om nalt şi puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimi. Motanul din castel mieună dintr-un cap, iar calul Genarului necheză cu vocea lui de bronz.

– Ce e? îl întrebă Genarul pe calul năzdrăvan. Ţi s-a urât cu binele?

– Nu mi s-a urât mie cu binele, ci de tine-i rău. Făt-Frumos ţi-a furat fata.

– Trebuie să ne grăbim mult ca să-i ajungem?

– Să ne grăbim şi nu pré, pentru că-i putem ajunge.

Genarul încălică şi zbură ca spaima cea bătrână în urma fugiţilor. În curând îi şi ajunse. Să se bată cu el Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creştin şi puterea lui nu era în duhurile întunericului, ci în Dumnezeu.

– Făt-Frumos, zise Genarul, mult eşti frumos şi mi-e milă de tine. De astă dată nu-ţi fac nimica, dar de altă dată... ţine minte!

Şi, luându-şi fata alături cu el, pieri în vânt, ca şi când nu mai fusese.

Dar Făt-Frumos era voinic şi ştia drumul înapoi. El se reîntoarse şi găsi pe fată iar singură, însă mai palidă şi mai plânsă ea părea şi mai frumoasă. Genarul era dus iar la vânătoare cale de două zile. Făt-Frumos luă alţi cai din chiar grajdul Genarului.

Astă dată plecară noaptea. Ei fugeau cum fug razele lunei peste adâncile valuri ale mării, fugeau prin noaptea pustie şi rece ca două visuri dragi; ci prin fuga lor auzeau miautele lungi şi îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemene celor ce vor să fugă în vis şi cu toate aceste nu pot. Apoi un nor de colb îi cuprinse, căci Genarul venea în fuga calului, de rupea pământul.

Faţa lui era înfricoşată, privirea cruntă. Fără de-a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos şi-l azvârli în nourii cei negri şi plini de furtună ai cerului. Apoi dispăru cu fată cu tot.

Făt-Frumos, ars de fulgere, nu căzu din el decât o mână de cenuşă în nisipul cel fierbinte şi sec al pustiului. Dar din cenuşa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant, pe lângă el arbori nalţi, verzi, stufoşi răspândeau o umbră răcorită şi mirositoare. Dacă cineva ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înţeles că jelea într-o lungă doină pe Ileana, împărăteasa cea bălaie a lui Făt-Frumos. Dar cine să înţeleagă glasul izvorului într-un pustiu, unde până-atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul îmbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele şi faţa unuia străluceau ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decât umbra celui luminat. Erau Domnul şi sf. Petrea. Picioarele lor înfierbântate de nisipul pustiului călcară atuncea în răcoarele şi limpedele pârău ce curgea din izvor. Pin cursul apei cu gleznele lor sfâşiau valurile până la umbritul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă şi-şi spălă faţa sa cea sfântă şi luminată şi mânele sale făcătoare de minuni. Apoi şezură amândoi în umbră – Domnul cugetând la tatăl său din cer, şi sf. Petrea ascultând pe cugete doina izvorului plângător. Când se sculară spre a merge mai departe, zise sf. Petrea: "Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte". "Amin!" zise Domnul, ridicând mâna sa cea sfântă, după care apoi se depărtară înspre mare, fără a mai privi înapoi.

Ca prin farmec peri izvorul şi copacii şi Făt-Frumos, trezit ca dintr-un somn lung, se uită împrejur. Atunci văzu chipul cel luminat al Domnului, ce mergea pe valurile mării, care se plecau înaintea lui, întocmai ca pe uscat; şi pe sf. Petrea, care, mergând în urma lui şi învins de firea lui cea omenească, se uita înapoia sa şi-i făcea lui Făt-Frumos din cap. Făt-Frumos îi urmări cu ochii până ce chipul sf. Petrea se risipi în depărtare, şi nu se vedea decât chipul strălucit al Domnului aruncând o dungă de lumină pe luciul apei, astfel încât dacă soarele n-ar fi fost în amiazi, ar fi crezut că soarele apune! El înţelesese minunea învierii sale şi îngenunchie înspre apusul acelui soare dumnezeiesc.

Dar apoi îşi aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, şi ceea ce făgăduieşte voinicul anevoie o lasă nefăcută.

Deci se porni şi înspre sară ajunse la castelul Genarului, ce strălucea în întunericul serei ca o uriaşă umbră. El intră în casă... fata Genarului plângea. Dar când îl văzu, faţa ei se-nsenină cum se-nsenină o undă de o rază. El îi povesti cum înviese; atunci ea-i zise: "De răpit, nu mă poţi răpi până ce nu-i ave un cal asemene cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c-acela are două inimi; dar eu am să-l întreb în astă sară de unde-şi are calul, ca să poţi şi tu să capeţi unul ca acela. Până atunci însă, pentru ca să nu te afle tată-meu, eu te voi preface într-o floare. El şezu pe un scaun, iar ea şopti o vrajă dulce, şi, cum îl sărută pe frunte, el se prefăcu într-o floare roşie

închisă ca vişina coaptă. Ea-l puse între florile din fereastă şi cânta de veselie, de răsuna castelul tatălui ei.

Atunci intră şi Genarul.

– Veselă fata mea? şi de ce eşti veselă? întrebă el.

– Pentru că nu mai este Făt-Frumos ca să mă răpească, răspunse ea râzând.

Se puseră la cină.

– Tată, întrebă fata, de unde ai calul d-tale, cu care îmbli la vânat?

– La ce-ţi trebuie s-o ştii? zise el încruntând sprâncenele.

– Ştii pré bine, răspunse fata, că nu vreau ca s-o ştiu decât numai ia-şa, ca s-o ştiu, pentru c-acu nu mai e Făt-Frumos să mă răpească.

– Ştii tu că nu mă împotrivesc ţie niciodată, zise Genarul.

Departe de-aicea, lângă mare, şede o babă care are şepte iepe. Ea ţine oameni cari să i le păzească un an (cu toate că anul ei nu e decât de trei zile), şi dacă cineva i le păzeşte bine, ea-l pune să-şi aleagă drept răsplată un mânz, iar de nu, îl omoară şi-i pune capul într-un par. Chiar însă dacă păzeşte cineva bine iepele, totuşi, ea-l vicleneşte pe om, căci scoate inimele din caii toţi şi le pune într-unul singur, încât cel ce-a păzit alege mai întotdeauna un cal fără inimă, care-i mai rău decât unul de rând... Eşti mulţămită, fata mea?

– Mulţămită, răspunse ea zâmbind.

Totodată însă, Genarul îi aruncă în faţă o batistă roşie, uşoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deşteaptă dintr-un vis, de care nu-şi poate aduce aminte. Ea uitase tot ce-i spusese tată-său. Însă floarea din fereastă veghea pintre frunzele ei ca o stea roşie prin încreţiturile unui nor.

A doua zi Genarul plecă iarăşi des-dimineaţă la vânătoare.

Fata sărută murmurând floarea roşie şi Făt-Frumos născu ca din

nimica înaintea ei.

– Ei, ştii ceva? o întrebă el.

– Nu ştiu nimica, zise ea tristă şi punând dosul mânei pe fruntea ei, am uitat tot.

– Însă eu am auzit tot, zise el. Rămâi cu bine, fata mea; în curând ne vom vedea iar.

El încălecă pe un cal şi dispăru în pustiuri.

În arşiţa cea dogoritoare a zilei... văzu aproape de pădure un ţânţar zvârcolindu-se în nisipul cel fierbinte.

– Făt-Frumos, zise ţânţarul, ia-mă de mă du până-n pădure, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sunt împăratul ţânţarilor.

Făt-Frumos îl duse până în pădurea prin care era să treacă.

Ieşind din pădure, trecu iar prin pustiu de-a lungul mării şi văzu un rac atât de ars de soare, încât nu mai avea nici putere să se mai întoarcă-napoi...

– Făt-Frumos, zise el, aruncă-mă-n mare, că ţi-oi prinde şi eu bine. Sunt împăratul racilor.

Făt-Frumos îl aruncă în mare şi-şi urmă calea.

Când, înspre sară, ajunse la un bordei urât şi acoperit cu gunoi de cal. Împrejur gard nu era, ci numai nişte lungi ţăruşe ascuţite, din care şese aveau fiecare-n vârf câte un cap, iar al şeptelea fără, se clătina mereu în vânt şi zicea: cap! cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrână şi zbârcită, culcată pe un cojoc vechi, sta cu capul ei sur ca cenuşa în poalele unei roabe tinere şi frumoase, care-i căuta în cap.

– Bine v-am găsit, zise Făt-Frumos.

– Bine-ai venit, flăcăule, zise baba sculându-se.

Ce-ai venit? ce cauţi? Vrei să-mi paşti iepele poate?

– Da.

– Iepele mele pasc numai noaptea... Uite, chiar de-acu poţi să porneşti cu ele la păscut... Fată hăi! ia dă tu flăcăului demâncatul ce i-am făcut eu şi porneşte-l.

Alături cu bordeiul era sub pământ o pivniţă. El intră în ea, şi acolo văzu şapte iepe negre strălucite – şapte nopţi, care de când erau nu zărise încă lumina soarelui. Ele nechezau şi băteau din picioare.

Nemâncat toată ziua, el cină ce-i dăduse baba ş-apoi, încălecând pe una din iepe, mână pe celelalte în aerul întunecos şi răcoare al nopţii. Dar încet, încet simţi cum se strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se painjiniră şi el căzu ca mort în iarba pajiştei. El se trezi pe când mijea de ziuă. Când colo, iepele nicăieri. El îşi credea capul pus în ţeapă, când vede ieşind dintr-o pădure-n depărtare cele şapte iepe alungate de un roi nemărginit de ţânţari şi un glas subţire-i zise:

– Mi-ai făcut un bine, ţi l-am făcut şi eu.

Când se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu-n jos şi să bată fata, care nu era de vină.

– Ce ai, mamă? întrebă Făt-Frumos.

– Nimica, zise ea, mi-a venit şi mie toane. Asupra ta n-am nimica... sunt foarte mulţumită. Apoi intrând în grajd, începu să bată caii, ţipând: Ascundeţi-vă mai bine, bată-v-ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsească, ucigă-l crucea şi mănânce-l moartea!

A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos şi dormi până ce mijea de ziuă. Desperat, era să ieie lumea-n cap, când deodată vede răsărind din fundul mării cei şapte cai, muşcaţi de-o mulţime de raci.

– Mi-ai făcut un bine, zise un glas, ţi l-am făcut şi eu.

Era împăratul racilor.

El mână caii-nspre casă şi vede iar o privelişte ca-n ziua trecută.

Însă în cursul zilei roaba babii s-apropie de el şi-i zise încet, strângându-l de mână:

– Eu ştiu că tu eşti Făt-Frumos. Să nu mai mănânci din bucatele ce-ţi fierbe baba, pentru că-s făcute cu somnoroasă... Ţi-oi face eu altfel de bucate.

Fata, într-ascuns, îi făcu merinde, şi-nspre sară, când era să plece cu caii, îşi simţi ca prin minune capul treaz.

Spre miezul nopţii se-ntoarse acasă, mână caii în grajd, îi încuie şi intră în odaie. Pe vatra cuptorului, în cenuşă mai licurea câţiva cărbuni. Baba sta întinsă pe laiţă şi înţepenită ca moartă. El gândi c-a murit ş-o scutură. Ea era ca trunchiul şi nu se mişca deloc. El trezi fata, ce dormea pe cuptor.

– Uite, zise el, ţi-a murit baba.

– Aş! asta să moară!? răspunse ea suspinând. Adevărat că acu e ca şi moartă. Acu-i miazănoaptea... un somn amorţit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine ştie pe la câte răspinteni stă, cine ştie pe câte căi a vrăjilor umblă... Până ce cântă cucoşul, ea suge inimile celor ce mor, ori pustieşte sufletele celor nenorociţi. Da, bădică, mâne ţi se-mplineşte anul, ia-mă şi pe mine cu d-ta, că ţi-oi fi de mare folos. Eu te voi scăpa din multe primejdii pe care ţi le găteşte baba.

Ea scoase din fundul unei lăzi hârbuite şi vechi o cute, o perie şi o năframă.

A doua zi de dimineaţă i se împlinise lui Făt-Frumos anul. Baba trebuia să-i dea unul din cai ş-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu. Pe când prânzeau, baba ieşi până în grajd, scoase inimile din câteşişapte cai spre a le pune pe toate într-un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă şi după îndemnarea babii se duse să-şi aleagă calul ce trebuia să şi-l ieie. Caii cei fără inimi era de un negru strălucit, tretinul cel cu inimele sta culcat într-un colţ pe-o movilă de gunoi.

– Pe acesta-l aleg eu, zise Făt-Frumos, arătând la calul cel slab.

– Da' cum, Doamne iartă-mă, să slujeşti tu degeaba!? zise baba cea

vicleană. Cum să nu-ţi iei tu dreptul tău? Alege-ţi unul din caii işti frumoşi... oricare-ar fi, ţi-l dau.

– Nu, pe acesta-l voi, zise Făt-Frumos, ţinând la vorba lui.

Baba scrâşni din dinţi ca apucată, dar apoi îşi strânse moara cea hârbuită de gură, ca să nu iasă prin ea veninul ce-i răscolea inima pestriţă.

– Hai, ia-ţi-l! zise-n sfârşit.

El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că faţa pustiului se ia după urmele lui şi zbura ca un gând, ca o vijelie pintre volburele de năsip ce se ridicau în urmă-i.

Într-o pădure îl aştepta fata fugită. El o urcă pe cal după dânsul şi fugea mereu.

Noaptea inundase pământul cu aerul ei cel negru şi răcoare.

– Mă arde-n spate! zise fata.

Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr-o volbură naltă, verde se vedeau nemişcaţi doi ochi de jeratic, a căror raze roşii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.

– Aruncă peria, zise fata.

Făt-Frumos o ascultă. Şi deodată-n urmă-le văzură că se ridică o pădure neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze şi de un urlet flămând de lupi.

– Înainte! strigă Făt-Frumos calului, care zbura asemenea unui demon urmărit de un blestem prin negura nopţii. Luna palidă trecea prin nouri suri ca o faţă limpede prin mijlocul unor vise turburi şi seci.

Făt-Frumos zbura... zbura necontenit.

– Mă arde-n spate! zise fata c-un geamăt apăsat, ca şi când s-ar fi silit mult ca să nu spuie încă.

Făt-Frumos se uită şi văzu o bufniţă mare şi sură, din care nu străluceau decât ochii roşii, ca două fulgere lănţuite de un nor.

– Aruncă cutea, zise fata.

Făt-Frumos o aruncă.

Şi deodată se ridică din pământ un colţ sur, drept, neclintit, un uriaş împietrit ca spaima, cu capul atingând de nori.

Făt-Frumos vâjâia prin aer aşa de iute, încât i se părea că nu fuge, ci cade din înaltul cerului într-un adânc nevăzut.

– Mă arde, zise fata.

Baba găurise stânca într-un loc şi trecea prin ea prefăcută într-o funie de fum, a cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.

– Aruncă năframa, zise fata.

Făt-Frumos o ascultă.

Şi deodată văzură în urmă-le un luciu întins, limpede, adânc, în a cărui oglindă bălaie se scălda în fund luna de argint şi stelele de foc.

Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer şi se uită prin nori. Cale de două ceasuri – pierdută în naltul cerului – plutea încet, încet prin albastrul tăriei Miazănoaptea bătrână, cu aripile de aramă.

Când baba înota smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganu-n nori şi lovi Miazănoaptea în aripi. Ea căzu ca plumbul la pământ şi croncăni jalnic de douăsprezece ori.

Luna s-ascunse într-un nor şi baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adâncul cel vrăjit şi necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă şi neagră. Era sufletul cel osândit al babei.

– Am scăpat, zise fata.

– Am scăpat, zise calul cel cu şapte inimi. Stăpâne, adăogi calul, tu ai izbit Miazănoaptea, de a căzut la pământ cu două ceasuri înainte

de vreme, şi eu simt sub picioarele mele răscolindu-se năsipul. Scheletele înmormântate de volburele năsipului arzător al pustiilor au să se scoale spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acuma. Aerul cel înveninat şi rece al sufletelor lor moarte v-ar puté omorî. Ci mai bine voi culcaţi-vă, şi eu pân-atuncea m-oi întoarce la mama, ca să mai sug înc-o dată laptele cel de văpaie albă al ţâţelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos şi strălucit.

Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal şi-şi aşternu mantaua pe năsipul încă fierbinte.

Dar ciudat... ochii fetei se-nfundase în cap, oasele şi încheieturile feţei îi ieşise afară, pieliţa din oacheşă se făcuse vânătă, mâna grea ca plumbul şi rece ca un sloi de gheaţă.

– Ce ţi-i? o întrebă Făt-Frumos.

– Nimica, nu mi-i nimica, zise ea cu glasul stins; şi se culcă în năsip, tremurând ca apucată.

Făt-Frumos dădu drumu calului, apoi se culcă pe mantaua ce şi-o aşternuse. El adormi; cu toate acestea-i părea că nu adormise. Peliţele de pe lumina ochiului i se roşise ca focul, şi prin el părea că vede cum luna se cobora încet, mărindu-se spre pământ, până ce părea ca o cetate sfântă şi argintie, spânzurată din cer, ce tremura strălucită... cu palate nalte, albe... cu mii de ferestre trandafirii; şi din lună se scobora la pământ un drum împărătesc, acoperit cu prund de argint şi bătut cu pulbere de raze.

Iară din întinsele pustii se răscoleau din năsip schelete nalte... cu capete seci de oase... învălite în lungi mantale albe, ţesute rar din fire de argint, încât prin mantale se zăreau oasele albite de secăciune. Pe frunţile lor purtau coroane făcute din fire de raze şi din spini auriţi şi lungi... şi încălicaţi pe schelete de cai, mergeau încet-încet... în lungi şiruri... dungi mişcătoare de umbre argintii... şi urcau drumul lunei, şi se pierdeau în palatele înmărmurite ale cetăţii din lună, prin a căror fereşti se auzea o muzică lunatecă... o muzică de vis.

Atunci i se păru că şi fata de lângă el se ridica încet... că trupul ei se

risipea în aer, de nu rămâneau decât oasele, că, inundată de o manta argintie, apuca şi ea calea luminoasă ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăţie a umbrelor, de unde venise pe pământ, momită de vrăjile babei.

Apoi peliţa ochilor lui se înverzi... se înnegri şi nu mai văzu nimica.

Când deschise ochii, soarele era sus de tot. Fata lipsea şi aievea. Dar în pustiul arid nechezea calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acu o vedea pentru-ntâia oară.

Făt-Frumos se avântă pe el, şi-n răstimpul câtorva gânduri fericite ajunse la castelul încolţit al Genarului.

De astă dată, Genarul vâna departe cale de şapte zile.

El o luă pe fată pe cal dinaintea lui. Ea-i cuprinse gâtul cu braţele ei şi-şi ascunsese capul în sânul lui, pe când poalele lungi ale hainei ei albe atingeau din zbor năsipul pustiei. Mergeau aşa de iute, încât i se părea că pustiul şi valurile mării fug, iar ei stau pe loc. Şi numai încet se auzea motanul mieunând din câte şapte capetele.

Pierdut în păduri, Genarul îşi aude calul nechezând.

– Ce e? îl întrebă.

– Făt-Frumos îţi fură fata, răspunse calul năzdrăvan.

– Puté-l-om ajunge? întrebă Genarul mirat, pentru că ştia că-l omorâse pe Făt-Frumos.

– Nu, zău, răspunse calul, pentru c-a încălecat pe un frate al meu, care are şapte inimi, pe când eu n-am decât două.

Genarul îşi înfipse pintenii adânc în coastele calului, care fugea scuturându-se... ca o vijelie. Când îl văzu pe Făt-Frumos în pustiu, zise calului său:

– Spune frăţine-tău să-şi arunce stăpânul în nori şi să vină la mine, că l-oi hrăni cu miez de nucă şi l-oi adăpa cu lapte dulce.

Calul Genarului îi nechează frăţini-său ceea ce-i spusese, iar frate-său

i-o spuse lui Făt-Frumos.

– Zi frăţini-tău, zise Făt-Frumos calului său, să-şi arunce stăpânu-n nori, şi l-oi hrăni cu jăratec şi l-oi adăpa cu pară de foc.

Calul lui Făt-Frumos o necheză asta frăţini-său, şi acesta azvârli pe Genarul până în nori. Norii cerului înmărmuriră şi se făcură palat sur şi frumos, iar din două gene de nouri se vedea doi ochi albaştri ca cerul, ce răpezeau fulgere lungi. Erau ochii Genarului, exilat în împărăţia aerului.

Făt-Frumos domoli pasul calului şi aşeză pe fată pe acela al tătâne-său. O zi încă, şi ajunseră în mândra cetate a împăratului.

Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos, şi de aceea, când se împrăştie faima venirei lui, ziua-şi muie aerul în lumină de sărbătoare şi oamenii aşteptau murmurând la taina venirei lui, cum vuieşte un lan de grâu la suflarea unui vânt.

Dar ce făcuse oare în vremea aceea Ileana împărăteasa?

Ea, cum plecase Făt-Frumos, s-a închis într-o grădină cu nalte ziduri de fier, şi acolo, culcându-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plânse într-o scaldă de aur, aşezată lângă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, neudată şi necurăţată de nimeni, născură din pietriş sterp, din arşiţa zilei şi din secăciunea nopţii flori cu frunze galbene şi c-o coloare stinsă şi turbure ca turburii ochi ai morţilor – florile durerii.

Ochii împărătesei Ilenei, orbiţi de plâns, nu mai vedeau nimica, decât i se părea numai că-n luciul băiei, plină de lacrimele ei, vedea ca-n vis chipul mirelui iubit. Ci ochii ei, două izvoare secate, încetase de a mai vărsa lacrimi. Cine-o vedea cu părul ei galben şi lung, despletit şi împrăştiat ca creţii unei mantii de aur pe sânul ei rece, cine-ar fi văzut faţa ei de-o durere mută, săpată parcă cu dalta în trăsăturele ei, ar fi gândit că-i o înmărmurită zână a undelor, culcată pe un mormânt de prund.

Dar cum auzi vuietul venirei lui, faţa ei se-nsenină; ea luă o mână

de lacrimi din baie şi stropi grădina. Ca prin farmec, foile galbene ale aleilor de arbori şi ale straturilor se-nverziră ca smarandul. Florile triste şi turburi se-nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit, şi din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare.

Împărăteasa cea oarbă şi albă umblă încet prin straturi şi culese în poale o mulţime de lăcrămioare, pe care apoi, aşternându-le lângă baia de aur, făcu un pat de flori.

Atunci intră Făt-Frumos.

Ea s-aruncă la gâtul lui, însă, amuţită de bucurie, ea nu putu decât să îndrepte asupră-i ochii săi stinşi şi orbi, cu care ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mână şi-i arătă baia de lacrimi.

Luna limpede înflorea ca o faţă de aur pe seninul cel adânc al cerului. În aerul nopţii, Făt-Frumos îşi spălă faţa în baia de lacrimi, apoi, învălindu-se în mantaua ce i-o ţesuse din raze de lună, se culcă să doarmă în patul de flori. Împărăteasa se culcă şi ea lângă el şi visă în vis că Maica Domnului desprinsese din cer două vinete stele ale dimineţii şi i le aşezase pe frunte.

A doua zi, deşteptată, ea vedea...

A treia zi se cunună împăratul cu fata Genarului.

A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos.

Un roi de raze venind din cer a spus lăutarilor cum horesc îngerii când se sfinţeşte un sfânt, şi roiuri de unde răsărind din inima pământului le-a spus cum cântă ursitorile când urzesc binele oamenilor. Astfel, lăutarii măiestriră hore nalte şi urări adânci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrimioarele sure ca mărgăritarul, mironosiţele viorele şi florile toate s-adunară, vorbind fiecare în mirosul ei, şi ţinură sfat lung cum să fie luminele hainei de mireasă; apoi încredinţară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse şi flutură în cercuri multe asupra feţei miresii când ea dormea ş-o făcu să vadă într-un vis luciu ca oglinda cum trebuia să fie-mbrăcată. Ea zâmbi când se visă

atât de frumoasă.

Mirele-şi puse cămaşă de tort de raze de lună, brâu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Şi se făcu nuntă mândră şi frumoasă, cum n-a fost alta pe faţa pământului.

Ş-au trăit apoi în pace şi în linişte ani mulţi şi fericiţi, iar dac-a fi adevărat ce zice lumea, că pentru feţii-frumoşi vremea nu vremuieşte, apoi poate c-or fi trăind şi astăzi.

Călin Nebunul

Era odat-un împărat ş-avea trei fete şi erau aşa de frumoase, de la soare te puteai uita, da' la dânsele ba. Acu, cele două era cum era, da' cea mijlocie nici se mai povesteşte frumuseţea ei. Acu câţi feciori de-mpăraţi şi de ginărari a cerut-o, împăratul n-o vrut s-o li-o deie. Acu-ntr-o sară a venit trei tineri şi le-o cerut, da' el n-o vrut să le dea. Acu ei o ieşit afară şi unul dintr-înşii o prins a fluiera cât s-o făcut un nor mare şi nu s-o mai văzut nici ei, nici fetele. Le-a răpit.

Acu-mpăratul a scos veste-n ţară că cine-a găsi fetele li dă de nevastă. Acu-n satu cela-a-împăratului era un om ş-avea trei flăcăi. Doi erau cum erau, da' unul era prost, şedea-n cenuşă şi-l chema Călin Nebunul. Ş-a zis acei doi fraţi: "Haidem şi noi să căutăm fetele-mpăratului". Da' Călin a zis: "Hai şi eu cu voi". Ş-acei doi o zis: "Hai". Şi-mpăratul a zis că care s-a porni după fete li dă bani de cheltuială şi straie de primineală. Acu ei au făcut un arc ş-o zis că unde l-a zvârli, până unde-a ajunge, acolo să poposească. O aruncat cel mare ş-o mers vo două zile ş-a ajuns. O aruncat şi cel mijlociu şi tot aşa degrabă a agiuns. Da' când o aruncat Călin Nebunul, a mers trei luni de zile, zi şi noapte, şi de-abia a ajuns. Acu ei, mergând pe drum, a gătit şi cremenea şi amnaru. De-abia a avut cu ce aţâţa oleacă de foc. Ş-o zis aşa ei înde ei că să păzească focul unul din ei cât or dormi ceilalţi doi, că dacă s-a stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzit dintr-înşii. Acu s-a culcat cei doi, şi cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopţii s-a auzit un vuiet grozav. Era un zmeu cu trei capete.

– Cum ai putut să-mi calci moşiile de la tată-miu făr' de voia nimărui? Hai la luptă!

– Hai!

Şi s-o luptat ei, s-o luptat, pân-acu l-o omorât pe zmău şi o făcut din capetele lui trei căpiţi de carne. Acu se trezesc cei doi.

– Uite, voi aţi dormit, da' eu uite ce lupt-am avut.

Acu a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe la miezul

nopţii se aude-un vuiet.

– Cum ai putut să-mi calci moşiile lui tată-meu fără voia nimărui? Aista era cu patru capete.

– Hai la luptă!

– Hai!

Şi l-a omorât şi pe acesta ş-o făcut patru căpiţi de carne din capetele lui. Acu, când s-a trezit ei, o-nceput să-i deie de grije lui Călin Nebunul că să păzească bine focul. Acu el a treia noapte era să fie. Acu iar pe la miezul nopţii s-auzi un huiet mare. Un zmeu era – cu opt capete.

– Hi! zice Călin Nebunul, că zmeul era năzdrăvan, şi ştia de dânsul, hai la luptă!

– Hai!

Cât se luptă, se luptă, cât de cât să nu se deie zmăul. I-o tăiet Călin Nebunul o ureche ş-o picat o picătură de sânge ş-o stins focul. Ş-aşa, pin-tuneric, s-o-nceput ei a lupta ş-în sfârşit l-o omorât Călin Nebunul ş-o făcut opt căpiţi de carne. Acu ce să facă el? Foc nu-i. S-o luat el şi mergea aşa supărat pin pădure ş-o ajuns la un copac nalt şi s-a suit în vârful lui ş-o văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el şi se porneşte s-ajung-acolo şi-ntâlneşte un om pe drum.

– Bună noapte!

– Mulţămesc d-tale!

– Da’ cine eşti d-ta?

– Eu-s De-cu-sară.

Călin Nebunul l-apucă şi-l leagă de-un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună, şi mai întâlneşte un om.

– Bună noapte.

– Mulţămesc d-tale.

– Da’ cine eşti d-ta?

– Eu îs Miezu-nopţii.

Ia şi pe-acela şi-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte şi mai întâlneşte un om.

– Bună noapte.

– Mulţămesc d-tale.

– Da’ cine eşti d-ta?

– Eu îs Zori-de-ziuă.

Îl leagă şi pe-acela. El i-o legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă.

În sfârşit ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare ş-un cazan c-o pereche de chirosteie mari, şi-ntr-însul fierbea vo două-trei vaci şi-mprejurul pirosteilor se cocea o turtă. Şi împrejurul ei dormeau doisprezece zmei şi două zmeoaice, mamele lor.

Acu Călin Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hârb ş-un cărbune-n lulé şi, plecând, iacă, i-a venit aşa o mirosnă de bună din demâncat, şi, luând o bucăţică, o curs apă clocotită pe urechea unui zmeu şi el o ţipat straşnic, că toţi s-a trezit şi l-au prins pe Călin Nebunul.

Ş-o vrut să-l omoare şi el a zis:

– Mă rog d-lor-voastre, lăsaţi-mă, că sunt om sărac!

Da’ ei a zis aşa:

– Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roşu, noi te-om lăsa.

Da’ el o zis:

– Da’ de ce n-o luaţi d-voastră, că sunteţi mai mulţi şi mai tari?...

– Da’ noi suntem duhuri necurate, şi-mpăratul are un cocoş ş-un căţel. Noi, când ne-apropiem de palatul lui, cucoşul cântă şi căţelul bate, şi noi trebuie să fugim. Da’ tu-i puté mai bine, că eşti om pământean.

Da’ Călin Nebunul, viclean:

– Haideţi şi d-voastră cu mine, că-s eu om pământean şi căţelul n-a bate, nici cucoşul n-a cânta.

Da’ Călin Nebunul se uită şi vede-un voinic ca şi dânsul, legat cot la cot de-un copac, şi când o văzut că s-o pornit Călin Nebunul, el s-o smucit straşnic, încât o rămas mânile la copac şi el a fugit.

Şi ei merg, merg pân’ ce-ajung la poarta-mpăratului. Şi era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nime afară de Călin Nebunul. Şi el s-o suit pe poartă şo zis zmeilor:

– Hai să vă iau câte pe unul de chică să vă dau în ogradă.

Şi lua tot câte unul şi cu paloşul le tăia capul, pân’ ce o tăiat la toţi. Ş-o intrat în ogradă, da-mpăratul, de grozav zid şi poartă ce avea, uşile erau toate deschise. Călin Nebunul s-o suit sus pe scări, şi scările erau de aur bătute cu diamant, ş-o intrat în casă unde dormea fata. Da’ era lună ş-o mândreaţă afară, şi luna bătea în casă unde dormea fata. Da’ fata era aşa de frumoasă de cât de nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o şi i-o luat inelul de pe mână şi s-o dus.

Când o ajuns la zmeii cei tăieţi, li-o tăiet vârfurile limbilor la toţi doisprezece şi le-o pus în basma ş-o trecut poarta şi s-o pornit la drum. A mers pân’ ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică şa tăiet-o, da’ una a scăpat. O luat pe degetu ista mic turta şi pe cellalt cazanu cu carne şi-ntr-un hârb oleacă de foc şi s-o pornit la drum.

Ş-o ajuns la Zori-de-ziuă şi i-o dat o bucat’ de carne ş-o bucat’ de turtă, l-o dezlegat ş-o zis:

– Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-nopţii şi-i dă ş-aceluia o bucat’ de carne ş-o bucat’ de turtă şi-i dă drumul ş-aceluia.

Când a ajuns la De-cu-sară, era mai mult mort de când era legat. Îi dă ş-aceluia o bucat’ de carne, ş-o bucat’ de turtă şi-i zice:

– Du-te, bre,-n pace!

Când a ajuns, n-o apucat a aţâţa focul, şi soarele acu era sus. Fraţii lui atâta dormise, c-acu-ntrase mai de-un stânjen în pământ. Când s-o trezit, o zis:

– I, Călin Nebune, lung-a mai fost noaptea asta!

Da' Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-o petrecut cu dânsul noaptea. A pregătit ei iar să se pornească şi-o zvârlit tot Călin Nebunul arcul şi-o mers ei aşa pân' la Pădurea de aur. Când a ajuns acolo, li-o zis Călin Nebunul aşa:

– Fraţilor, voi nu-ţi puté trece-n pădurea asta. Faceţi-vă voi o colibă aici şi staţi şi mă duc eu singur.

Aşa, el s-o pornit. Când o ajuns în mijlocul Pădurii cei de aur, fata cea mare a-mpăratului făcea de mâncat zmăului ei.

– Bună vreme, fată de-mpărat!

– Mulţămesc d-tale, Călin Nebune. De numele d-tale am auzit, dar a vedé nu te-am văzut. Da' fugi că dac-a veni zmeul te ucide.

– Da' cât mănâncă zmeul tău?

Fata zice:

– Patru cuptoare de pâne, patru vaci fripte şi patru antaluri de vin.

Zice:

– Ia să văd eu, le-oi puté mânca?

Se pune Călin Nebunul şi mănâncă toate.

Iaca, vine şi zmăul.

– Bună vreme, câne de zmău!

– Mulţămesc, Călin Nebune!

– Am venit să ieu pe fată. Na, hai la luptă!

– Stai, să mănânc ceva.

– Da', că, zice, eu ţi-am mâncat mâncarea.

– Cu atât mai bine, zice, eu sunt uşor şi tu eşti greu.

Şi se ieu la luptă şi se luptă şi-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă zice fetei:

– Rămâi aici, că eu mă duc să scot cele două surori ale tale.

Şi se porneşte. Ajunge-n mijlocul Pădurii cei de argint.

Fata cea mijlocie făcea de mâncat ş-aceea. Da' el, cum a văzut-o, i-a căzut straşnic de dragă.

– Bună vreme, fată de-mpărat!

– Mulţămesc d-tale, Călin Nebune! De numele d-tale am auzit, d-a vedé nu te-am văzut.

Da' şi Călin Nebunul era frumos, şi fetei i-o căzut drag. Da' fata-i zice:

– Fugi, că, dac-a veni zmeul te ucide!

– Da' cât mănâncă zmăul?

– Opt cuptoare de pâne, opt vaci fripte şi opt antaluri de vin.

– Adă-ncoace, să văd, oi puté mânca?

Şi mănâncă tot. Iaca, vine şi zmăul.

– Bună vreme, câne de zmău!

– Mulţămesc, Călin Nebune.

– Hai la luptă!

– Stai, să mănânc ceva.

– Că eu ţi-am mâncat mâncarea!

– Mi-o fi mai uşor la luptă.

Şi se iau, se luptă şi se luptă, şi-l omoară Călin Nebunul.

Da' lui aşa-i era de dragă fata, de a luat-o cu dânsul la Pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ş-aceea făcea de mâncat. Aceea nu-l ştia, da' văzându-l cu soră-sa o-nţeles.

– Unde-ţi este bărbatu tău?

– La vânat, Călin Nebune. Da' fugi, c-aista te omoară!

– Cât mănâncă el?

– Douăsprezece cuptoare de pâne, douăsprezece vaci fripte şi douăsprezece antaluri de vin.

– Ia să văd eu, oi mânca?

Mănâncă Călin Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin nu-l poate bea şi zice-aşa:

– Cu atâta-i mai tare zmăul decât mine.

Iaca, vine şi zmăul.

– Bună vreme, câne de zmău!

– Mulţămesc d-tale, Călin Nebune!

– Am venit să-ţi ieu pe fată.

– Ba pe fată nu-i lua-o.

– Hai la luptă!

– Numai să mănânc ceva.

– Eu demâncatul ţi l-am mâncat!

– Eu oi fi mai uşor, tu mai greu. Hai la luptă!

– Hai!

Se luptă, se luptă, cât de cât să nu să deie zmăul.

Zice zmăul:

– Hai, eu m-oi face o pară roşă, tu te fă o pară verde.

Da' el cu asta a greşit, că para roşă-i mai moale, para verde-i mai tare.

Iaca, trecu pe-acolo o cioară pe sus.

Şi-i zice zmăul:

– Cioară, cioară, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para ast' verde.

Da' Călin Nebunul zice:

– Împărate prénălţate, moaie-ţi aripa ta-n apă şi stinge para ast' roşie.

Cioara, când a auzit – ştii d-ta, a urcat-o – îndată s-o dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-însa, ş-atâta sânge a-nceput a curge, de îmblai pân-în genunchi.

De acolea el s-a luat cu fetele şi s-a pornit.

A agiuns în Pădurea de aur ş-a luat şi pe cea mare şi s-o pornit ş-o ajuns la fraţii lui.

Ş-o zis aşa:

– Fraţilor, pe aste două le-ţi lua voi, dar ast' mijlocie e-a mea; şi s-o culcat să doarmă.

Şi fraţii s-o sfătuit aşa: ca să-l omoare nu se putea, da' să-i taie picioarele şi să ieie fetele şi să se ducă la-mpăratul şi să zică că ei le-o scos.

Şi i-o tăiet picioarele când dormea ş-o luat fetele şi s-o pornit (aşa era de trudit de lupte, încât n-a simţit când i-au tăiet picioarele).

În zori de ziuă se trezeşte el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da' picioarele i le-o luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus, că

era năzdrăvan.

S-o luat el încetişor ş-o intrat în Pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile şi vo trei nopţi ş-a ajuns la un palat, aşa de frumosu-i, de nu tendurai să te uiţi la dânsul. Ş-a auzit un cântec aşa de jele, de i-o rupt inima. Se ia el încetişor şi se suie pe scările cele şi vede acolo pe voinicul ce-şi rupsese mânile la zmei.

– Bună vreme, voinice!

– Mulţumesc d-tale, Călin Nebune, da' ce-ai păţit?

Şi el începe a-i spune toate câte-au păţit.

– Hai să fim fraţi de cruce!

– Hai!

– Da' d-ta cine eşti? l-întreabă Călin Nebunul.

– Eu, zice,-s un fecior de-mpărat, şi pădurile astea a fost toate a tătâne-meu şi ni le-o luat zmeii; da' de când ai omorât pe zmei, acu iar suntem noi în stăpânire, şi eu pentru că-s făr' de mâni trăiesc aici. Eu făr' de mâni, tu făr' de picioare, om trăi bine.

Călin Nebunul se prinde cu mânile de gâtul feciorului de-mpărat şi se primblă prin pădure. Aşa, într-o zi, aude un foşnet în frunze. Da' fratele lui cel de cruce zice-aşa:

– Eu m-oi apropia încetişor şi ţi-oi da drumul, şi tu prinde cu mânile.

Dându-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată şi zice-aşa:

– Fă-mi mie picioare şi estuia mâni, ori te omorâm.

Şi zmeoaica zice:

– Ia, aciea, ca de un stânjin de departe, este o baltă; vâră-te acolo, că-i ieşi cu picioare şi estlalt cu mâni.

Da' Călin Nebunul, mehenghiu:

–Vârî-te tu întâi.

– Ei... ba vârâţi-vă d-voastră!

Da' Călin Nebunul rupe o crenguţă verde ş-o moaie-n apa ceea ş-o scoate uscată, ş-o-ncepe a pumni, ca ce-o vrut să-i usuce.

– Mă rog, nu mă bate, căci este la dreapta altă baltă.

Călin Nebunul vâră o crenguţă uscată ş-o scoate verde, şi se vâră el acolo şi se scoate cu picioare şi celălalt cu mâni. Şi ia ş-o omoară pe zmeoaică, că ştia că-n orce vreme are să-i facă rău.

De acolo ei se iau iar şi zice Călin Nebunul aşa:

– De-acu eu mă duc să-mi caut pe nevasta mea, da-ntâi hai să mă duc într-un loc care ţi-am spus eu, la fata-mpăratului Roşu.

Şi se iau şi se pornesc. Mergând ei printr-o pădure, aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă, a auzit un vuiet mare. Da' ei erau îmbrăcaţi cu iţari şi cu cojoc şi-ncinşi cu chimiri. Da' baba cea de la poartă era de-a noastră.

– Bună sara, mătuşă!

– Mulţămesc d-tale, voinice!

– Da' ce-i aici, ce s-aude?

– Se mărită fata-mpăratului.

– Da' cine o ia?

– Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei.

Da' Călin Nebunul îi zice-aşa babei:

– Mătuşe, iaca-ţi dau un căuş de galbeni, să-mi faci ce ţi-oi zice.

– Ţi-oi face, voinice.

El a luat basmaua cea de alune. Era basma de-a noastre – neagră, cu

floricele p-împrejur – ş-o pus inelu-n mijloc şi-o zis aşa:

– Du, mătuşă, şi pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti şi te-or da afară, vârî-te-aşa, cu de-a sila.

Baba s-o dus ş-o intrat în ghionturi, ca acolo, ş-o pus pe masă, ş-o ieşit. Când i-o dat Călin Nebunul căuşul cel de galbini, ea straşnic s-o bucurat... că ea nu cât să-l fi avut în viaţa ei, dar nici nu l-a văzut.

Împăratul când o pus mâna pe basma, alunele a-nceput a durăi pe masă ş-o rămas inelu-n mijloc. Fata a zis:

– Iaca, tată, inelul meu, pe care nu se ştie cum l-am prăpădit.

Împăratul a-nceput a striga:

– Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeţii a spus că baba cea de la poartă. Degrab-au strigat s-aducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul şi intră. Da' mirele, ţiganul, şedea pe trei perini de puf. Când o fost Călin Nebunul în pragul uşei, o perină a căzut de sub ţigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat ş-a doua şi ţiganu-a

zis: "Încet, să nu mă tăvăleşti". Când a fost lângă-mpăratul, a căzut ş-a treia perină, că de! ţiganului nu i se cădea să şadă.

Zice-mpăratul:

– Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

– Împărate prénălţate! Iaca cum şi iaca cum.

Da' ţiganul:

– Ce spui minciuni, că eu am ucis zmeii...

Da' Călin zice:

– Împărate, s-aducă toţi zmeii, să vezi: este vârful limbilor?

A adus, şi cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos şi i le-au arătat.

Atunci împăratu-a strigat s-aducă calul cel mai bun din grajd şi-o legat pe ţigan la coada calului, ş-o pus ş-un sac de nuci ş-o dat bici calului... Unde pica nuca, pica şi bucăţica din ţigan.

Acu-mpăratul a zis:

– De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

Da' Călin a zis:

– Ba nu,-mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da' eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat, s-o ieie-acela.

Şi l-o adus, deşi fata ar fi vrut mai degrabă după Călin Nebunul; dar, dă, cu estălalt era potrivită. Ş-o făcut o nuntă straşnică, de-o ţinut vo trei săptămâni; luminaţii, lăutari, ce nu era?

Şi de-acolo o zis Călin Nebunul:

– De-acu mă duc să-mi găsesc pe-a mea.

Cât plângea ei şi stăruia, da' n-a putut să-l potrivească ca să rămâie. Ş-o pornit. Când a ajuns el la casa tătâni-său, era un palat straşnic ş-un cârd de porci, şi-l păştea un băieţel ca de vro şapte ani. Că de când îi tăiase picioarele, acu era vo opt ani de zile.

– Bună vreme, băieţele!

– Mulţumim d-tale, bade!

– Cine şade-n curţile ieste?

– Ia, nişte voinici cari a luat nişte fete de-mpărat, care le luase zmeii.

– Da' cum trăiesc ei, pe care fete o luat?

– Cel mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.

– Da' cea mijlocie?

– Aia a pus-o de păzeşte găinăria.

– Da’ tu a cui eşti?

– Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine-a mai fi acela...

Da’ el, când a auzit aşa, numai el ştia inima lui, că dă, să ierţi mata, cinstita faţa matale! era a lui.

– Da’ mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol.

Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trântit cu drucu-n scroafă. Ea a-nceput a ţipa alergând, porcii – toţi după dânsa. Decât a auzit ei ş-o ieşit afară ş-o început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da’ Călin Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-o văzut, l-o cunoscut. Şi s-o sculat îndată şi s-o pus în genunchi înaintea lui.

– Iartă-ne, frate, că ne cunoaştem greşala.

Da’ Călin a zis aşa:

– Ba nu, fraţilor, hai să facem o bombă de fier, şi noi să ne punem tustrei alături, ia-aşa, cum faci cruce. Ş-o aruncaţi unul din voi în sus, că-i ştiută că pe care-a cade, acela-i vinovat.

Ş-o aruncat în sus, ş-o căzut pe cei doi şi i-o făcut mii de fărâme.

Şi el a făcut o nuntă straşnică. Da’ el nu era aşa tare la inimă ca să ţie pe-acelea de rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ţinea ca la cumnatele lui. Ş-o făcut un bal straşnic, şi eram şi eu acolo... şi ei au făcut o ulcicuţă de papară şi m-o dat pe uş-afară. Da’ mie mi-o fost ciudă, şi m-am dus în grajd şi i-am ales un cal cu şeaua de aur, cu trupu de criţă, cu picioarele de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ş-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocnea. Ş-am încălicat pe-o prăjină şi ţi-am spus o minciună, ş-am încălicat pe-o poartă şi ţi-am spus-o toată.

Călin Nebunul*

* Varianta în versuri.

Fost-a împărat odată şi trei fete el avea,

Cât puteai privi la soare, da' la ele ca mai ba.

Una decât alta este mai frumoasă de poveste,

Dar din ele-acuma două mai era cum mai era,

Nu că doar ai puté spune cum că-a fost aşa ş-aşa,

Nici o vorbă de poveste, cer cu stele presărat

Nu ajung la frumuseţea astor fete de-mpărat.

Dar deşi nu-ţi poţi da vorba despre ele cu cuvântul;

Mintea tot le-atinge umbra, ochii lor i-ajunge gândul,

Dar de cea mai mijlocie nici un gând să n-o măsoare,

E o floare de pe mare, cine-i cată-n faţă moare.

Mulţi feciori de împăraţi, de războinici lăudaţi

Le-au cerut ca s-o li-o deie, ca cu chipul de femeie

Să-mpodoabe c-o icoană viaţa lor cea năzdrăvană,

Da-mpăratul nici gândeşte să li deie-aşa comoară,

Ale casei lui mai mândre şi mai trainice odoară.

Da-ntr-o sară-n drum de ţară cine dealul mi-l coboară?

Trei feciori voinici de frunte ca trei şoimi voinici de munte,

Vin în zale îmbrăcaţi, pe cai negri-ncălicaţi,

Spiţelaţi, uşori ca vântul, de-o frumseţă-ntunecoasă,

Au venit să-i ceară, Doamne, fetele cele frumoase.

Dar mai bine-ar fi să-i ceară tot bielşugul de pe ţară!

Şi ce nu se pun de-i cer trei luceferi de pe cer!

De-ar puté, de n-ar putea, trei luceferi el li-ar da,

Dară fetele lui ba. Unu-atunci din ei s-a dus

Şi în noaptea cea senină ca să fluiere s-a pus:

Vine-un nour, ce-i de nour? Vine-un vânt – da' ce-i de vânt?

Vine-o ploaie de şivoaie şi furtună pe pământ,

Şi în nori hrăniţi de fulger, şi pin râuri de scântei

Zboară fetele răpite duse-n lume de cei trei.

Scrie carte împăratul, scoate veste-n ţara toată,

Cine s-ar găsi pe fete de la zmei să i le scoată,

Să le ieie de neveste şi cine s-ar ispiti

Toată-mpărăţia mândră între ei va împărţi...

Nu-şi mai pieptăna nici capul de atâta supărare

Şi lăsase ca să-i crească peste piept o barbă mare,

Care cade jos în noduri, ca şi câlţii ce nu-i perii,

Stă să crească iarbă-ntr-însa, s-îmbie gâze ca puzderii.

Nu mai iese sara-n prispă să stea cu ţara de vorbă.

Ca un pomătuf de jalnic şi tăcut ca o cociorbă,

Ş-a uitat de mult luleaua şi cloceşte tot pe gânduri,
Doară plosca-l mai ocheşte de pe-a policioarei scânduri.

Dar în satu cela-n care şedea împăratul dornic
Era şi un om de samă, un fruntaş... fusese vornic;
Avea trei feciori, din cari doi or fost cum or fi fost,
Oameni harnici şi ca lumea, da' cel mic era un prost.
Câtu-i ziua şade-n vatră şi se joacă în cenuşă,
Prost ca gardul de răchită, şui ca clanţa de la uşă.
De vorbeşte, cine-ascultă? Ştie că nu-i de vo samă,
Toţi îi zic: "Ne-aude Tontul", da' pe el Călin îl cheamă.
Cei doi fraţi se ispitiră şi au zis: – Haidem şi noi,
Dulce măr e-mpărăţia, de ne-a-ntoarce înapoi
Dumnezeu din calea lungă. Cine-a fi să le găsească,
Tot voinic din astă lume, de viţă pământească!
Deci, cum vrură să se ducă, zice prostul: – Hai şi eu!
– Hai! că tot n-are ce face, ş-aşa îmblă teleleu,
Ne-a ţine de-urât uitucul ş-a păzi la noapte focul.
Deci făcur-un arc puternic şi vorbiră ca-n tot locul
Unde va cădé săgeata, ei să steie de popas.
Repezi atunci cel mare o săgeată din pârlaz.
Mers-au ca vo două zile, ş-au găsit. Cel mijlociu

Aruncă şi tot pe-atâta, ba ş-oleacă mai târziu.

Dară când zvârli nebunul, mers-au ei trei luni de-a rând,

Zi şi noapte, pân' găsiră-a lui săgeată în pământ.

Ş-ajungând au scos amnarul, au scos cremene şi iască,

Ca s-aţâţe foc în codru, să se-ntindă s-odihnească.

Dar întâi se sfătuiră ca pe rând să steie pază

Şi pe foc să puie vreascuri, a se stinge să nu-l lase,

Hotărând ca celui care va lăsa să se potoale,

Va lăsa să-i prindă noaptea, ei să-i puie capu-n poale.

Se culcară doi. Cel mare să păzească au rămas.

Dară pe la miez de noapte auzi-n văzduh un glas.

Vine-un zmeu în solzi de criţă cu trei capete, şi lui:

– Cum de calci moşia tatei făr' de voia nimărui?

Hai la luptă... Se luptară şi-l lovi voinicul rău,

Făcu trei căpiţi de carne din trei capete de zmeu,

Şi când cei doi se treziră: –Uite, voi cât aţi dormit,

Ce mai lupt-avui grozavă şi ce treab-am isprăvit!

A rămas în noapte-a doua ca strejăriu cel mijlociu

Şi tot pe la miezul nopţii pin văzduh aude-un chiu

Şi pin vânt văzu cu-aripe sunătoare, fioroase

Patru capete cumplite pe două umere groase.

– Hai la luptă, măi voinice, cum făcuşi de te văzui,

Cum de calci moşia tatei făr' de voia nimărui?
Dar voinicul îl omoară şi, ca vai de mama lui,
Patru căi de carne face el din capetele lui.
Când cei doi iar se treziră, au văzut a lui ispravă,
Izbândirea strălucită dintr-o lupt-aşa grozavă.
Şi când iar i-apucă noaptea, lui Călin de grijă-i dară
Să păzească bine focul de a nopţii crunte fiară.
Când acum în noaptea-a treia străjuia Călin, deodată,
Auzi un vuiet mare şi-nainte i se-arată
Cu opt capete cumplite un zmeu mândru năzdrăvan,
Cu ochi roşii de jeratec şi cu sufletul avan.
– Haide-ha, Călin Nebune! Cum venişi nu te-i întoarce,
Nici s-a fierbe pentru tine, nici s-a ţese, nici s-a toarce!
Se luptă Călin Nebunul mai ca sufletul să-i steie,
Iară zmeul cel puternic cât de cât să nu se deie.
El tăindu-i o ureche, cade-n foc un strop de sânge
Şi în noaptea cea adâncă tot jeratecul se stinge
Şi în negrul întuneric într-o luptă oarbă, crudă,
Mâni de fier şi piept i-nfige; zmeul ostenit asudă,
Gâfâie pe cele-opt gâturi, sub genunchi Călin îl ţine
Şi cu sabia-i rătează a lui capete păgâne.

Dar acuma-mi stă pe gânduri – ce să facă el – foc nu e,

Fraţii se trezească numai şi capul o să-i răpuie.

S-a luat şi el şi merge supărat înspre pădure

Cu un hârb plin de funingini, subsuoară c-o săcure,

Să găsească vun cărbune. Pe-un copac înalt se suie,

Pe-ntinsori de codri negri aruncând privirea şuie.

În adâncă depărtare el văzu zare de foc,

El coboară şi porneşte ca s-ajungă-n acel loc.

Întâlneşte-un om în drumu-i cam grăbit din cale-afară:

– Bună noapte! –’ Ţam mitale! – Cum te cheamă? – De-cu-sară

– He-he-hei, măi De-cu-sară! Ian mai stai, că nu-i aşa,

Ce caţi tu noaptea-n pădure, colinzi lumea iac-şa?

Cot la cot Călin îl leagă cu odgonul de un pom

Şi se cam mai duce, iată că în cale-i iar un om.

– Bună noapte! – ’Ţam mitale! – Cine eşti? – Sunt Miez-de-noapte!

– Elelei! Ce caţi în codri, pepeni verzi şi stele coapte?

De-un copac şi p-esta-l leagă şi, cum merge pe cărare,

Iar un om pin întuneric înaintea lui răsare.

– Bună noapte! – ’Ţam mitale. – Cum te strigă? – Zori-de-zi.

– Ei, cumetre Zori-de-ziuă, ia opreşte-oleacă-aci!

Hai, şi stând de vorb-o ţâră, să mâncăm păsat cu lapte,

Vin încoa că bate luna – hai la umbră – tot îi noapte.

– Omule, ce-mi caţi pricină... sunt grăbit... – Ce-atâta grabă?!

Ciorilor! ia nu mai spune, ştiu că nu ai nici o treabă!

Îl legă şi pe acesta, ca până va găsi foc,

Ziuă să nu se mai facă şi vremea să stea pe loc.

El ajunge. Într-o groapă mare arde-un foc avan...

Pe-o părechi de pirosteie clocoteşte un cazan,

Doisprezece zmei în juru-i dorm adânc întinşi pe burtă,

Împrejur de pirosteie se cocea o mare turtă

Ş-n cazan, notând în zamă, clocoteau vo două vaci.

"Hei – îşi zise năzdrăvanul – dete badea de colaci!"

Şi deşi în faţa vetrei dorm şezând zmeoaice mame,

El, atins de-acea mireasmă a clocotitoarei zame,

Doi tăciuni luă în hârbu-i, un cărbune în lulea,

Şi luând o bucăţică din o vacă ce fierbea,

Iată, curge-un strop fierbinte pe a unui zmeu ureche.

Ăsta ţipă cu-ngrozire ca un bou împuns de streche.

Toţi treziţi pun pe el mâna, unu-l leagă, altu-l ţine,

Unu-i ţasălă pădurea, cetluindu-l cole bine.

Sfătuiesc ca să-l omoare. – Da', mă rog, dumilor-voastre

Cine şi-ar mai pune mintea cu aşa obrazuri proaste

Cumu-s eu, măria-voastră! Mă lăsaţi, că-s om sărac,

De când sunt n-am văz't turaua, nici măcar de la petac.

Zise unul cătră dânsul: – Dacă tu ne-i puté face

Fata-mpăratului Roşu s-o luăm, poţi merge-n pace.

– Ce n-o luaţi domnia-voastră, că sunteţi mai tari, mai mulţi?

– Ei, pe noi ne simte-ndată, să ne-apropiem desculţi,

Suntem duhuri necurate şi-mpăratul cela Roş

Are-n vatră în cenuşă un căţel şi un cucoş;

Năzdrăvani-s, bată-i naiba, cum ne simt, îi vezi că-ndrugă,

Unul bate, altul cântă... ş-o tulim urât la fugă.

Să s-apropie nu poate decât omul pământean.

– De-i aşa, poi las' pe mine... zice Strolea cel viclean.

Îl dezleagă şi-l urmează... El văzu atunci legat

Un voinic care, când vede că zmeii s-au depărtat,

Se smuci lăsând în urmă a lui mâni şi-n codru piere.

Luna iese dintre codri, noaptea toată stă s-o vadă,

Zugrăveşte umbre negre peste giulgiuri de zăpadă

Şi mereu ea le lungeşte şi suind pe cer le mută,

Parcă faţa-i cuvioasă e cu ceară învăscută;

Şi cu neguri îmbrăcate-s lan, dumbravă şi pădure,

Stele galben tremurânde mişcă-n negurile sure,

Intră-n domele de nouri argintii multicoloane,

De-a lor rugă-i plină noaptea, a lor dulci şi moi icoane

Împle văile de lacrimi de-un sclipit împrăştiet
Când în cârduri cuvioase sus pe cer se mişcă-ncet.
Înrădăcinată-n munte cu trunchi lung de neagră stâncă,
Repezită mult în aer din prăpastia adâncă,
A-mpăratului cel Roşu stă măreaţa cetăţuie,
Poalele-i în văi de codri, fruntea-n ceruri i se suie.
Şi prin arcurile-nguste făclii roşii de răşină
Negrul nopţii îl pătează cu bolnava lor lumină,
Rănind asprul întuneric din a şalelor lungi bolţi,
Zugrăvind în noaptea clară a ei muchi şi a ei colţi.

Pe cărări săpate-n stâncă zmeii şi Călin se suie,
Numai luna îi îmbracă cu lumina ei gălbuie
Şi pândind trec uriaşii de pe-o stâncă pe-altă stâncă;
Într-o sură depărtare murmură valea adâncă,
Numai pe păreţii netezi ai stâncimii îndelunge
Ei arunc umbre gheboase, uriaşe, negre, lunge,
Ce în şiruri tupilate după ei se mişcă, pare.
Noaptea-ntinde măreţia-i, lunca doarme, lunca moare,
Şi călcând încet cu greul lor s-apropie-n tăcere.
Ei ajung la poarta mare, ferecată cu putere,
Ce nu-i om s-o poată trece. Dar Călin, suit pe zid:

– Hai, veniţi, zmeilor, zice, poarta nu pot s-o deschid,
Dară unul câte unul v-oi lua colea de chică
Şi pe sus vă trec în curte... Abia-apucă să li-o zică
Şi ei unul câte unul s-apropie, şi de-a rândul
El la fiecare-i taie capul de chică ţiindu-l
Ş-a lor trupuri moarte-aruncă răşchiete în ogradă
Şi în urmă sare dânsul, ca să vadă, ce-a să vadă?
Împăratul de zid straşnic şi de poartă ce avea,
Ferestrele stau deschise şi uşile se crăpa.
Scări bătute-n pietre scumpe, repede voinicul suie,
Intră-n casele frumoase din înalta cetăţuie,
Pe covoare moi el calcă, intră în acea odaie,
Care-i plină de a lunei blândă, tainică bătaie.
Pe păreţi icoane mândre zugrăvite-n umbră par
Cum că chipur'le din ele dintre codri mari răsar.
Pe un pat de flori frumoase, proaspete şi ude încă,
Doarme fata cea vestită şi-n visarea ei adâncă,
Ea zâmbind îşi mişcă dulce a ei buze mici, subţiri,
Înecată de lumină şi miros de trandafiri,
Iar din pod pân-în podele un paingăn de smarald
A ţesut pânza subţire, tremurând în aer cald,
Şi în care luna bate de sclipeşte viorie

Ş-o încarcă cu o bură, diamantoasă colbărie.

Şi prin mreaj-asta vrăjită vedeai patul ei de flori,

Ea cu umeri de zăpadă şi cu părul lucitor

Şi mai goală este-n somnu-i, numai bolta naltă, sură

A ferestei este rece şi simţirea nu o fură,

Dar de pânz-acoperită-i cu un colb de piatră scumpă.

S-apropie-ncet voinicul şi cu mâna va s-o rumpă,

Apoi lin o dă-ntr-o parte, peste fată se înclină,

Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspină,

Ia inelul ei cel mândru de pe degetul cel mic...

Şi se-ntoarce în codreana-i noapte tânărul voinic.

Lângă zmeii morţi când trece, limbile le taie el,

Le adună sângerânde şi le pune-n testemel,

Trece zidul şi porneşte iar la drum pân' ce ajunge

La cazanul care fierbe în mijlocul verzii lunce.

Pe-o zmeoaică mum-o taie, pe-alta o scăpă în pripă,

Ia din nou în hârb tăciune ş-un cărbune pune-n pipă,

Ia cazanul într-un deget şi în altul el ia turtă

Şi se-ntoarce iar la fraţii, fluierând cu minte scurtă

Toate cântecele rele ce-n viaţa-i le cântară...

Dezlegă pe Zori-de-ziuă, Miez-de-noapte, De-cu-sară,

Din cazanul care-l duce dându-le de drum merinde.

Abia-ajunge-unde dorm fraţii, abia focul îl aprinde,
Ziua cea întârziată năvăli din răsputeri
Şi ca repezit în aer soarele se-nalţă-n cer;
Fraţii lui atât dormiră, cât intrase în pământ
De un stânjin şi-i împluse frunza adunată-n vânt.
Se treziră. – I! Căline, lungă fu şi noaptea asta,
Dar nimic el nu le spune ce făcuse-n vremea-aceasta,
Ci plecând ei mai departe tot Călin arcu-ncordează
Şi, zburătuind, săgeata trece-n lume ca o rază,
Vâjâie-n văzduh cumplită; ei urmează unde-i cheamă,
Pân-ajung în faptul nopţii la pădurea de aramă.
– Măi fărtaţi, Călin li zise, nu-ţi puté trece pin crânguri
Şi pin codri işti de-aramă, rămâneţi aicea singuri,
Vă clădiţi ici o colibă, vă săpaţi groapă de vatră,
Singurel voi merge numai pe cărările de piatră.
Să vedem ce-a fi cu mine. Ei se pun de îl ascultă
Şi el trece în pădure făr-a pierde vorbă multă
Şi la orce pas el face codrul simţitor răsună
Şi pin mrejile de frunze glasuri trec ca o furtună,
Căci o strună-i orce creangă şi o limbă-i orce frunză.
Luna doar, trecând pe ceruri, voind codrul să-l pătrunză,
Împle noaptea-i arămie cu mari dunge de omăt,

Pe sub cari, răscolite, fulger apele încet.

Şi deodată-n codrul mândru el aude de departe

Răsunând un glas de fată, ce venea din lunci deşarte

Şi urechea i-o desmeardă; el ascultă sub un trunchi

Şi cântarea dureroasă îl pătrunde în rărunchi:

Greieruş ce cânţi în lună

Când pădurea sună,

Cum nu ştii ce am în mine,

Greiere străine?

Că te-ai duce de-ai ajunge

Noaptea de te-ai plânge,

Ca o pasere măiastră

La noi în fereastră.

Vai de picioarele mele,

Pe-unde îmbla ele?

Vai de ochişorii mei,

Pe-unde îmbla ei?

Inima-n mine-i bolnavă,

Floare de dumbravă,

Şi vai lacrimele mele,

Cum le vărs cu jele!

Du-te, greier, du-te, greier,

Pân' la munte-n creier

Şi priveşte-nduioşată

Zarea depărtată,

Lumea-ntreagă o colindă,

Mergi la noi în grindă,

Spune-i mamei: "Ce-am făcut

De m-a mai născut,

Căci ar fi făcut mai bine

Să mă ia de mâne,

Prefăcută că mă scapă

Să m-arunce-n apă,

Căci de cer ar fi iertată

Şi de lumea toată."

Naintează şi o vede lângă apa arămie,

Culegând flori amorţite de pe maluri cenuşie

Şi punându-le în poala grea de florile de piatră.

Luminează luna-n ceruri ca un foc pe-o mare vatră,

Colţii munţilor ce rupţi-s, uriaşe stânci de cremeni,

Ce păreţii şi-i ridică îndărătnici, suri asemeni,

Vântul care trece-n şuier, noaptea sură şi bolnavă,

Împle cu sălbătecie arămoasa-acea dumbravă.

– Bună vreme, fată mândră de-mpărat, Călin îi zice.

– Mulţămim, răspunse dânsa, tinerel flăcău voinice!

Ce caţi tu? Ce vânt te-aduce? Nu ştii că om pământean

Nu poate călca pădurea de bărbatul meu avan?...

– Ştiu, fetiţă-mpărătiţă, dar nici frică n-am, nici teamă,

Că el zmeu e şi puternic, dar şi eu – Călin mă cheamă.

Cum vorbeşte, iată zmeul vine iute ca un vânt,

Cu o falcă-n cer el vine şi cu una pe pământ.

– Bună vreme, zmeu de câne! – Mulţumesc, Călin Nebune!

– Am venit să-ţi iau nevasta. – De-i puté, de ce nu? Bune

Sunt de zis ce-ţi vine-n minte, dar mai greu e să le faci,

Zmeul codrilor de-aramă nu te-aşteaptă cu colaci.

Eu mănânc patru cuptoare, patru boi mi-ajung abia

Şi de vin patru antaluri abia trag la o măsea.

– Nici că-mi pasă! Şi la luptă în dumbravă ei se scoală,

Se apucă, de copacii tremurau de-nvălmăşeală,

Tremură sub ei pământul de-a lor pasuri apăsate,

Scăpăra cremenea neagră a stâncimei detunate.

Crunt Călin de mijloc l-îmflă, pân'la vârf de brazi îl urcă,

Ca pe-un lemn el îl trânteşte, pin copaci trupul i-ncurcă,

Şi-n genunchi apoi l-îndoaie ca pe-un vreascur ce îl frânge,

I se îmflă muşchii vineţi de oţel pe când îl strânge
Şi lovit, pierzând simţirea, zmeul ca o muscă moare,
Ce lovită este iarna de-o scânteie de ninsoare.
– Să-mi rămâi cu bine, fată, eu mă duc să cat acum
Cele două sori a tale... Se porni din nou la drum,
Trece codri de aramă, de departe vede-albind
Şi aude glasul mândru al pădurilor de-argint.

Noaptea-n rouă e scăldată, lucioli pe lacuri zboară
Lumea umbrei, umbra lumei se amestec, se-nfăşoară,
În pădurea argintoasă iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet,
Pare că şi trunchii mândri poartă suflete sub coajă.
Ce suspină pintre ramuri cu a glasului lor vrajă,
Crengile sunt ca vioare pintre care vântul trece
Frunze sun ca clopoţeii, trezind ceasul doisprezece,
Şi pin albul întuneric al pădurei de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste prund întunecând
Şi sărind în bulgări fluizi pe pietrişul din răstoace,
În cuibar rotit de ape peste cari luna zace.
El aude-un cântec dulce, plin de lacrimi şi de noduri,
Doină de simţire ruptă ca jelania-n prohoduri,

Împlând codrul de zăpadă, sufletu-i de-o jale mare,

Pare-i că din piept de fată cântă o privighetoare:

Aşa-mi vine când şi când,

Să mă iau pe drum plângând,

Lumea ce-a fi să mă vadă

Nici să poată să nu-mi creadă;

În zădar mă mai jelesc;

Vara vine, codri cresc,

În zădar m-aş bucura,

Iarna iar i-a scutura,

Şi, de-mi vine, de nu-mi vine,

Tot arde inima-n mine.

Nici n-am cui să mă jelesc,

Să spun pe cine doresc.

Mult mă mir, Doamne, de mine

Cum nu m-ai luat la tine,

Mult mă mir ce-oi fi gândit,

Ce-am făcut de n-am murit!

În văzduhul plin de-a nopţii moale luminoasă ploaie

El văzu o fată mândră, îmbrăcată-n lunge straie

De argint, ce sta ca umezi pe-a ei trup care tresare,

Ca o creangă mlădioasă sub a vântului suflare.

Naltă e, subţire este, ochii mari adânci ridică,

Părul ei de aur moale până la călcâie-i pică

Şi cu poalele ei albe şterge stelele-i senine,

Lacrimi lungi ce curg pe faţa-i ca şi fire diamantine.

"Nu uita cum că seninul cerului este în aştri,

Nu uita că-n lacrimi este taina ochilor albaştri.

E frumos pe când din cerul plin de-o sântă bogăţie

Cade-o lacrimă frumoasă în adâncă vecinicie –

Dar de cad rănite toate, ceru-i negru şi pustiu,

Nu-i nălţime, nu-i albastru, e o noapte de sicriu.

Stea ce cade taie lumea ca o lacrimă de-argint,

Pe seninul cer albastru frumos lacrimile-l prind,

Şi din când în când vărsate frumos lacrime te prind

Dar de seci întreg izvorul, vai de ochiul tău cel blând.

Pin diamanţii tăi se scurge sânge fin de trandafiri

Şi zăpada viorie din obrajii tăi subţiri –

Curge noaptea lor albastră, a lor dulce vecinicie,

Ce uşor se poate stinge pin plânsorile pustie.

Cine e nerod să ardă în cărbune-o piatră rară

Şi eterna-i strălucire s-o strivească într-o pară?

Tu-ţi arzi ochii şi frumseţea – infinitul lor se stinge –

Şi nu ştii ce răpeşti lumii? Ah, nu plânge, ah, nu plânge!"

Astfel el se socoteşte. I-a căzut atât de dragă,

Cât ar fi îmflat în spate pentru ea lumea întreagă.

– Bună vreme, fată mândră de-mpărat! – Mulţam, voinice,

Dar ce vânt te bate-ncoace şi ce rău te-aduce-aice?

Zise ea zâmbind – de multă vreme zâmbi-ntâia dată,

Căci şi ei îi cade drag el, deşi n-ar vré s-o arate –

Ştie ea de ce îi place, ca să n-o prindă de veste,

Ce frumos îl află dânsa, cum îi stă, ce drag îi este?

Dar deodată spăimântată de un sunet, ea îi spune:

– Fugi! că dac-a veni zmeul, viaţa ta o va răpune!

– Vie numai! zise dânsul... ş-om vedea atunci cum plouă –

Nu se dă Călin, săracul, nici cu una, nici cu două.

Şi deodată peste codri de argint vine în zbor

Zmeul falnic, care mişcă cu aripa vârful lor,

Peste vârfurile-nalte parcă zborul lui îl simţi,

Frunzărimea cea mişcată de aripele-i cu zimţi.

– Bună vreme, zmeu de câne! – Mulţămesc, Călin Nebun!

– Am venit să-ţi iau nevasta. – Ba să vezi ce-oi sta să-ţi spun:

Opt cuptoare mânc de pâne şi opt boi şi opt antale

Abia sunt un prânz puternic pentru trupul meu în zale.

Şi vrei să te baţi cu mine? – Nici că-mi pasă! – Aide, dară!

Sună frunza zgomotoasă, codrul din adânc răsare,

Tremură mai surd pământul, oasele parcă se rup,

Când vânjoşi şi-ndoaie dânşii a lor braţe ş-a lor trup,

Dar Călin în sus l-ardică şi-l trânteşte la pământ,

De sun oasele ca hârburi şi zbor aripele-n vânt.

Îl omoară. Apoi zice: – Rămâi, fata mea, cu bine!

Merg să scap pe sora mare şi să auzim de bine.

Trece selbele-argintoase, trece-o vale, un colcantaur

Până vede dinainte-i răsărind pădurea de-aur.

Mult frumoasă e pădurea cu-a ei trunchi de aur roş,

Ce în frunza lor cea moale suspinau întunecoşi.

Iarba lin călătoreşte, o petală stătătoare

Ce, sclipind cu mii de raze sub al nopţii dulce soare,

Poartă-n galbenele-i unde spice cu mărgăritare,

Flori de mac ce îmflă noaptea capul lor cel roş şi mare;

Numai fluturi mici albaştri şi mari roiuri de albine

Curg în râuri sclipitoare de luciri diamantine

Ş-împlu aerul cel dulce de cristal şi de răcoare,

A popoarelor de muşte sărbători murmuitoare.

Iar aude-un cântec mândru care codrul îl trezeşte,

Parcă frunzele-l repetă, parcă vântul tot îl creşte,
Şi-nainte-i parcă vede satul lui şi i se pare
C-auzea doinind o fată chiar la ei în şezătoare:

Maică, maică, draga mea,
Ajungă-te jalea mea,
Să te-ajung-un dor ş-un drag,
Să şezi toată ziua-n prag
Cu firuţ băgat în ac
Şi tu să nu-mi poţi împunge
Pân' nu-i suspina şi plânge,
Pân' nu ţi-a veni în gând
Unde-am fost şi unde sunt.

Lângă lacul cel albastru înstelat cu nuferi mari,
Pintre trestii auroase ce se legăn solitari,
Vede fata cea cu ochii cuvioşi ca în biseric'
Faţa-i albă ca zăpada într-un păr de întuneric.
Ea în haina ei cea verde se înmlădie bogată,
Cu flori albe-mpodobită, cu diamante presărată.
– Bună vreme, fată mândră de-mpărat! – Mulţam, Căline,
Mult îţi merge vestea-n lume, multe-am auzit de tine

Şi prea rău de tine-mi pare c-ai venit să mori aice,

Căci de vine zmăul numai rău ţi-a merge, măi voinice!

– Toţi se laudă cu mâncarea. Spune-mi, fată, cât mănâncă

Zmeul tău, să văd pe-acesta de îl pot învinge încă.

– Doisprezece boi, antale, tot pe-atâtea, iară pâne,

Douăsprezece cuptoare abia îi ajung să cine.

– C-un antal de vin mai tare decât mine, zice cesta,

Dar va da Dumnezeu sfântul să mă scap şi de acesta.

Vine zmeul, vine iute, mişcând codrii cei de aur,

Cu cap mare ca cuptorul şi cu aripi de balaur.

– Hei, Căline, rău de tine! strigă el şi se aruncă

Pe voinicul care-l prinde, învârtindu-l jos în luncă.

Se luptară rău şi zmeul cât de cât să nu se deie.

– Hei, nevastă, zice dânsul, dă-mi să beau şi dă-i să beie.

După ce mai odihniră, zise zmeul: – Măi Căline,

Nu s-alege-ntre noi lupta, ci-ostenim aşa, vezi bine,

Da' m-oi face-o pară roşă şi te-i face-o pară verde

Ş-om lupta pân' din noi unul se va stinge şi s-a pierde.

Pară roşă este zmeul, pară verde e Călin

Şi în galbenu-ntuneric ei se luptă cu venin.

Se-nfăşoară, se desfăşur, mestecând a lor văpaie,

Fulgerând umbra din codri în a flacărei bătaie,

Joacă-n juru-le dumbrava când în umbră purpurie,
Când încremeneşte parcă într-o brum-adânc-verzie,
Când în dungi înflăcărate, bolţi, cărări în jur se casc
Sub lumini de curcubeie repezi ce se sting cum nasc,
Fâlfâiesc ca două candeli, obosiţi se-nvrât, se-ncaier
Şi aproape-aproape stinse s-urmăresc jucând pin aer,
Scoţând limbe ascuţite ca să-nghimpe pe cealaltă;
Ei jucau prin crengi înalte, pintre trestie, pe baltă,
Balta tremură adâncă, somnoros şi lin sclipeşte,
Azvârlind, întunecată, câte-o muscă, câte-un peşte
Către flamele-ostenite... Peste ei deodată zboară
Ca o pată de cerneală-n noaptea aurită-o cioară.
Zice zmeul: – Moaie, cioară, aripa-ţi în apă, stinge
Flacăra cea verde, care nu-s în stare a o-nvinge.
– Împărate pré nălţate, moaie-ţi aripa în apă,
Zice-atunci Călin, şi stinge flacăra roşă – mă scapă.
Iară cioara, cumu-i cioară, cum aude că o urcă,
Nici una, nici două, iute se coboară, nu se-ncurcă
Şi lăsând din bot să-i cadă două picături de apă,
Potoleşte para roşă, ce tresare, fuge, crapă,
Şi cu botul o ciupeşte, curge sânge ca fier roş,
Încât lacul cel albastru e-ncruşit ca vinul roş.

Zmeul a murit... Se face om Călin şi se îndreaptă
Cu trei fete-mpărătese unde fraţii îl aşteaptă.

Pe-ntinsori de codri negri un senin se desfăşoară,
Ce-a lui stele mari şi albe peste ele le presară.
Şi la margine de codru ei aprind o focărie
Într-o groapă cu cenuşă... de juca trandafirie
Colibioara cea de trestii cu uşiţa-i rezimată,
Împletită din răchită, cu curmei de tei legată.
La o ploscă de vin negru stând de vorbă bucuroşi,
Parcă-i zugrăveşte focul cu răsfrângerile-i roşi.
De asupra ceru-i negru, pe-ntinsori de catifea
Sunt cusute-n umed aur ici o stea, colo o stea
Şi aşa senin e focul, cât le numeri păru-n barbă,
Bătătura cea din ţoale, pe cărări fire de iarbă,
Şi ca merele de roşii stau fetiţele-n văpaie,
Două-s oacheşe ca sara, mijlocia e bălaie,
Iar Călin, lungit pe burtă şi cu mânile pe coate,
Cam cu chef le povesteşte întâmplările lui toate
Şi la capăt se chiteşte: – Măi fărtaţi, socot aşa:
Fata mare şi cea mică le luaţi de v-or plăcé,
Dară pe cea mijlocie – mi-o căzut dragă de foc

Şi nici ea nu zice baiu, bat-o hâtrul de noroc.

Pe încet se stinge focul şi s-acopere cu spuză...

El de mânică o trage... şi unind buză pe buză

Ei şoptesc... ş-ar spune multe şi nu ştiu de und' să-nceapă

Căci pe rând şi-astupă gura, când cu gura se adapă;

El o simte-n a lui braţe tânără, rotundă, tare

Şi ea tremură ca varga de oţel de-a lui strânsoare.

Îşi ascunde faţa roşă de iubire şi sfială,

Ochii-n lacrimi îi ascunde-n părul moale de peteală...

Şi adorm. Somn greu îi varsă plumb în vinele-ostenite.

Fraţii lui când văd cât doarme, ei se pun pe şopotite

Şi mărunt se sfătuiră ca picioarele să-i taie,

Să se laude c-omorâră ei pe zmeii în bătaie.

L-ar fi omorât, dar cesta, năzdrăvan fiind, nu pot.

Ei făcură cum gândiră şi-l lăsară-aşa schilod.

La pornit pe fete scoală... Iar Călin de multă trudă

Nu simţi nici o durere, numa-n somnu-i greu asudă;

Chiar picioarele în traistă i le iau, cu ei le-au dus,

Căci găsindu-le, cum fuse năzdrăvan, şi le-ar fi pus

Iar la loc... În zori de ziuă, el a doua zi trezit,

Vede cum îl schilodise, – ce să facă amărât?

Vo trei zile dupolaltă se mai târâie în brânci

Pin tufanii din pădure şi pin colţii cei de stânci,
Pân-ajunge ca să vadă un palat în văi de rai
Cât ca să te uiţi la dânsul – de frumos – nu te-ndurai
Şi aude-un glas cu jele, chiar o grădină de glas,
Care inima i-o rupe de-aşa dor ş-aşa năcas.
Şi cum în palat el intră, pe voinicul vede pare
Care mânile-şi rupsese într-a zmeilor prinsoare.
– Bună vreme, măi voinice!– Mulţămim frumos, Căline,
Ce-ai păţit tu de picioare, ce rău dete peste tine?
Şi Călin începe-a-i spune cât păţise pân-acuma.
– Hai, ne-om prinde fraţi de cruce. – Hai, ne-om prinde,
spune-mi numa,
A cui eşti şi cum te cheamă? – Eu fecioru-s de-mpărat,
Codrii de-aur fur-ai noştri pân' ce zmeii i-au luat.
De când i-ai ucis, Căline, iar ai noştri sunt. Cu chin
Singurel îmi mai duc traiul ici în codri, măi Călin.
Amândoi însă în lume, tu schilod, eu fără mâne,
Ici pin noaptea dumbravană şi pin văi am duce-o bine.
Pin pădurile-uriaşe, pin grădini şi pin palat
Se primbla Călin pe gâtul feciorului de-mpărat.
Unu-n mâni, altu-n picioare, uriaşi fiind, de boi
Au putere, pe atâta cât le trebuie la doi.

Şi trecând aşa-n pădure, ei aud foşnind în frunze, –

Trece-o umbră fugitoare ce ţuşnea să se ascunză.

Călin mâna şi-o întinde şi pe sus când mi-o ridică,

Muma zmeilor pletoasă se zbătea răcnind de frică.

– Fă-mi picioare, babă hâtră, şi lui mâni, or te omor!

– De un stânjin mai la vale e, bădică, un izvor:

Vâră-te în el cu totul şi-i ieşi întreg. – Ei stăi,

De-i aşa – Călin, mehenghiul – bagă-mi-te tu întăi.

– Ba eu baiu, că nu-mi trebui. Vârâţi-vă dumneavoastră.

Călin rupe-o creangă verde şi o bagă-n ap-albastră

Şi uscat-o scoate iară. – I! cum ţi-oi da pumni, tu babă,

Ai vrut să ne-usuci, şirato, spune dreptul mai degrabă.

– Să vedeţi, voinici, la vale, printre trestia înaltă,

Apa vie tot sclipeşte, se roteşte colo-n baltă.

Ei ajung la apa-n farmec, şi băgând o creang-uscată,

El o scoate numa-n muguri şi cu frunze încărcată.

Se băgar-atunci în baltă şi-amândoi ieşiră-ntregi

Şi pe bab-o aruncară în izvorul c-unde reci

Şi cu apă moartă... Dânsa se-nchirceşte, se-năspreşte –

Ca un trunchi uscat cu noduri pe izvorul mort pluteşte.

Şi acum se sfătuiră veseli ei şi bucuroşi

Ca fărtatul lui să ieie fata-mpăratului Roş.

Se gătiră omeneşte, cu iţari şi cu cojoc,

Cu chimirul plin de galbeni, încinşi bine la mijloc

Şi pe drumuri părăsite ei se iau şi se pornesc

Şi, trecând pintr-o pădure din ţinutu-mpărătesc,

Din tufari cu crenge grele el s-apucă să adune

În basmaua pistruită ca o mână de alune.

Iată că, ajunşi la poartă, auzir-un vuiet mare,

Chiuiri, halai de nuntă, veselii de masă mare.

Când în poartă – văd o babă de-ale noastre. – Bună sară.

– Mulţămim, voinici din lume. – Ce s-aude-aici afară?

– Ia,-mpăratul... îşi mărită fata... – Cine-o ia, mătuşă?

– De, ţiganul, bucătarul, un cioroi pistrui cu guşă!

Cică, bată-l naiba cioară, a ucis doisprece zmei.

Zise-atunci Călin pe gânduri: – Ia auzi, mătuşă hăi,

Eu ţi-oi da bănet de silă, galbeni zimţi chiar un căuş

Dacă, cum vei şti, ghiontită, mi-ai pătrunde printre uşi

Şi la masă dinaintea împăratului vei pune

Ca plocon pentru mireasă astă mână de alune.

Iară baba, cumu-i baba, dă cu ghiotura să treacă,

Mai ghiontită, mai sucită, mai împinsă câte-oleacă,

Intră-n casa unde-i masa, pune-n talger dinainte

Testemelul cu alune, făr-a zice trei cuvinte,

Împăratul pune mâna şi alunele zglobie

Peste faţa cea de masă durăind se împrăştie.

Dar în mijlocul basmalei un inel în loc rămasă –

Un inel care-l pierduse de mult tânăra mireasă.

– Tată, uite-inelul care într-o noapte mi-a perit

Făr' să ştiu nici cum, nici unde. – Cine dară l-a găsit?

Cine a adus alunele-astea?Logofeţii spun că baba.

O strigară de la poartă să s-urnească mai degrabă.

Când, în locu-i, cine vine? Un voinic, strein. El spune:

– Împărate prénălţate, eu vi l-am pus în alune.

Iară cioara cea de mire pe trei perini şade-n puf,

Slugi îl apără cu creanga de muscuţe şi zăduf;

Cum trecuse Călin pragul de sub el o pernă cade,

Cum veni-n mijlocul casei nici a doua nu mai şade,

Când ajunse la-mpăratul şi a treia stă să cadă,

Că ţiganului, vezi Doamne, nu i se cădea să şadă.

Zice-atuncea împăratul: – Cum, voinice, şi cu cale

A ajuns inelul fetei în mânile dumitale?

– Împărate prénălţate, iaca cum şi iaca cum.

Da' ţiganul nici mai ştie, faţa lui îi numai scrum:

– Împărate luminate, cum poţi ca să-mi strici hatârul?

Eu am omorât toţi zmeii. – Cum, ţigane? – Cu satârul;

Mă înec dacă l-aţi crede... dar la feţe tot îmi schimbă.

– Să se cate zmeii, doamne, dacă au vârfuri de limbă.

Îi cătară şi, ce-i dreptul, nici la unul nu era

Şi Călin atunci le scoate şi le-arată în basma.

Împăratul porunceşte ca s-aduc-un armăsar

Şi de coada lui să lege pe ţiganul bucătar

Şi de coadă-i mai legară lângă el un sac de nuci.

Cade-o nucă – o bucăţică, astfel îi făcu hăbuci.

– Ş-acum tu, voinice, zise, mi-i fi ginere. – Ba nu,

Altă fată, împărate, tare dragă îmi căzu.

Am un frate-nsă de cruce, tot fecior de împărat,

Şi de mult ţi-era s-o ceară, deşi nu s-a cutezat.

Uite-l ice. Dară fata se cam uită vrând-nevrând,

Că tot pe Călin Nebunul l-ar fi vrut ea mai curând.

Cândure că cu feciorul era mai de o potrivă,

La ochilor lui jele s-a muiet mai milostivă.

Deci făcur-o nuntă mare ş-a ţinut trei luni de rând.

Lăutari, benchet, halaiuri, tot ce-ţi poate trece-n gând.

Ce nu era? Dragă Doamne, era nuntă-mpărătească.

– Dar acum mă duc, le zice. Pe-a mea Domnul s-o păzească.

Nici nu ştiu cum e, cum nu e. Geaba fratele-i de cruce,

Geaba tânăra mireasă îl mai ţin cu vorbă dulce,
Dor i-i, Doamne, şi nici ştie cum l-apucă-un dor avan,
Că de când n-o mai văzuse se scursese şapte ani.

Când ajunse locul unde casa tatălui său fuse,
El văzu palate mândre în livezi măreţe puse.
Şi pe o câmpie goală el văzu de vite-o ciurdă,
După ea copil călare c-un-ciomag în mână zburdă.
Şi părea că are şase ai şi-ncă ceva mai bine.
– Bună vreme, măi băiete! – Mulţămim, voinic streine!
– Nu-mi ştii spune cine şade-n aste rânduri de palat?
– Doi voinici ce-au scos odată pe trei fete de-mpărat
Din a zmeilor prinsoare... – Ş-au luat care pe care?
Mijlociul pe cea mică şi cel mare pe cea mare.
– Da' ce-i cu cea mijlocie? – La găini au pus-o ei
Şi să vezi, voinic străine, că eu sunt feciorul ei.
Mama-mi spune câteodată, de-o întreb a cui îs eu,
Că-s a lui Călin Nebunul. Cine-o mai fi, nu ştiu, zău!
Când aude... numai dânsul îşi ştia inima lui,
Că, să iertaţi dumneavoastră, de... era băietul lui.
– Da' mă rog, bade, ajută-mi să dau vitele-n ocol.

Înserează... Stele umplu tot seninul lin şi gol...
Cu băiatu-n bordei intră şi pe capătu-unei laiţi
Lumina mucos şi negru într-un hârb un roş opaiţ,
Se coceau pe vatra sură două turte în cenuşă,
Un papuc e într-o grindă, celălalt e după uşă,
Pin gunoi se primblă iute legănată o răţuşcă
Şi pe-un ţol orăcăieşte un cucoş închis în cuşcă;
Hârâie-n colţ colbăită noduros râşniţa veche,
În cotlon toarce motanul, pieptănându-şi o ureche;
Sub icoana afumată unui sfânt cu comănac
Arde-n candelă-o lumină cât un sâmbure de mac,
Pe-a icoanei policioară, busuioc uscat şi mintă
Împlu casa de-o mireasmă piparată şi prea sfântă.
O beşică-n loc de sticlă e lipită-n ferăstruie,
Pintre care trece-o dungă mohorâtă şi gălbuie,
Cofa-i albă cu flori negre şi a brad miroase apa,
De lut plină, rezimată, stă pe coada ei o sapă.
Pe cuptorul uns cu humă Călinaş cel mititel
Zugrăvise c-un cărbune un clapon şi un purcel,
Cu codiţa ca un sfredel şi cu fuse-n loc de labă
Cum i se şedea mai bine purceluşului de treabă.
Pe un pat cu paie numai doarme tânăra-i nevastă,

În mocnitul întuneric faţa ei lângă fereastă...
Şi tot sufletul dintr-însul pare-atunci că şi-l înhoalbă
Şi-l adună-n ochi de trece peste faţa ei cea albă.
El s-aşază lângă dânsa, faţa ei o netezeşte,
O desmiardă cu durere, o sărut, o drăgosteşte,
Pleacă gura la ureche-i, blând pe nume el o cheamă,
Ea deschide somnoroasă lunge gene de aramă
Şi adânc la el se uită, i se pare că visează,
Ar zâmbi şi nu se-ncrede, ar striga şi nu cutează,
El din patu-i o ridică şi pe pieptul lui o pune,
Toată viaţa-i se adună-n al ei sân rotund şi june.
Ea se uită şi se uită... mută... un cuvânt nu spune,
Doară râde c-ochi-n lacrimi, speriată de-o minune,
Ş-apoi îi suceşte părul'n-a ei degete subţire
Şi-şi ascunde faţa roşă pe-al lui piept duios de mire.
El ştergarul i-l desprinde şi-l împinge lin la vale,
Drept în creştet o sărută pe-al ei păr de aur moale
Şi bărbia ei ridică, s-uită-n ochii plini de apă
Şi pe sânu-i o desmeardă şi din gură-i se adapă.

Dar a doua zi voinicul mânios intră-n ogradă;
Fraţii lui, cum îl văzură, la genunchi veneau să-i cadă:

– Iartă, frate, căci greşala, zău, de mult ne-apasă pieptul!

– Ba nu, fraţilor, li zise, să vedem ce e cu dreptul,

Să facem o boambă mare, s-aruncăm spre cer în sus,

Şi tustrei să stăm sub dânsa pe când va cădé de sus,

Să vedem ce-a să gândească Dumnezeu şi ce-a să zică.

Astfel, cum ţi-ai face cruce, ei se pun alături... pică

Boamba grea zvârlită-n ceruri, din cei doi făcând fărâme.

Şi Călin rămâne singur, rău îi pare ca la nime,

Dară nici c-avu ce face. Împăcat de-astă dreptate,

Lasă-n pace să trăiască tinerele lui cumnate

Şi făcu o nuntă mare dup-opt ai de-nstrăinare.

Multă lume se dusese ca să vad-aşa serbare.

Fui şi eu... Dar cum făcură o ulcică cu papară,

Mi-au bătut căciula-n creşte şi m-a dat pe uş-afară.

Mă-nciudai urât. În grajduri pusei mâna pe-un cal graur,

Cu picioarele de ceară şi cu şeaua numai aur,

De fuior îi era coada, capul lui era curechi,

Avea ochii de neghină şi gândaci avea-n urechi,

Ş-am pornit pe-un deal de cremeni... picioarele se topeau,

Coada pârâie-ndărătu-i, ochi-n capul lui pocneau.

Cum văzui că nu-i de bine, încălecai pe-o prăjină.

Şi mergând pe ea de-a hale v-am spus şi eu o minciună.

Şi încălecând pe-o şea, v-am spus-o toată aşa.

Frumoasa Lumii

Apoi poveste, poveste, D-zeu la noi soseşte, că-nainte mult mai este. Era odată un vânătoriu ş-avea trei copii şi era sarac-sarac, cât numai cu-atâta se ţiné, că-mpuşca câte-o păsăruică, o vindea ş-atâta era hrana lui săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-i zicea: Pădurea-neagră. Ş-o apucat oamenii din satul cela a zice că nu s-a puté să s-apropie nime de pădurea ceea. Ş-aşa era părăsită, nime nu se ducea, că ziceau că la miezul nopţii vin dracii.

Acu bietul omu ist săracu a zis într-o zi cătră femeia lui:

– Măi femeie, tot o moarte-am să mor, ian să mă duc eu în pădurea ceea, să văd ce-oi găsi acolo.

Aşa, i-a făcut nevasta o turtă-n traistă şi s-o pornit el; o luat puşca-n spate. Ajungând el acolo, lui îi era foarte frică... da' omul sărac sărăcia-l împinge a se duce orunde ca să câştige.

Iaca, mergând el aşa, ajunge la un copac nalt şi tufos straşnic, nu ştiu cum s-o fi chemat, şi vede-o pasăre aşa de frumoasă – era de aur.

Acu el ce să facă, ca doar să n-o-mpuşte, s-o poată prinde, că, vânzând-o vie, mai multe parale ar fi luat. Alungând-o el pin copac, ea se vârî-ntr-o bortă... ş-o prinde. El n-o mai stătut către noapte că s-o temut de draci, ci o luat paserea ş-o venit acasă ş-o făcut o cuşcă bună ş-o pus paserea-n cuşcă.

Acu el în ziua ceea, era sâmbătă, care-o prins-o, şi duminecă dimineaţa s-o ouat un ou. Oul era de aur. Da' el zice:

– Ei, măi femeie, eu n-oi vinde paserea asta, că ea s-o oua şi eu oi avé câte-un ou şi m-oi hrăni din zi-n zi.

El ia oul şi se duce-n târg şi-l întreabă negustorul:

– Ce ai de vândut şi cât ceri?

– Am un ou şi cer o mie de lei.

Da'un jidan zice (tot ei îs mai mehenghi):

– Ia să văd oul.

Când vede oul cel de aur – făcea mai mult decât o mie de lei –[îi dă mia de lei]. Ia el mia de lei, cumpără cele trebuincioase pentru copii şi femeie şi se duce-acasă. Da' pe guşa pasării era ceva scris, da' omul nu ştia carte.

Când în a doua duminecă iar s-a ouat un ou de aur. Şi el s-o dus şi iar a cerut o mie de lei. Da' să iei samă d-ta, că tot jidanul cela i-a ieşit înainte!

În a treia duminecă, când a dus oul, a pus pe gânduri pe jidan. Şi s-o gândit aşa jidanul, l-o întrebat unde şede, să se ducă să vadă de unde el are ouă de aur. Vine jidanul; da' el ţinea cuşca în colţul casei.

Cum o intrat jidanul în casă – el ştia carte – odată şi-aruncă ochii-n fundul casei. Pe guşa paserei aşa scria: "Cine-a mânca inima are să fie-mpărat; cine-a mânca rânza, de câte ori s-a trezi pe noapte, de-atâtea ori are să găsească câte o pungă de bani sub cap; cine-a mânca maiurile are să fie om cu noroc în lume, orunde va merge el, orce pas a face, el, tot cu noroc are să fie". Acu jidanul, tot cu duşmănie asupra creştinului.

– Vinde-mi mie paserea!

– N-o pot, jupâne. Asta-i câştigul meu, toată viaţa pentru mine şi pentru copii.

În sfârşit, cât s-o pus jidanul, n-o vrut bietul om s-o vândă. Jidanul a zis că i-i rău şi c-are să mâie la om.

Vânătorul a doua zi s-a sculat de dimineaţă şi s-o dus cu puşca după vânat. Da' jidanul – şiret, da' femeia, ca de-a noastre, proastă – şi-i zice-aşa femeii:

– Nevastă, ce să trăieşti c-un om aşa de sărac, vin' să te iau eu, că te-oi ţiné bine şi ţ-oi ţiné şi copiii.

Da’ femeia zice:

– Dacă te-i boteza! Apoi, zice, cum la noi, nu se poate sé se despărţească.

Da’ jidanul zice:

– Lasă-l pe mâna mea, că eu îl omor până mâne.

Îi dă nu ştiu ce şi omoară omul. De-acolo zice-aşa:

– Femeie, te-oi lua, dar mai întâi taie-mi paserea şi mi-o frige. Da’ să nu lipsească nimica din pasere, toată s-o mănânc eu.

Şi femeia, dobitoacă, ea s-a potrivit. A tăiat ş-a fript pasărea ş-o pus-o pe vatră, o strâns-o şi ea iese din casă cu treabă, şi copiii, tustrei, intră-n casă. Zice unul dintr-înşii:

– Mă, tare mi-i foame... Mama o fript paserea ceea, hai să mâncăm câte-o bucăţică.

– D-apoi dac-o fript-o jidanului, ne-a bate!

– Hai să mâncăm dinăuntru, că nu s-a mai vedea.

Ia cel mare inima, cel mijlociu rânza, cel mic maiurile.

Pasărea acu nu mai plătea nimica dacă le mâncase acelea.

Da’ copiii, după ce-au mâncat:

– Măi, hai să fugim, că ne-a bate.

Şi era o bortă-n dosul casei şi s-o vârât acolo.

Vine jidanul. Da’ la pasere celé nu-s într-însa. Apoi începe-a striga, bate pe biata femeie.

– De bună samă, o mâncat copiii, căci altul nime n-a fost în casă.

Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie, să mănânce el din copii. [...]

I-au căutat, i-au căutat în sfârşit nu i-au găsit. Dac-o văzut jidanul că nu-s şi nu-s, s-o dus dracului – cruce de aur în casă! –, a lăsat şi pe femeie şi tot. Că el tot aşa era să facă, d-apoi Dumnezeu a lăsat mai bine să mănânce copiii decât dânsul, că Dumnezeu nu doarme.

Acu, acel mare o îmblat ce-o îmblat, şi s-a făcut împărat pe ţara aceea. Acu numai aista era micuşor de tot, tot la mă-sa şedea, ist care mâncase maiurile, şi pesemne unde avea el să aibe aşa noroc, tare era leneş.

Cel ce o mâncat rânza găsea tot pungi de bani şi se făcuse straşnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierţi mata, îi era dragi cucoanele cele frumoase. Acu, acolo, straşnic era de frumoasă una de-i zicea Frumoasa Lumii. La soare te puteai uita, da' la dânsa ba. Acu el tot îmbla că doar i-ar da-o boierul cela, da' nici că vrea să i-o dea. Iaca, vine el acasă la mă-sa:

– Mamă, ce mi-s buni mie banii dacă nu pot eu lua pe ceea ce mi-o picat dragă!

Da' mă-sa zice:

– Dragul mamei, du-te şi tot te-i puté întâlni cu ea. (Să vorbească cu dânsa, poate i-ar fi fost şi ei drag.)

Da' ea era vicleană.

Acu aist ce-o mâncat maiurile se juca cu nişte bulgăraşi cu alţi băieţi pe-afară. Vine un moşneag.

– Dragul moşului, ce faci tu aici?

– Ia, mă joc, moşule!

– Hai cu moşu, că ţi-a da pere şi mere (ştii, ca la copii) – înşală pe băiet şi-l ia cu dânsul.

Da' acela era un vrăjitor grozav – îngheţa apa. Ş-acu el, tot vrăjind pin Pădurea-neagră, a dat de ceva straşnic, care el nu putea face, numai c-un copil. Se duce-acolo cu băietu-n mijlocul pădurii şi dă de-o piatră mare. Şi bate de trei ori în piatră şi se deschide pământul. Şi el zice băietului aşa:

– Măi băiete, du-te pe scările ieste într-acolo sub pământ (era nişte scări) şi-ai să cobori într-o grădină aşa de mândră, şi-ai să dai de-o căsuţă acolo-n grădină. Şi să intri-n casă ş-ai să vezi un horn făcut acolo şi pe vatră ai să vezi o cheie. Să iei cheia ceea, s-o pui în brâu şi să vii înapoi la mine. Da' na-ţi ş-o veriguţă de fier, că făr' de veriga asta nu poţi intra. (Acolo era pe ceea lume, zice-că.)

Băietul se ia, merge-ncetişor şi intră pân-în grădina ceea.

Da' acolo aşa era o mândreaţă, grădină cu pomi cu poame de aur... încât băietul s-o mirat când o intrat acolo şi, ştii, ca copilul, mai degrabă a alergat la pere şi la mere decât la cheia moşneagului. Ştii cum e treaba noastră – era cu câmeşoi şi cu curăluşa bună-ncins, ş-o împlut sânul de mere şi de pere. El pornise să iasă, când şi-aduce aminte de cheie, merge într-acolo ş-o ia – da' cheia era straşnic de ruginită... Cine ştii ce-ar fi făcut el cu cheia ceea, şi astăzi am fi fost sub mâna lui poate... Se ia băietu-ncetişor, se suie iar pe scară să ias-afară – că ştii d-ta că el, bătrânu, deşi avea putere, nu putea intra în rai, dar ista ca copil...

Când a ajuns în gură să iasă, moşneagul a strigat:

– Stai, nu ieşi! Dă-mi cheia!

Băietul zice (era mic, da' tot cu cap):

– Ba lasă-mă să ies întâi afară!

– Ba nu te las.

– Nu-ţi dau cheia! (Ştii d-ta, nici mâna nu puté vârî, că era păcătos.)

– Am să te omor.

– Omoară-mă, numa, dacă poţi!...

El face tranc! cu picioru-n pământ şi se-nchide pământul.

Ce să facă bietul băiet? Ia să se-ntoarcă, să se ducă iar prin grădinile cele. Când colo, era-nchis pământul, nu mai era mândreaţa ceea. Începe băietul a plânge. Plângând aşa, îşi freca mânele. Şterge pe veriga ceea ce i-o dat-o moşneagul şi vine-un om.

Omul cela era de fier. Era duh necurat; om de-ai noştri de fier, unde să poate?

– Măi băiete, cine te-o adus pe tine-aici?

– Iaca cum şi iaca cum – spune băietul tot.

– Eu te-oi scoate, băiete, da'ntâi să te duci de-aici, să-mi tai vo douăzeci de vaci, să-mi frigi, să am de mâncat pe drum, când te-oi duce (că ştii d-ta, nouă ni s-a părut că era-n gură, da' el era tocma-n fundul pământului, când o-nchis el piatra.)

Frige el, şi-l pune pe băiet după cap, şi pune pe o mână douăzeci de vaci fripte şi pe altă mână câteva poloboace cu apă, cu vin – cu ce-o fi fost, nu ştiu – şi băietului îi dă un cuţit ş-o ulcică.

– Când mi-a fi foame, să tai cu cuţitu din carne, să-mi dai să mănânc, şi când mi-a fi sete, să-mi dai cu ulcica apă. Şi merge el, merge – zi şi noapte tot mergea, decât aşa era de-ntuneric, de nu zăreai cât un fir de colb dacă era sub pământ!

Acu apropia vacile de gătat demâncatul şi apa de băut. Da' duhul cel necurat i-o zis aşa:

– Dacă tu-i avé noroc să nu gătesc demâncatul şi apa, eu nu te voi mânca, dar dac-oi găta, te mănânc. Ia uită-te tu în sus, vezi soarele?

– Îl văd cât o zare de chibrit.

– Ia! deci mai este!

Merge el – că acu rămăsese numai o jumătate de vacă.

– Ia uite-n sus, câtu-i soarele de mare?

– Îl văd pe jumătate.

– E, apoi iacă tot mai am o bucată bună!

Când acu era mai aproape de ieşit afară, demâncatul se gătise – apă tot mai era.

– Dă-mi demâncat, că mi-i foame!

Băietul, ce să facă el? Ia cuţitul şi-şi taie o bucat' de pulpă şi-i dă apă şi porneşte iar. Iacă, a ieşit pe iasta lume. Când îl pune jos:

– Să-mi spui tu drept, de unde mi-ai dat tu de-am mâncat la urmă?

– Drept ţi-oi spune, pulpa mi-am tăiet-o!

– Drept să-ţi spun, să fi ştiut că eşti aşa dulce, nu te mai scoteam.

– Acu nu mă poţi mânca?

– Hei, acolo era largul meu şi strâmtul tău – de-acu eşti prea bun la D-zeu şi nu te lasă să te mănânc! (Ştii d-ta, că sub pământ era locul dracilor.)

Şi omul se face nevăzut.

Da' băietul era săracul flămând, da' el uitase că are merele cele-n sân şi cheia ceea. Să ia el ş-aleargă, ş-ajunge la casa mâni-sa. Da', ştii d-ta, el era leneş, da' era de duh, nu aşa (parcă numai la dv. sunt de duh? Sunt şi dintre noi!). Întră-n casă, da' mă-sa era săracă straşnic, că, ştii d-ta, ca la boierul când ajunge la mărire, n-o lua pe biata mă-sa s-o ţie, deşi era-mpărat.

– Mamă, n-ai vo bucăţică de lumânare s-aprinzi?

– Am dragu mamei, de la Paşte! (O ţiné, Doamne fereşte, de tunet, s-aprindă.)

Aprinde lumânarea.

Da' el zice:

– Doamne, mamă, tare mi-i a mânca! Am nişte pere şi nişte mere, da' m-a durea la inimă să mănânc. Da' el n-o luat sama că ele-s de aur. Le-o zvârlit sub o laiţă. Mamă, iaca, am o cheie, decât tare-i ruginită, mamă, şterge-o şi vinde-o şi cumpără-mi o pâne.

N-o apucat a o freca oleacă, şi-o intrat vo cinci oameni de fier în casă.

– Ce vreţi, stăpânilor? (El era să-nconjure lumea cu cheia aceea; c-atunci avea cheia iadului, putea face cu dracii orce.)

Femeia straşnic s-o înfricoşat de dânşii. Da' băietul, mehenghi, îndată s-o priceput:

– Masă vrem şi vin bun!

Îndată o vinit nişte sufragii ş-o pus masa, şi ce n-o pus! Şi după ce-a ospătat ei bine, a strâns aceia şi s-a dus.

– Ei, mamă! Cheia asta o strâng eu!

Acu se făcuse holtei, bun de-nsurat.

– Mamă, eu am auzit că fata-mpăratului e frumoasă. Mă duc s-o ieu eu.

– Dragu mamei, tu, un băiet aşa sărac, să iei pe fata-mpăratului? Ce mai vorbeşti nebunii?

– Dacă eu vreau aşa?! Du-te, mamă, staroste.

– Da' cum, dragul mamei, să intru eu acolo?

– Du-te, mamă!

El o mâna.

– Cum să mă duc eu cu mâna goală?

– Mamă, ia vezi merele şi perele cele n-o putrezit? Du-i-le acelea!

– Bine zici, dragul mamei.

Se ia baba şi se-mbracă cu peştiman, pune-un ştergar frumos în cap, ia-n basma acelea şi se porneşte. Ajunge la poarta-mpăratului. Împăratul şedea-n cerdacul cel nalt. Vede-mpăratul că se lupta ceia cu dânsa, n-o lăsa să intre. Împăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe-acu. A gândit că a venit să ceară ceva.

– Lăsaţi-o, bre!

Când o auzit porunca-mpăratului, a lăsat-o.

– Ce vrei, mătuşă?

– Apoi prénălţate-mpărate, am venit după un lucru mare.

– Ca ce fel, mătuşă?

– Poftim întâi colacii.

Vede-mpăratul perele şi merele de aur ş-o stat în mirare. Să vadă la o babă de-a noastră! Numa la curţile lor sunt de-acelea.

– Feciorul meu vrea să ieie pe fata d-tale, împărate!

Da-mpăratul a stat olecuţă şi pe urm-a gândit: "Baba asta-i nebună".

– Dacă feciorul tău, zice, până mâne dimineaţă, în locul casei tale, o face un palat ca al meu ş-o grădină ca a mea, c-o cărăruşă de pomi pân' la curtea mea, ş-n fiecare pom să cânte pasările, eu i-oi da fata.

– Rămâi sănătos, împărate!

Se porneşte-înapoi femeia.

– Iaca, dragu mamei, ce-a zis.

– Bun, mamă, le fac până mâne.

Şterge cheia şi vin iar cinci oameni de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Până mâne dimineaţă să fie un palat tot de steclă şi poleit cu aur şi să fie o cărăruşă despărţită prin pomi ş-un pom să-nflorească, unul să-nfrunzească, unul să-i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Şi cărăruşa să fie de catifea, cu iarbă de catifea. Şi la fiecare pom să steie câte-un soldat cu sabia scoasă. Şi păserile să cânte aşa de frumos, să nu poată dormi împăratul şi fata-mpăratului!...

Ech! încă era mult pân-în ziuă şi erau toate gata.

Împăratul, dimineaţa când se trezeşte, zice fetei:

– De când sunt în palatul ista, cum ne-o cântat pasările acum nu ni-o cântat niciodată (că el nu s-o aştepta la aste, el gândea că pasările din grădina lui cântă).

Când iese-afară şi vede, zice:

– Bre! mare putere are omul ista!

Băiatul zice:

– Du-te, mamă, şi cere-i fata să mi-o deie!

Se duce baba la-mpăratul, da' el o tot purta cu vorba, că nu-i era voia să-şi deie fata după d-aiştia.

– Apoi, mătuşă, de azi într-o săptămână dac-a veni c-o trăsură de aur şi cai cari ar mânca jeratic ş-or bea pară, i-oi da fata.

Da' fata era să se cunune tocma-n ziua ceea dup-un alt împărat.

– Iaca, dragul mamei, ce-a zis.

– I-oi face, mamă, şi asta.

Aude el un vuiet mare straşnic pe afară.

– Oare ce s-aude, mamă?

Întreabă mă-sa. Zice:

– Se mărită fata-mpăratului.

– Cine-o ia?

– Cutare fecior de-mpărat. Vezi, dragul mamei, numa m-ai făcut de râs.

– Ia lasă, mamă, că tot are să mi-o deie.

Ia el, şterge cheia. Da' era iarna. Şi vine omul cel de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Fata-mpăratului s-o cununat astăzi! Când or dormi, să iei pe mirele să-l pui afară şi pe mireasă s-o pui într-o pivniţă şi-n zori de ziuă să-i aduci iar pe amândoi în casă.

Dimineaţa intră-mpăratu-n casă.

– Ei, dragii tatii, cum aţi dormit?

Zice el:

– Mie, tată, tare mi-a fost frig!

– Ba, zice ea, eu nu ştiu unde eram, că căutam s-aprind lumânarea şi nu găseam, şi nu era nici pat, nici nimica.

– Aţi visat!

– Da' cum dracu, tată, că, iacă, buricele mi-o îngheţat la degete.

– Eu nu-mi simt spatele.

– Ce n-aţi zis sufragiului s-aprindă focul? Nu v-a mai fi nimică.

A doua sară, iar şterge cheia. Vine iar:

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau să te duci să-i pui pe ginerele împăratului într-o movilă de omăt, când a dormi, şi pe mireasă s-o pui în vârful casei!

Pe casă, frig-frig, da' nu era omăt. Ista a degerat. Da' tot îi era milă de dânsa.

– Numa jumătate de noapte s-o laşi pe vârful casei.

Când a adus pe mire dimineaţa, era ţapăn. A strâns toţi doftorii, n-a mai avut ce-i face – a murit, săracul!

Iaca, se-mplineşte săptămână.

El iar şterge cheia, vin ceia...

– Mâne dimineaţă, o trăsură de aur şi cai cari or mânca jăratic ş-or

bea pară; şi mie straiele cele mai frumoase din lume să mi le aduci.

Se pune el ca boierii-n trăsură a doua zi şi se porneşte cătră-mpăratul.

– Cum îi, voinice? zice-mpăratul.

– Am venit să-mi dai fata.

El se face că nu ştie că i-a murit ginerile.

I-o dă-mpăratul. Face-o nuntă strălucită, şi i-o dă, ş-o duce la palatul lui – da' lui aşa-i era de dragă, de-o prăpădea din ochi.

Iacă, aude vrăjitorul că el a ieşit din pământ. Ce să facă el, să poată pune mâna pe dânsul, că el, cât era de vrăjitor şi straşnic, da' el avea numa vo doi draci, da' ista cheia iadului o avea.

Da' el punea cheia ceea totdeuna pe-o sobă şi numai sufragiul ştia de dânsa. Da' sufragiul nu prea avé minte destulă-n cap.

Iaca, s-a luat el cu fata-mpăratului la primblare. Da' vrăjitorul a luat o mulţime de chei nouă şi frumoase, altele de aur, de aramă, de argint şi-o început a striga pe la poarta ginerelui împăratului:

– Cine-mi mai dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur?

Şi sufragiul, nu prea avé multă minte-n cap, o gândit să dea cheia ceea şi să ieie una de aur, că mai bine a prii stăpânu-său.

Ehei! şi când i-o luat [cheia, i-o luat] saracul toată puterea lui. Îi dă.

N-o apucat de-a vini el de la plimbare, şi palatul n-o mai fost. A rămas el săracul în câmp, nici bordeiul ce-l avé înainte nu era acu.

Da-mpăratul i-a trimis aşa răspuns pe un logofăt: că dacă pân-în trei zile n-a face palatul cum a fost, îi ia fata şi nu i-o mai dă. Acu ţi-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele decât să i-o ieie pe dânsa. Mare lucru-i dragostea!

Ce să facă el? Da' şi fata-acu straşnic ţiné la dânsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, da' acuma! A aşteptat el pân-a treia zi; nu-i de

chip, n-are de unde să facă palatul. Îşi ia el ziua bună de la nevastă-sa: cine ştie ce jelanie a fi fost acolo!

– Mă duc de-acu-n lumea mea!

Merge el şi ajunge la o baltă (cam un iaz viné).

– De-acu n-am ce face, mă-nec!

Dând aşa, frecându-şi mânile, dă de veriguţa ce i-a dat-o vrăjitorul când l-o vârât întâi în groapă. Şi vine un om de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau cheia cea de la iad.

– Eu cheia iadului nu ţi-o pot da.

– Apoi, ce să fac eu, spune-mi măcar unde-i?

– Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nime, ş-o făcut un palat pe Prut, ş-acu, dacă-i putea merge pân-acolo, el o ţine ascunsă sub perină la capul lui.

– Ce să fac eu, cum oi puté s-ajung la dânsul?

– Na-ţi, zice, bucăţica asta de fier, dă-te de trei ori de-a curu-n cap pe dânsa şi te-i face o muscă – pe urmă te-i pricepe cum s-o iei.

Şi s-a făcut nevăzut omul cela.

Se ia el, se dă de trei ori peste cap şi zboară ca musca pân' la Prut. Ajunge acolo, dă' vrăjitorul dormea de-amează̆zi. Dă să intre... pe unde să intre? Ferestrele cu obloane, cum se purta mai demult.

"Mă vâr pe borta cheiei!"

Se vâră şi se pune pe sobă. Unde se trezeşte vrăjitorul şi unde-ncepe a bate-n mijlocul casei cu nişte ciocane şi unde-ncepe a ieşi la draci, de te lua fiori. Ş-o-nceput a-i trimite pe unde să facă rele, să puie la cale pe oameni să facă rele; decât, când nu vrea D-zeu, că el era om pământean, i l-o luat din minte! Aşa, după ce-au pus el trebile la

cale, a ieşit afară. Musca s-a sculat, a luat cheia de sub perină ş-o început cătinel-cătinel, ş-o zburat afară. Decât, bucuria lui nu se mai povesteşte, c-are să ieie pe fată-napoi. Acu lui nu-i era de dânsul, de dânsa-i era ce-i era. Freacă cheia, vin oamenii cei de fier.

– Să-mi faci palatul iar înapoi cum a fost!

Şi acu s-o-nvăţat minte: purta cheia tot lângă dânsul.

Acu ce să facă vrăjitorul? Era în satul cela o babă sfântă... Pe atunci era lume bună, era sfinţi, nu ca acu. Când te durea capul, când aveai vo boală, numa dacă punea mâna-ţi trecea.

S-a dus vrăjitorul ş-o omorât baba şi s-o îmbrăcat el în straiele ei.

S-o-mbolnăvit femeia lui, fata-mpăratului, decât ce boală, să dea D-zeu să am şi eu cât oi trăi, decât numa când zicea oleacă valeu, el se prăpădea.

– Ia să chemi pe baba cea sfântă.

Vine; acela era vrăjitorul. Începe-a pune mâna pe capul ei, ca şi cum, dragă Doamne, a o discânta. Şi când iese el din casă, îi zice vrăjitorul ei:

– Doamne, m[ăria]-ta, câtă frumuseţe şi mândreţe ai în casă şi n-ai şi un ou frumos de marmură!

– Ca ce fel de ou, mătuşă?

– Acela-i numai în fundul pământului!

– Ira! oi zice bărbatu-meu, ş-a trimite pe cineva să-l caute.

Şi se duce vrăjitorul.

Intră el în casă.

– Ei, zice, iaca ce mi-a spus baba ast' sfântă.

– Iaca să şterg, dragă, cheia.

Şterge cheia şi vin doi oameni de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau oul cel de marmură de sub pământ.

– D-apoi, bată-te D-zeu să te bată (fie-i lui acolo!); câte-ţi fac eu, până şi cheia iadului o ai, acum vrei să ni iei şi toată puterea noastră?...

Vezi d-ta, vrăjitorul a vrut înadins, ca doar duhul cel necurat l-a gâtui.

– Da' eu te-aş omorî, da' pentru că ştiu că asta nu vine de la tine, pentru asta te iert şi-ţi spun aşa: că baba cea sfântă-i vrăjitorul şi că azi are să vie c-un cuţit mare şi s-a face că pune mâna pe capul femeiei tale ş-are să ţi-o omoare.

Decât, când a auzit el aşa, of! numa tremura!

Şi se duce omul cel de fier. Acu el îşi găteşte iartaganul, şi când vine-n casă vrăjitorul, pune pe sufragiu şi îl dezbracă-ndată, ş-adevărat găseşte-un cuţit mare, ştii, ca un chip de cosor, şi-l ia cu iartaganul şi-l face bucăţele. Acu era cu deplin fericiţi. Acu săracul nu mai ştia ce-i durerea, cum ştia-nainte, şi zice-ntr-o zi:

– Ia hai, soro, să mergem să găsim pe fraţii mei cei doi. (Da' mama lui murise!) Se iau ei şi se pregătesc, şi mergând ei aşa, a ajuns la-mpăratul. Era straşnic în război cu altul. Tot să nu fie omu saracu-n pace. Ş-aşa era de scârbit, decât straşnic lucru. Văzând pe acesta, s-a bucurat ş-a zis aşa:

– Ciindure că eşti ginere de-mpărat, mi-i da ajutor ş-oi puté să bat pe vrăjmaşul meu.

Aşa o gatat armată grozavă şi-n sfârşit o dovedit pe ceala.

Acu aişti doi, se zice că era tare fericiţi – numai acela saracu era mai necăjit (cel cu rânza). Acela s-a luat şi s-a dus la Frumoasa Lumii. Dă să intre-n palatul boierului celuia, nu-l lasă să intre. Aşa, el a trântit un bal strălucit ş-o poftit pe toţi să vie la balul cela, între cari era şi Frumoasa Lumii. Decât aşa era ea de frumoasă, cât, când a intrat în bal, a luminat balul de atâta... să ierţi mata. El a început după aceea jocul pân-în zori de ziuă – unde-o-ntins nişte mese şi s-o

pus să joace cărţile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dânsa. El avea mare noroc şi se făcea că nu câştigă, tot ei să-i deie că nu mai putea de dragă ce-i era. Acu ea, văzând atâţia bani, s-o minunat ş-o zis aşa tătâni-său:

– Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi (ştii, or de-a noastre, or de-a d-lor-voastre, care vré să scurgă tot la parale, trage or pe cine). Acu el, venind la dânsa-ntr-o sară cu vo zece pungi de galbeni – o jucat iar în cărţi şi i-a dat toţi ei, de n-a rămas măcar c-un pitac. Acu ea, văzând că n-a rămas nici c-o para, o-nceput a râde de dânsul. Şi ploua afară. Şi vrute şi nevrute a trebuit să-l îmbie să mâie-acolo. Dormind el, de câte ori s-a trezit, de atâtea ori a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineaţă, când a venit sufragiul să-i deie de spălat, după ce-a mântuit de spălat, i-a pus în mâni vo douăzeci de galbeni bacşiş. Aleargă la dânsa sufragiul. Da' ea zice:

– Bre! de unde are omu-aista atâte parale?

Vine la dânsu-n casă şi zice-aşa:

– Eu te-oi lua de bărbat dacă mi-i spune de unde ai atâţia bani.

El zăluzise şi i-o spus, prostul. Da' ea i-a făcut o cafea nu ştiu cu ce şi s-o bolnăvit el straşnic ş-o început a vărsa, ş-o vărsat rânza. Ş-a luat-o ea, a spălat-o cine ştie cu ce, a parfumat-o ş-o înghiţit-o ea, ca să găsească ea pungile cu bani. Da' fiecăruia norocul lui.

El mai avé vo zece pungi de bani din noaptea ceea.

Ea l-a dat pe urm-afară. El a-ncălicat pe un cal şi s-a pornit. Mergând cu calul cela, a dat pe-un câmp de flori şi s-a plecat calul să mănânce şi s-o făcut un măgar.

El a strâns un mănunchi de flori şi l-a pus în buzunariu. Mergând el călare pe măgar mai departe, a dat de un iaz. Se pleacă măgarul să beie apă şi se face iar cal.

– Ei, zice, bună-i asta!

Ia el într-un şip apă şi se-ntoarce-napoi. Ajunge iar acolo, la

Frumoasa Lumii, şi din banii ce-i rămăsese mai toarn-un bal straşnic. Da' ea aleargă, ca să mai vadă de unde are bani.

– De unde ai bani?

– Din mănunchiul ist de flori.

El i-l dă. Ea, mirosind, se face măgăriţă. El o lasă măgăriţă şi iese din casă.

Aşteaptă sufragiul să iasă stăpâna afară. Nu-i! – Mare păcat! Când se duce-n casă, o găseşte măgăriţă.

Se-ntoarce, ş-o ia de-acolo şi porneşte călare pe dânsa. Îi dă fân să mănânce (că măgăriţă, da' inimă de om). Ea a zis aşa cu alean:

– Nu te-oi mai înşela de-acu şi ţi-oi da rânza-napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-i făcuse, acu era hapsân şi s-a dus pe dânsa până la-mpăratul, la frate-său. Acu aciea era şi iestlalt, care ţinea pe fata-mpăratului. Şi când li-o povestit el lor că măgăriţa-i Frumoasa Lumii, ei s-a pus pe lângă dânsul ca s-o ierte. Şi iertând-o, o băut apă şi s-a făcut iar la loc.

Şi erau acum trei împăraţi pe o ţară. Şi-o fost toţi fericiţi... Şi-am încălicat pe-o şa şi ţi-am spus-o aşa.

Frumoasa Lumii*

* Fragment versificat.

Sură-i sara cea de toamnă,

De pe lacuri apa sură

Înfunda mişcarea-i creaţă

Între stuf de iezetură,

Şuşăind îmbla pe lanuri

Beldii, iarbă şi strujane

Îndoite de-a vântoasei

Întristată suspinare.

Numai codri-adânc suspină

Şi prin frunzele uscate

Rânduri, rânduri trece freamăt

Ce le scutură pe toate.

Trece luna, farul vânăt

L-ale norilor corăbii

Şi pe tufe străvezie

Îmbufnat ciugulă vrăbii.

De când codrul, dragul codru,
Scuturându-şi frunza toată,
Îşi deschide-a lui adâncuri
Faţa lunei să le bată,

Tristă-i firea, vântul doară
Sperios vo creangă farmă,
Şi izvoarele-izolate
Fac cu valurile larmă.

Prin scheletele de stânce
Scârţâiesc şi gem stejarii
Ca moşnegi ce sunt pe moarte.
Ale iazurilor arii

Ca oglinzi de plumb brumate
Dorm în lună – cânt-alene
Brotăceii de pe maluri,
Greieruşi în buruiene.

Iar moşneagul meu ţiindu-l

Pe copil ducea de mână

Pe cărarea ponorâtă

Din pădurea cea bătrână.

Au ajuns o piatră mare,

De trei ori moşul bătând,

Se deschise dinainte-i

O cărare în pământ...

Dragu moşului acum,

Mergi pe-aici până vei da

De-o grădină prea frumoasă

C-o căscioară albă-n ea.

De-i intra în casa ceea,

Vezi în vatră ce-o să şadă.

De-i găsi o cheie mică,

Pune-o-n brâu şi-apoi mi-o adă.

Na-ţi de fier o veriguţă,

Făr' de ea nu poţi intra,

Mi te du acum cu bine

Şi te-ntoarce-asemenea.

El a mers şi-atunci văzură
Ochii lui dumbrave-ntinse
De o dulce poleială
Şi de-un freamăt mut cuprinse.

Ape curg ca aur verde
Şi se văd adânci izvoare
Unde fundul străluceşte
Vioriu ca o comoară.

O grădină văzu mândră
Cu copaci înalţi în şir
Ploând flori mirositoare
Pe tufani de trandafiri,

Mere de-aur cad din crenge
Risipite pe pământ,
Frunza pare-nvăpăiată,
Florile par că s-aprind,
Strălucesc ca şi jumalţul,

Se îndoaie tremurând,
Singură a lor lumină
Face ziua sub pământ

Dar o zi cum vezi în visuri,
Prin aerul de o ceaţă
Făcea dulce transparenţa
O văpaie şi-o mândreaţă.

Parcă lumea asta toată
E-ngropată, pare trează
Şi seninul blând al apei
Lumea asta-o luminează.

Pe cărări mergea cu-ncetul
Mere strânge,-n sân le pune,
El îmbla mirat pin lume
Ca un gând într-o minune.

El intră-n căscioara albă
Cu flori negre împistrită
Şi găsi-n cenuşa vetrei

O cheiţă ruginită.

Ce ştii ce făcea [cu ea]

Cu cheiţa de-a avea,

Până azi poate că lumea

Sub un farmec rămâne[a].

Băieţandru-în brâu ş-o pune

Şi se ia încet pe scară,

Când ajunse-n gura gropii

Şi voi să ias-afară,

Zise oţerit moşneagul

– Nu ieşi, băiete, stai,

Dă-mi cheiţa. – Ba, moşnege,

Mai întâi să ies – ş-apoi.

– Nu te las. – Eu nu-ţi dau cheia,

– De n-o dai te-omor acuma.

– Fă ce ştii, răspunse micul,

Mă omoară, de poţi numa.

Din picior moşneagul face
Tranc! se-nchide-atunci pământul
Şi băiatul biet rămase
N-întuneric ca mormântul.

Spre grădină să se-ntoarcă –
Dară, vai, n-o poate face,
Căci în stâncă el închisu-i
Ca un pui într-o găoace.

Începu atunci să plângă,
Frânge mânele-i spre cer
Şi frângându-le el freacă
Veriguţa cea de fier.

Vine-un om de fier atuncea
Şi-ntreabă băietul: Cum
De-a ajuns el pân-aice.
Iaca cum şi iaca cum.
Şi aşa, din vorbă-n vorbă,
Vezi, i-a spus băietul tot.
– Măi băiat, cu greu te-oi scoate,

Dară tot am să te scot.

Deşi nouă ni se pare
Că la gură-a fost fiind
Dară el era sărmanul
Tocma-n fundul de pământ.

Ian aşteaptă pân mi-oi frige
Ca vro douăzeci de vace
Şi pe drum s-umplu cu apă
Tot pe-atâtea poloboace.

Borta vântului

Era un om sărac-sărac ş-avea o mulţime de copii. Acu era-în vremea foametii şi el a muncit vo săptămână pe un căuş de grăunţe. Acu s-a dus la râşniţă cu dânsele. După ce le-o râşnit, a ieşit afară cu căuşul cu făină şi s-a pornit o furtună mare şi i-a luat toată făina din căuş. Da' el straşnic s-o mâniat. "Nu mă las eu aşa, cu una, cu două", şi face un şumuiag de paie şi porneşte.

Îl întreabă-un om:

– Unde te duci, cumătre?

– Mă duc s-astup borta vântului, că mi-a luat făina din căuş.

– Da' unde-i nimeri-o?

– Unde-a fi, acolo mă duc.

Mergând el loc depărtat, a ajuns pe D-zeu şi sf. Petrea (erau pe pământ pe-atunci).

– Unde te duci, omule?

– Mă duc s-astup borta vântului, că mi-o luat făina din căuş.

Da' D-zeu i-o zis aşa:

– Omule, nu te mai duce. Na-ţi o nucă... da' pân-acasă să nu zici: "Nucă, deschide-te".

Întorcându-se el înapoi, a-nnoptat ş-a ajuns la un om şi s-a rugat să-l primească să doarmă acolo peste noapte.

– De unde vii, bade? l-[î]ntreabă omul cela.

– Mă duceam s-astup borta vântului ş-am întâlnit un nebun pe drum şi mi-o dat o nucă şi-a zis să nu zic pân-acasă: "Nucă, deschide-te". Ce-a mai fi şi asta?

Femeia omului, vicleană. Ia o nucă-n mână şi zice:

– Ia să-ţi văd nuca.

Îi schimbă nuca omului. Şi pe urmă se duce-ntr-un ocol şi zice: "Nucă, deschide-te".

Dac-o zis, atâte vite ce-o ieşit, oi, cai, hei, o bogăţie-ntreagă! Ştii mata, putere dumnezeiască!

Se duce-a doua zi acasă: "Nucă, deschide-te". Nuca – de unde să se deschidă!

– Hai, bată-mi-l Dumnezeu vânt şi moşneagul lua-l-ar dracu. Mă duc s-astup borta vântului şi să bat pe moşneag de ce m-o viclenit.

Ajunge iar pe Dumnezeu.

Da, D-zeu, ştii, putere dumnezeiască, acu era altfel la faţă... nu l-o cunoscut.

– Unde te duci, bade?

– S-astup borta vântului şi să ucid moşneagul; la ce m-o viclenit?

– Na-ţi, bade, un măgar. Da' să nu zici pân-acasă: "Măgar, baligă-te".

– N-oi zice.

Se-ntoarce el iar pe la omul cela. Da' omul cela-l ospătează şi-i dă vin să beie, şi omul s-o chefăluit şi-a adormit pe laiţă. Da' erau nişte ţigani cu şatra acolo ş-avea măgar şi omul s-o dus ş-o cumpărat ş-a schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul şi se duce-acasă şi-i zice: "Măgar, fă bani?!"

Măgarul, de unde? El apuc-un druc şi-ncepe a dişăla măgarul.

– Acu nu-l mai iert eu.

Se porneşte să-ntâlnească pe moşneag şi s-astupe borta vântului. Întâlneşte pe D-zeu.

– Na-ţi, bade, o cârjă, da’ să nu zici pân-acasă: "Cârje,-ncârjeşte-te".

Ia cârja, vine pe la omul cela. Acu omul i-a dat şi mai straşnic ospăţ şi s-a sfătuit că dac-or vedé ce-a mai da şi cârja, pe urmă să-l omoare ca să nu prepuie că el i-o luat. Acu zice omul femeii:

– Măi femeie, noi hai cu cârja-n zămnic (beci - n.a.) şi să-nchidem uşa ş-a să zicem: "Cârjă,-ncârjeşte-te".

Se vâră. Cârja unde-ncepe a bate ş-a zdrobi. Până omul era cu chef, până s-a trezit, ei erau ucişi ca merele.

– Bade, ţi-om da şi măgar, şi nucă, numa, mă rog, scoate-ne!

Acu omul i-o lăsat de i-o bătut şi mai bine. A luat măgarul, cârja şi nuca şi s-o pornit acasă.

Aşa s-a făcut de bogat acu, de-a ajuns veste pân’ la-mpăratul. Atâţia bani avea el, de-o semănat ş-o crescut grâu de aur. Acu-mpăratul a auzit că are un lan de aur ş-o trimis doi sufragii să-i deie sămânţă, să semene şi-mpăratul.

– Să spui împăratului că nu vreau să-i dau, să văd ce mi-a face.

Împăratul, când a auzit aşa, straşnic s-o mâniat ş-o gătit oştire, să se ducă cu război asupra lui. Împăratul era frunte, ştii, mai mare. Ş-a venit pân’ la uşa lui ş-o strigat să iasă afară. Da’ el avé bani, da’ tot cu straie de-a noastre, nu cu straie leşeşti. El pune cârja sub suman şi iese afară. Acu-mpăratul cu atâtea mii de oameni i-a fost ruşine singur lui să se ducă el numa cu unu să se lupte. A zis:

– Omule, arată-ţi tu întâi puterea.

– Bine, măi împărate. Cârje,-ncârjeşte-te, la tot soldatul câte două şi la împăratul nouă! (Cârja era dumnezeiască, tot în cap bâcâia.)

O nebunit şi pe soldaţi şi pe-mpăratul. S-o dus împăratul, ş-o rămas în pace ş-o trăit bine.

Să dea D-zeu să trăiască şi copiii mei aşa.

Finul lui Dumnezeu

Poveste, poveste, da' eu nu-s de pe când poveştile, eu sunt de mai încoace, da' m-am dus într-o zi la soacră-mea ş-am găsit un sac de poveşti, şi venind acasă l-am scăpat jos şi s-o despicat sacul, şi de-atunci s-o împlut lumea de poveşti ş-am învăţat şi eu una şi ţ-o spun d-tale.

Era odat-un om ş-avea doi feciori. Acu femeia era-ngreunată ş-o făcut un băiet, da' el era sărac, n-avea cine i-l boteza. Iaca pe-acolo era D-zeu şi sf. Petrea. Şi D-zeu i l-o botezat ş-o rămas băietul năzdrăvan.

Da' la urma băietului a făcut o fată, ş-aşa era de frumoasă, de la soare te puteai uita, da' la dânsa ba. Treaba ei era să ducă demâncat în ţarină. Ducând ea demâncat în ţarină, a zărit-o un zmău şi s-o pus pe-atâta s-o ieie. Da' finul lui D-zeu era năzdrăvan ş-o zis aşa fetei: că el a face o brazdă de plug până la demâncat, şi ea totdeauna pe brazdă să meargă la fraţii ei. Da' finul lui D-zeu era năzdrăvan, nu era, da' zmăul – straşnic! El a şi ştiut ce-o urzit frate-său ş-o tras brazdă cu plugul pân' la casa lui. Fata s-a dus cu demâncat drept la curtea zmeului. Aşteaptă ei să vie – nu-i!

– Eh! mamă, mă duc să-mi caut sora că mi-a luat-o zmăul, a zis finul lui D-zeu.

Ş-o făcut el o boambă de fier la ţigani în loc de călăuz şi-o zvârlea, şi el mergea după dânsa.

A ajuns până la o fântână şi la un copac. Acolo, puindu-se el să se odihnească, aude zicând aşa:

– Doamne, Doamne, de-ar veni mama, c-acuşi ne mănâncă balaurul!

– Oare cine să s-audă? Se uită-n vârful copacului, vede doi pui de pajere. Copiilor, da' unde-i balaurul cel care vă mănâncă?

– E-aici, în fântână.

– Mult v-o mâncat pân-acum?

– Ia, vo douăzeci şi patru.

– Ia las', că vă scap eu!

Se suie-n vârful copacului lângă pui. Da' balaurul întinde-un cap să ieie un pui. Da' el avea paloş şi taie capul. Întinde şi cellalt, şi-i taie ş-acela. Acu puii nu ştia ce să-i facă de bucurie şi zice aşa:

– Câţi fraţi am fost noi, pe toţi ne-a mâncat, numai noi doi am rămas. Dac-a veni mama, măre, de bucurie are să te mănânce; vârî-te sub aripa mea.

S-o vârât sub aripa lui şi nu s-a văzut. S-aude un vuiet mare; vine pajăra. Pajăra era mama vântului.

– Dragii mamei, nu v-a mâncat!

– Finul lui D-zeu ne-a scăpat.

– Unde-i, să-l mănânc de bucurie!

– Mă rog, mamă, dacă lă-i mânca, să-l faci înapoi.

– Da' unde-i?

– Îi la răsărit.

Da' ea a-nceput a vâjâi tare la răsărit. Da' puii zic către finul lui D-zeu:

– Mamei are să-i treac-un foc de-a te mânca pân' ce va ajunge la răsărit.

Vine.

– Nu-i, dragul mamei,

– Iacătă-li-i, mamă!

Da' ea-l ia şi-l înghite, şi când l-o făcut înapoi aşa s-a făcut el de frumos, de s-o luminat locul unde era el.

– Ce să-ţi fac pentru binele ce mi-ai făcut, că mi-ai scăpat copiii? a

zis pajăra.

– Să-mi spui unde-i zmăul cu soră-mea.

– Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

– Altmintrele, nu-mi mulţumeşti.

– Să şuier să-mi vie ficiorul, vântul de la răsărit.

Ş-o şuierat ea o dată ş-o venit un om – era statul lui de o palmă şi barba lui era de un cot şi călare pe-un iepure şchiop. Şi-i zice pajăra:

– Statu-palmă

Barbă cot,

Călare pe-un iepure şchiop,

unde-i zmăul ce-a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

– Nici n-am auzit, nici n-am văzut. Dacă n-o fi ştiind frate-meu, vântul de la miazăzi...

Când o suflat o dată, o venit altul. Aista era mare de stat, cu buzele mari şi n-avea ochi. Da' când sufla, peste tot locul s-auzea.

– N-ai văzut, n-ai auzit pe zmăul care a luat pe fată, pe sora lui finul lui D-zău?

– Nici n-am văzut, nici n-am auzit.

– Ce-i de făcut? zice pajăra.

– Da' n-o fi ştiind fraţii noştri cei de cruce?

– Da' unde-s?

– Aciea-s, departe. Trebuie să ne ducem loc mult. Na-ţi un firicel din părul meu, na-ţi şi din barba mea, şi te porneşte, băiete, la drum. Şi să pui perii-n trei, şi când, la o vreme de nevoie, să şuieri într-înşii, eu, noi ţi-om veni într-ajutor, şi fă de-a dreptul pe aici şi-ai să dai de pădure şi tot te du-nainte.

Se ia el şi se porneşte, merge pân-în pădurea ceea... când în mijlocul pădurii vede-o fumărie straşnic de mare, încât se-năduşea, nu mai putea. S-apropie el acolo pin fum binişor şi găseşte pe mama zmăului – îşi pârlea părul de pe picioare, că era cald straşnic şi nu mai putea.

– Bună ziua, mătuşă.

– Mulţămesc, d-tale, voinice, da' – zice – und' te duci, voinice?

– Caut curtea zmeului, mătuşă.

– I, flăcăule! Mult trebuie să mergi pân' ce-i ajunge, şi nu mai rămâi cu zile de te-i apropia.

– Mă rog, mătuşă, să-mi spui unde-i drumul cela, că nu mi-i frică... mă duc.

– Eu nu-l ştiu, dragul mătuşii.

El, ducându-se aşa prin pădure, aude-un glas de om zicând:

– Valeu, valeu, tare mi-i foame!

El s-apropie. Oare ce să fie-acolo? Vede un om şezând, greceşte, jos:

– Da' ce te vaiţi, bade?

– De pe nouă lanuri grâu am strâns şi tot pâne l-am făcut şi l-am mâncat şi tot mi-i foame.

– Hai cu mine!

– Hai!

Mergând el mai departe, a auzit un glas de om zicând aşa:

– Tare mi-i sete!

– Bună vreme, omule! Pentru ce ţi-i sete, nu găseşti apă să te saturi?

– Câte iezăre a fost în pădurea asta, toate le-am băut şi tot mi-i sete.

– Hai cu mine!

– Hai!

Mergând ei aşa mai departe, a intrat în altă pădure tustrei ş-aude sub tufe un foşnet. Cine era? Vântul de amiază, cel cu buzele mari.

– Bună vreme, vântule, ce faci aici?

– Mă stăpânesc să-mi ţin suflarea şi să-mpuşc un ţânţar. Da' să-l împuşc să nu-i sparg pielea.

– Da' unde-i ţânţarul, că eu nu-l văd.

– Îi lângă soare.

– Lasă, hai cu mine!

– Ba nu. Eu mă duc după ţânţar, duceţi-vă voi înainte.

Merg ei mai departe şi ajunge la palatul zmăului. Zmăul era la vânat şi fata şedea-n cerdac.

– Bună vremea, soro!

– Mi-o spus zmăul că vii după mine. Da-ntoarce-te, că te prăpădeşte.

– Nu mi-i frică.

– El acuş vine,-i la vânat.

Vine zmeul.

– Bine-ai venit, finul lui D-zeu!

– Bine te-am găsit, câne de zmău!

– Hai la luptă!

– Hai!

Ş-o luptat ei trei zile şi trei nopţi, şi nu-l putea dovedi, şi nu se da nici zmăul, nici finul lui D-zeu.

El a aprins perii cei doi ş-o venit vântul de la răsărit şi de la amiazi, şi când ş-o pus buzele-n trei, drept în jumătate a despicat zmăul când a suflat. O jumătate a murit, că era c-un cap, da' o jumătate nu, că era cu două – că era cu trei de toate. Şi s-a rugat finul lui Dumnezeu straşnic la Statul-palmă-barbă-cot.

– Nu-ţi pot face nimic, că el s-o dus la-mpăratul ţării iştia să spuie ce i-ai făcut. De-acu, dac-ai puté, luptă-te cu-acela.

Acu el s-a pornit cu soră-sa.

Când a ajuns aproape de palatul împăratului celuia, nu era chip să treacă, aşa era de straşnic, şi, mergând el pin prejur, a ajuns la o baltă. Pe balta ceea era trei băieţi, şi se băteau de la o cuşmă, de la un bici şi de la o sulă.

– Ce vă bateţi, măi băieţi?

– Aiestea ne-o rămas de la tatăl nostru şi nu le putem împărţi.

– Şi la ce vă trebuie vouă aiste?

– Când pui cuşma-n cap, nu te vezi, când dai cu biciul, te sui la curtea-mpăratului, când îi zice: "sulă-sulicică", te suie-n dealul de steclă.

– Da-n dealul de steclă cine şade, ce căutaţi voi acolo?

– În dealul de steclă ţine-mpăratul pe fată.

– De ce o ţine acolo?

– Ca să n-o ieie zmeii.

– Până când?

– Până s-a găsi un voinic ca să omoare zmăul... Cel ce-a omorî zmăul îi dă fata-mpăratul.

– Măi băieţi, eu voi face bună dreptate, vârâţi-vă toţi în iaz şi eu v-oi zvârli câte una, cine-a prinde mai iute, aceluia să fie.

El, viclean, ia toate-n mână, vâră pe băieţi în apă şi pe urmă dă din bici şi-l suie pe dealul unde şedea-mpăratul, la curtea-mpărătească.

La curtea-mpăratului era o mândreaţă că nici nu se poate povesti. Împăratul şedea afară – era bătrân şi bea lulea.

– Bună vremea,-mpărate!

– Mulţămesc d-tale, voinice! Tare om trebuie să fii d-ta de vreme ce te-ai suit aici la mine!...

– Aşa,-mpărate, am venit să omor zmeul, să-ţi scăp fata!

– Zmeul n-o venit încă la mine. Da' s-aude c-aicea-n vale,-ntr-un iaz, este noaptea şi se cearcă de a se sui să ieie fata din dealul cel de steclă.

– Rămâi sănătos, împărate!

– Mergi sănătos, voinice!

– Mă duc după zmeu. Dacă l-oi omorî, îmi dai fata.

– Ţi-oi da-o.

Ajunge el la iazul cel unde o găsit băieţii. Pune cuşma-n cap, se face nevăzut şi se pune sub o tufă de buruiene. Da' el era frumos şi puternic, da' era sărac. Pe iazul cela era o covată cu faţa-n jos. La miezul nopţii aude el un vuiet straşnic. Aceea era balta drăcească, venea dracii şi da poronci noaptea. Vine dracul cel mai mare, se pune calare pe covată (Scaraoţchi). Ş-o şuierat straşnic, ş-o venit draci şchiopi, chiori, ş-o-nceput să-ntrebe Scaraoţchi ce trebi au făcut ei.

– Eu am întărtat trei băieţi, că doar s-or ucide unul dintr-înşii. Păcatul mare c-o venit finul lui D-zeu şi le-o luat.

– Da' tu?

– Eu am întărtat pe vântul de la amiazi să rupă-n jumătate pe zmăul cu trei capete, şi două capete-o scăpat, da' jumătate-i mort.

– N-aţi făcut nici o treabă, să vă-nvăţ eu ce să faceţi. Lângă balta asta, mai la vale, este o comoară de bani. Comoara unui moşneag şi moşneagul are să moară iest-noapte. Duceţi-vă şi puneţi mâna pe banii ceia să fie-a noştri.

– Da' dacă ni i-a lua cineva cu putere dumnezeiască?

– Nime nu se poate apropia dac-om pune noi mâna pe dânsa.

– Nime, nime-n toată lumea nu se poate?

– Ba se poate, da' iaca ce: dac-a veni finul lui D-zeu până ce nu-ţi pune voi mâna pe bani şi s-a întâmpla s-aducă apă de ceea care l-o botezat şi ne-a stropi, ne frige, şi el a lua banii.

Cela a auzit. Se scoală dimineaţa şi se porneşte să se duc-acasă. Lui îi zburda după bani. Ajunge el acasă.

– Mamă, unde-i apa ceea ce m-o botezat pe mine?

A găsit mă-sa-n biserică lângă sf. pricestanie şi ia el şi se porneşte iar înapoi. Ajungând acolo, dracii era la bani toţi. Se duce şi s-apropie, îi stropeşte. Dracii ţipă şi-i zic:

– Mă rog, finul lui D-zeu, ce vrei ţi-om face, numai nu ne arde.

– Dacă mi-i aduce zmeul cel scăpat, eu v-oi da drumul.

– Mă rog, iaca, mă duc să-l aduc.

Ş-a luat un cârd de draci, straşnic de mulţi.

– Da' viu poate nu ţi l-om puté aduce.

– Mort nu vreau, viu să mi-l aduceţi.

Şi s-o apucat dracii ş-o făcut un fedeleş de fier şi s-o dus după zmeu, să-l puie-n el. Când l-a adus, aşa era fedeleşul de greu, de numai

dracii-l putea ridica.

– Pune-l aici.

Dă din bici şi-l suie la-mpăratul cu fedeleş cu tot.

Îi zice-mpăratul:

– Ce ai aici?

– Aici-i toată puterea mea,-mpărate... arată-mi fata, ori o destup.

Împăratul deodată s-o-ngrozit, da' pe urmă (el, viclean) o aduce s-o vadă el. Da-mpăratul pe unde se suie pe dealul cel de steclă nu se ştie, el avea o putere straşnică, neştiută. După ce-a adus-o, da' el după ce-a văzut-o a nebunit, aşa i-o picat de dragă. Da' să ierţi d-ta, şi el ei.

– Voinice! te-i cununa cu fata mea, dar dacă mi-i spune cum dai drumul puterii d-tale.

Da' el, de dragă ce i-a picat fata, ş-a pierdut mintea.

– Împărate, eu te-am amăgit, da' aicea-i zmăul.

Împăratul strigă degrabă:

– Omoară-l, voinice, că el acuşi sparge fedeleşul, că eu l-am prins odată şi l-a spart.

El, de bucurie ca să-i deie fata, odată a-nceput să ucidă zmeul. Îi turna reşin-aprinsă pe la cep ş-o-nceput aşa de straşnic a ţipa zmeul, de se cutremura palatu-mpăratului. După ce-o murit zmeul, a-nceput a ieşi un fum, aşa de straşnic mirosea de greu, de cât voinicul a picat ca mort. Da-mpăratul, bucuria lui, a luat ş-a pus pe voinic în fedeleş şi i-a dat drumu devale. Şi el a luat fata ş-a suit-o-n dealu cel de steclă. Da' bietu voinic, când a picat el mort, i-a rămas sula-n cerdacul împăratului. Acu, la ce vreme s-a fi trezit el în fedeleş...

– I, Doamne! iclean am fost, da' mai viclean împăratul! Ce să fac eu?

Începe el a se izbi ca să iesă de acolo. Da' câtă putere avea el, nu putea ca să sparg-acela. Da' el mai ave o bucăţică din barba lui Statu-palmă-barbă-cot. Aprinzând, începe a veni el cu iepurele cel şchiop pe fedeleş.

– Scapă-mă!

O-nceput a bate iepurele ş-o spart fedeleşul. (Că toată puterea vântului de la răsărit e-n iepure; iepurele de ce fuge aşa tare?) Scăpând el, îi zice Statu-palmă aşa:

– De-acu înc-o dată dacă mi-i chema, apoi pe urmă nu-ţi mai fac, că de trei ori îi dată ca să-ţi fac bine.

Acu el bate din bici ş-ajunge la-mpăratul. Da-mpăratul zvârlise sula.

– Am venit, împărate, să-mi dai fata.

Se face că nu ştie că l-a dat cu fedeleşu-n jos.

– Eu ţi-oi da fata dacă te-i duce la dealul cel cu flori şi mi-i aduce o floare din mijlocul grădinii celeia, eu ţi-oi da fata.

Se ia el şi se porneşte, ş-o mers el cale de-un an.

Cine era-n grădină acolo? Era Statu-palmă.

– Ei, voinice, tocmai ş-aci ai venit după mine?

– Am venit, mi-ai zis că mi-i mai face un bine. Să-mi dai floarea din mijlocul grădinii iştia.

El i-o dă. Aşa era de mândră, aşa amirosa de frumos floarea-aceea, de te-adormea. Ajungând la-mpăratul, i-o dă.

– Dacă mi-i mai face ceva, eu ţi-oi da fata. Eu oi frige (câte tamazlâcuri de vite avea-mpăratul), şi dacă le-i mânca într-o noapte, eu ţi-oi da fata.

O făcut aşa după porunca-mpăratului şi el a zis celui ce nu se mai sătura ş-o mâncat tot într-o noapte. El numa atunci s-a săturat, da' pân-în ziuă a şi crăpat. Da' el a mâncat aşa cu lăcomie, încât şi

păreţii hambarului i-o ros. Şi s-o minunat împăratul de-atâta putere.

– Dacă mi-i bé câte fântâne (se află la curte) de apă, eu ţi-oi da fata.

El cheamă pe istlalt frate de cruce, care nu se mai sătura de apă, ş-o băut, da' o fântână n-o putut-o găta ş-a şi crăpat ş-acela.

Lângă curtea-mpăratului era straşnică pădure.

– Dacă tu-i sufla o dată-n codrul meu şi s-or strânge toţi ţânţarii la uşa palatului, eu ţi-oi da fata.

El a aprins părul vântului de la amiazăzi. Când s-o dus vântul de la amiazăzi şi când ş-o pus buzele-n patru ş-o suflat, era să-nghită pe-mpăratul. Aşa era de mulţi ş-aşa bâzâia ei de tare, parcă era-ntre calici la Ismail.

– Mare putere ai! Zi ţânţarilor să se ducă de aici.

– Nu zic, pân' ce nu mi-i da fata.

Împăratul l-o luat cu blândeţă şi l-o amăgit. Ş-o zis vântului ş-o suflat şi s-o dus ţânţarii de la uşă.

– Dacă te-i sui s-o iei din dealul de steclă, îţi dau fata.

– O sul-am fost uitat eu aici.

– Eu n-am văzut-o.

A stat el trei zile şi trei nopţi ş-a gândit ce-i de făcut şi i-a venit aşa un gând: să mai cheme pe vântul de la amiază. Vântul de la amiază i-a zis aşa:

– Înc-un bine am să-ţi fac. Am să mă pun în cerdacul împăratului şi să-ncep a sufla.

Puindu-se el, suflă şi se clătină palatul cât de cât să pice.

– Împărate, dacă mi-i da fata, vântu-a sta.

– Palatul las' să pice, da' eu fata nu ţi-oi da-o.

Da' el zice vântului:

– Pune-te-n dreptul uşii şi-ncepe a sufla în casă cu câtă putere ai.

El ş-o pus buzele-n cinci şi, când a-nceput a sufla, împăratul sărea din părete-n părete.

– Împărate, dă-mi fata, că vântu a sta.

– Sui în dealul de steclă ş-o ia.

– Dă-mi sula,-mpărate.

– Sula am zvârlit-o în mijlocul iazului lângă covată... acolo unde era dracii.

El era lipit pământului, că vântul nu era să-i facă nimică – cela gătise de făcut, ceia crăpase.

Aşa mergând el la iazul cela, era straşnic palat făcut de draci, unde ţineau banii; şi pe apă mergea o casă făcută straşnic de mândră, şi-n casa ceea s-auzea un bocet. S-o luat ş-a-nceput cu luntricica a merge ş-a ajuns la casa ceea. Casa ceea, când a intrat, era un fecior de-mpărat prins de draci şi-l muncea acolo-n toate zilele.

– Ce faci aici, bade?

– Iaca, m-o prins dracii c-am luat bani şi eu nu pot scăpa de-aici. Eu am o împărăţie straşnic de mândră, hai să fim noi fraţi de cruce.

– Hai!

– Fraţi de cruce om fi, dar fugi, că vin dracii, s-apropie miezul nopţii.

El tot mai avea apă de la botez. Aşteaptă la miezul nopţii, vin dracii şi el începe a-i stropi.

– Mă rog, finul lui D-zeu, ce-i cere ţi-om da, numa lasă-ne!

– Sula din mijlocul iazului.

Se duce ş-aduce dracul sula.

– Acu du-ne până pe deal pe-amândoi ş-apoi nu voi stropi.

Ei, de frică, i-a dus. El a zis:

– Sulă, sulicică, suie-ne-n dealu, de steclă.

Când l-o suit acolo, atâta de multă jelanie ce-a avut ea după dânsul, c-avea o cadă de lacrămi.

Atunci împăratul n-a mai avut ce face şi i-a dat-o. A făcut o nuntă straşnică şi pe urmă s-a dus, a adus pe soră-sa de la casa zmăului ş-a luat-o fratele lui ist de cruce.....

Fata-n grădina de aur*

* După basmul popular cules de Kunisch, care a inspirat şi poemul Luceafărul.

A fost odat-un împărat – el fu-ncă
În vremi de aur, ce nu pot să-ntorn,
Când în păduri, în lacuri, lanuri, luncă,
Vorbeai cu zeii, de sunai din corn.
Avea o fată dulce, mândră, pruncă,
Cu cari basme vremile ş-adorn',
Când trece ea, frumoase flori se pleacă-n
Uşorii paşi, în valea c-un mesteacăn.

În van i-o cer. Bătrânul se gândeşte,
Prea e frumoasă, prea nu e de lume –
Mă mir cum cerul nu s-ademeneşte
Să scrie-n stele dulcele ei nume;
E rău poetul care n-o numeşte,
Barbară ţara unde-al ei renume
Încă n-a-ajuns, şi chipu-i răpitoriu
Nu-i de privirea celor muritori.

În vale stearpă, unde stânci de pază

Înconjurau măreaţă adâncime,
Clădi palat din pietre luminoase,
Grădini de aur, flori de-ntunecime;
Iar drumul văii pline de miroase
Afar’ de el nu-l ştie-n lume nime –
Acolo ş-a închis frumoasa fată,
Ca nici o rază-a lumei să n-o bată.
Sale-mbracate în atlaz, ca neaua.
Cusut în foi şi roze vişinii,
În mozaicuri strălucea podeaua,
Din muri înalţi priveau icoane vii;
Fereastra-i oarbă, deşi stă perdeaua;
De-aceea-n sale ard lumini, făclii,
Şi aerul, pătruns de mari oglinzi,
E răcoros şi de miroase nins.
O noapte-eternă prefăcută-n ziuă,
Grădină de-aur, flori de pietre scumpe;
Zefir trecea ca o suflare viuă,
Şi-n calea lui el crenge grele rumpe.
Cu-aripi de-azur, în noaptea ce târziuă,
Copii frumoşi ai albei veri se pun pe
Boboci de flori, când ape lin se vaer

Zbor fluturi sclipitori, ca flori de aer.

Acolo-nchisă cu mai multe soaţe,

Ca ea copile şi soţii de joacă,

În lumea ei sălbatic se răsfaţă,

În străluciri viaţa ş-o îmbracă.

A ei priviri sunt tinere şi hoaţe,

Zâmbirea-i caldă buza-i stă s-o coacă,

Şi-n acest rai, în astă lume suavă

De mulţămire se simţea bolnavă.

Dar de a ei frumseţă fără seamăn

Auzi feciorul de-mpărat Florin,

Norocul lui cu-al ei îi pare geamăn,

De-atunci un foc îl mistuie în sin.

"În van stau locului, stau să mă-ndeamăn

Cu munca mea, cu dorul, cu-al meu chin."

Pătruns de dorul neştiutei verguri,

S-au dus să ceară sfat la sânta Miercuri.

– Alai, convoi, îi zise atuncea sfânta,

Napoi trimite, nu lua nimica,

Şi singurel te du de-ţi cată ţinta,

Căci strimt e drumul şi e grea potica.

Ia calul meu cel alb; el se avântă,
Ca gândul zboară-n lume fără frică,
Dar dacă vrei s-o afli, ţine minte:
Nu sta în valea-aducerei aminte.

Porni în lume, singurel, în toiu-i.
Îl duce calu-i frăţior cu vântul –
De aur păru-i şi frumos e boiu-i,
Fecior de-a drag, cum n-a văzut pământul,
O stea el pare-n neamu-i şi în soiu-i –
Cu bine meargă-mi şi să-l ţie sfântul.
Ajunse-o vale mândră şi frumoasă –
Părea că-i chiar grădina lor de-acasă.

Şi sub un tei el de pe cal se dete,
Se-ntinse leneş jos, pe iarba moale –
Din tei se scutur flori în a lui plete
Şi mai că-i vine să nu se mai scoale.
Şi calu-i paşte flori, purtând în spete
Presunul lui şi şeaua cu paftale,
În valea de miros, de râuri plină,
În umbra dulce bine-i de odină.

De-a lui bătrân el îşi aduse-aminte,
Cum îl lăsă şi cum porni în lume,
Dorind cu o iubire-aşa fierbinte:
O umbr,-un sunet, un nimic, un nume.
L-apuc-un dor de ţară şi părinte,
Tot ce-a dorit îi pare-atunci că-s spume,
Şi când pe calul lui el iar se simte,
Napoi apucă, peste drumuri strimte.

Dar îndărăt ajuns, l-apucă dorul
Din nou, – nelinişte, iubire-adâncă –
S-aruncă iar pe cal, urmând amorul
Ce-n al lui suflet neclintită[-i] stâncă.
În van l-opreşte regele, poporul,
E dus de-o stea ce arde-n minte-i încă,
Dorit de raza unor doi ochi tineri –
S-a dus să ceară sfat la sfânta Vineri.

– Voinicul meu, îi zise-atuncea sfânta,
De ce-ai stătut în valea amintirei?
Pentru oricare e frumoasă, blândă,

Cu curte-oricărui seamănă. Ceirii
Din acea vale inima-ţi frământă.
Nu sta în ea. De te-nchinaşi iubirei,
Te du de-o cată, şi-n a ei fereastă,
De-o vezi deschisă, zvârle floarea astă.

Dar să nu stai în valea desperării,
Ce-n a ta cale tu vei trece-o sigur.
El iar porni în lumea întâmplărei,
Bolnav de dor şi de-a iubirei friguri.
Dădu de-o vale-n asfinţitul serei,
Prin crenge negre umbre se configur.
Întunecoasă-i, cum o simt doar orbii,
Şi fâlfâiesc prin aer rece corbii.

El de pe cal se dete. În pădure
Şopteşte frunza, ramuri stau de sfaturi
Şi somnul nu voieşte ca să-l fure,
Căci umedă e frunza lui de paturi,
Urechea-i trează a dumbravei gure
Le asculta şoptind din mii de laturi,
Şi corbii croncănesc şi zboară-n fală

În aer clar ca pete de cerneală.

Atunci o frică inima-i pătrunde,
Pe cal se pune şi fugi din vale,
Şi-n loc s-urmeze drumu-acolo unde
Voia să meargă, s-a întors din cale.
Soseşte iar în ţară-i, de-l pătrunde
Din nou un dor, o amărâre,-o jale.
Atunci din nou el o luă pe mâneci
Să ceară sfat acum sântei Dumineci.

– Ai stat în valea desperării iară,
Îi zise sfânta, ci din nou porneşte!
Îţi dau o pasere cu tine – zboară
Cu calul tău, unde norocu-ţi creşte.
Când ai vedé frumoasa ta fecioară
Că plânge,-atunci dă drum paserei ieşte.
Tu dorul ţi-l ajungi, deşi te ticăi.
Ea-ţi fie tot, ce-ai suferit nimică-i.
Trecând prin valea desperării,-astupă
A lui urechi, să n-o audă-n şopot;
În van se-ncearcă calea-i s-o-ntrerupă

Vuiri, murmure, s-o oprească n-o pot.
O umbră zboară, pân' se vede după
Atâta mers c-aude zvon de clopot;
Atunci văzu în zarea lui palatul
În care-nchise fata-i împăratul.

În ziduri de oţel lucea castelu-i
Cu streşini de-aur şi cu turnuri nalte
Şi scris pe muri-i, minunat în felu-i,
Făptură grea a meşterelor dalte.
În mari grădine i se arătă lui
Izvorul viu, ce cade, vrând să salte.
El se mira cum toate-astfel a fi pot:
Grădine, rediuri, lacuri, ziduri, şipot.

Dar un balaur tologit în poartă
Sorea cu lene pielea lui pestriţă,
Cu ochi-nchişi pe jumătate, poartă
Privirea jucătoare să-l înghiţă,
Iară Florin – inima-n el e moartă –
Când vede solzii, dinţii cei de criţă,
Sărind la el şi-nfipse a lui spadă

Şi de pământ îl ţintui de coadă.

Apoi din munte stanuri el răstoarnă,
Le grămădeşte crunt peste balaur;
Acesta iar se zbate, se întoarnă
Şi în durerea-i muge ca un taur,
Dar el mereu pe dânsul pietre toarnă
Pân' năduşit plesni acel centaur.
Trecu-nainte – două lăncii scurte –
Pân' ce dădu de strălucita curte.

Un an de când copila petrecuse
Urzind gândirea-i şi visând ursitul,
Un an întreg prea fericită fuse,
Dar dup-un an mi-a fost-o-ajuns urâtul.
Îşi amintea viaţa ce-o avuse
Şi peste pieptu-i îşi îndoaie gâtul,
Şi trist privea un punct cu ochii ţintă,
Şi se usca ca şi la umbr-o plântă.

– Eu mor de n-oi vede seninul, cerul,
De n-oi privi nemărginirea vastă,

Răceala umbrei m-a pătruns cu gerul
Şi nu mai duc – nu pot – viaţa asta.
Ah! Ce ferice-aş fi să văd eterul
Şi să văd lumea, codrii din fereastă,
Şi de voiţi cu viaţă să mai suflu,
Deschideţi uşi, ferestre, să răsuflu.

Astfel o mistuia neastâmpăratul
De viaţă dor şi dorul cel de soare –
Deşi le poruncise împăratul
Să nu care cumva să-şi amăsoare
Ca să deschidă uşile, palatul –
Dar totuşi, când văzură că ea moare,
Nu ştiu ce or să facă, să se poată, –
De l-ar urma, el ar găsi-o moartă.

Văzând cu ochii, piere de-a-n picioare
Din zi în zi – atunci el [e]-au deschis
Fereşti înalte şi, la mândrul soare,
Din boal-adâncă fata a învis
Şi se făcu şi mai fărmăcătoare,
Astfel cum nu îţi trece nici prin vis –

Se rumeni în faţa ei ca mărul,

A-ntinerit-o aerul şi cerul.

Un zmău o vede, când s-a pus să steie

’N-a ei fereastă-n asfinţit de sări;

Zburând la cer, din ochi-i o scânteie

Cuprinse-a ei mândreţe, fermăcări;

Şi-n trecătoarea tânără femeie

Se-namoră copilul sfintei mări –

Născut din soare, din văzduh, din neauă,

De-amorul ei se prefăcu în steauă.

Căzu din cer în tinda ei măreaţă,

Se prefăcu în tânăr luminos,

Şi corpul lui sub haina ce se-ncreaţă

S-arată nalt, subţire, mlădios.

Păr negru-n viţe lungi ridică faţa,

Şi ochi-albaştri-nchis, întunecos,

Iar faţa-i albă, slabă, zâmbitoare –

Părea un demon rătăcit din soare.

– Ah! te iubesc, îi zise el, copilă,

La glasul tău simt sufletu-mi rănit,

Din stea născut, plec fruntea mea umilă,

Cu ochii mei prind chipul tău slăvit.

Nu vezi cum tremur de amor? ai milă!

În nemurirea mea de-aş fi iubit –

Iubit de tine – te-aş purta: o floare

În dulci grădini, aproape lângă soare.

N-ai vedé iarnă, toamnă nu, nici vară,

Eternă primăvar,-etern amor...

De ţi-aş închide zarea ta cea clară

Cu-al meu sărut, o, scumpul meu odor,

Pân' ce să mângâi inima-mi amară

Culca-mi-aş capul la al tău picior

Şi te-aş privi etern ca pe o steauă

Frumos copil, cu umerii de neauă.

– O, geniu mândru, tu nu eşti de mine,

De-a ta privire ochii mei mă dor,

Sângele meu s-ar stoarce chiar din vine,

Căci m-ar usca teribilu-ţi amor!

Curând s-ar stinge viaţa mea, străine,

Când tu m-ai duce-n ceruri lângă sori,

Frumos eşti tu, dar a ta nemurire
Fiinţei trecătoare e peire.

El o privi atunci cu ochii ţintă:
În faţa-i slabă – zâmbet dureros;
Se face stea şi iarăşi se avântă
În cerul nalt, în roiul luminos.
Acolo toată noaptea stă de pândă,
Şi prin fereastă el privea duios,
Cu o lumină dulce, tristă-clară,
Să vadă umbra-i albă şi uşoară.

A doua zi el se făcu o ploaie,
În tact căzândă, aromată lin,
Şi din fereşti perdelele le-ndoaie,
Burând prin ţesăturile de in,
Pătrunde iarăşi în a ei odaie,
Preface-n tânăr sufletu-i divin:
El stă frumos sub bolţile ferestii,
Purtând în păr cununa lui de trestii.

Blond e-azi şi părul lui de aur moale

Pe umeri cade îndoios, îmflat;

Ca ceara-i palid... buza lui cu jale

Purta un zâmbet trist, nemângâiat.

El o priveşte... sufletu-i s-adună.

În ochiul lui albastru, blând şi mat...

Ş-astfel cum sta mut înger din tării

Părea un mort frumos cu ochii vii.

– O, vin cu mine, scumpă,-n fundul mării,

Şi în palate splendizi de cristal,

Când vântu-a trece peste-a apeiării

Tu-i auzi cântarea lui pe val;

Ţi-i închina viaţa ta visării,

Vei fi oceanului monarcul pal...

Ţi-oi da palate de mărgean şi profir,

Cu bolţi lucrate numa-n aur d-Ofir.

– Ca să-mi ajungi nevrednica-mi iubire

Ai părăsit al cerurilor cort,

Dar nu e chipul tău cel peste fire

Ce-n fundul sufletului meu îl port.

O, geniul meu, mi-e frig l-a ta privire,

Eu palpit de viaţă – tu eşti mort.
Cu nemurirea ta tu nu mă-nveţi,
Acum mă arzi, acuma mă îngheţi.

Nu... om să fii, om trecător ca mine,
Cu slăbiciunea sufletului nost',
Să-ţi înţeleg tot sufletul din tine
Şi braţul tău, de mi-a fi adăpost,
Să-l ştiu că-i slab, iubirea că-l susţine,
La om e-un merit, ce la zei n-a fost.
De mă iubeşti, să-mi fii de sama mea,
Fă-mi dar de nuntă nemurirea ta.

Întunecos şi fără de speranţă,
La ea priveşte geniul în nimb –
Îşi simte inima legată-n lanţe,
În lanţul lumei cei cu-o mie limbi.
– Chiar nemurirea mea, chiar abondanţa,
Puterii mele tu o cei în schimb.
Ei bine, da! Eu m-oi sui la cer,
Ca de la Domnul moartea mea s-o cer.

Da, moartea! Pentr-o clipă de iubire
D-eternitatea mea să mă dizlege,
Să văd în juru-mi anii în peire,
Să am în inima mea moartea rece,
Să fiu ca spuma mării în sclipire,
Să văd cum trec cu vremea, care trece...
O, mult ceruşi, prea mult, – şi totuşi ţie
Ţi-nchin splendori, putere, vecinicie.

La cer se-nalţă el pe bolta mare,
Cu-aripe lunge curăţind seninul,
Priveşte-n jos castelul în splendoare,
L-apucă dorul inimei, suspinul.
– Ah! ce-ai cerut, femeie trecătoare,
Femeie scumpă, ca să-mi mângâi chinul!
Deasupra lumei risipite-n şoapte
El se-nălţa – un curcubeu de noapte.
Precum o floare ar ieşi din surii
Şi morţii munţi, din piatra lor uscată,
Astfel copila-nvioşază murii,
Pe când în bolta geamului s-arată
Copil al apei, cerului, pădurii,

A lumii-ntregi mai drăgălaşă fată.
Ea asculta pe-al primăverii oaspăt
În dimineaţa ce-i zâmbeşte proaspăt.

Împrăştiată fulgerează roua
În viorii, strălucitoare boabe,
Ţărâna-nvie-n primăvara nouă,
Răcoare-i vântul ca miros de ape;
Părea c-ar fi plouat, deşi nu plouă
Decât lumină, ce nu mai încape.
Cu gura, faţa, ochii ei, ea râde
Privind în soare, îi clipea, i-nchide.

În dimineaţa clară ca oglinda
La porţi s-arată tânărul Florin,
În jur de ziduri calul şi-l colindă,
Îşi simte inima înflată-n sân;
Dar poarta-nchisă braţu-i să-l tot prindă,
Ea nu se mişcă-n negrele-i ţâţâni;
Ci el fereasta cum văzu crăpată,
Aruncă-n ea cu floarea fermecată.

Pe-atunci copila împletea cunună
Din flori de aur şi de diamante;
Din cărţi o soaţă-a ei îi sta să-i spună
C-al ei noroc purtatu-i de un fante.
Când floarea-i căzu-n poală – ea nebună
O sărută, zvârlind pe celelante,
Şi-o mirosi cu gur-abia deschisă,
Şi ochii ei pluteau în mii de vise.

Ea alergă cu grabă la fereastă,
Să vadă dacă vântul nu-i aduce
Şi alte flori, aşa frumoase c-asta,
Dar-de-ngăimare ochiul ei străluce;
Şi surâzând ea rumeneşte, castă,
Când vede-un tânăr lângă poarta-n cruce.
Şi el o vede şi cu mândru glasu-i
El îi vorbi, oprindu-şi calu-n pasu-i:

– Ah! te-am văzut, mi te-am văzut în fine,
Copil cu ochi de-albastră-ntunecime,
Cu-a tale gene de-aur dulci şi fine,
Cu-al tău surâs de gingaşă cruzime.

Ah, aş muri de-atât noroc şi bine,

Căci te-am văzut cum nu te-a văzut nime.

Nu ştii ce-am suferit pân-a te-ajunge,

Copil frumos ca luna nopţii lunge.

Ah, vin' cu mine, vin-în a mea ţară,

Casteluri am, grădini adânc-frumoase,

Sub pasul tău coroana-mi seculară

Mi-o pun – mă plec, sunt sclavul tău, frumoasă.

Am pietre scumpe în a mea comoară,

Mai multe decât tatu-ţi are aur,

Ş-aur mai mult de cum argint el are,

Ş-a tale-s toate, scumpă, mândră floare!

Ea îl privea cu ochiul plin de milă, –

I-ar fi sorbit cuvântul de pe gură.

În faţa lui ea nu-şi mai face silă,

Un lèşin parcă inima i-o fură –

Şi trist priveşte tânăra copilă

Cumpliţii muri şi porţi... Din ochiu-i cură

Un fir senin de lacrimi; ea îşi strânge

Cu-a ei mânuţe inima şi plânge.

El, cum o vede astfel în fereastră,
Ş-aruncă ochiu-adânc şi nobil-mare
Şi drum el dă la pasărea măiastră –
Aripile-şi întinde, vrând să zboare,
Din ce în ce ş-întinde-aripa-albastră,
Din ce în ce se face tot mai mare,
Încât doar din mărimea unei vrăbii
Ea semăna acum unei corăbii.

– Copila mea, îi zise, nu te teme,
Pe mulţi am dus cu inimi doritoare,
Ca vântu-n fugă cu bătrâna vreme
Prin ţări o mie peste sfânta mare –
Nu vezi, Florin nici şti cum să te cheme,
Atât de mult iubirea lui îl doare,
De-aceea zvârle-n laturi ac şi caer
Şi să te-ncrezi corăbiei de aer.

Ea se sui pe-aripă,-ntinzând mâna,
Ca şi când ar fi vrut ca să se ţie,
Şi-ncet coboară pasărea străină

Pe-a lui Florin amabilă soţie;
Pe cal ridică sarcina lui lină,
La pieptul lui ar vré în veci s-o ţie
Se uită-n ochi-i, dând la calu-i pinten,
Ş-acesta vântului s-aşterne sprinten.

În vremea asta zmeul se suise
La cer, cu aripile lungi întinse,
Culege-n cale-i blândele surâse
A mii de stele, ce zburau ca ninse;
La tronul cel etern pe scări deschise
Stau mândre genii cu lumină-ncinse;
L-a Lui picioare în genunchi s-aşterne
Şi-ndreaptă ruga-i milei cei eterne.

– O, Adonai! al cărui gând e lumea
Şi pentru care toate sunt de faţă,
Ascultă-mi ruga, şterge al meu nume
Din a veciei carte mult măreaţă;
Deşi te-adoră stele, mări în spume,
Un univers cu vocea îndrăzneaţă,
Toate ce-au fost, ce sunt, ce-ţi nasc în cale

N-ajung nici umbra măreţiei tale.

Ce-ţi pasă ţie dac-a fi cu unul
În lume mai puţin spre lauda ta,
Ascultă-mi ruga, tu, Eternul, Bunul,
Şi sfarmă-n aşchii veşnicia mea!
Pe-o muritoare eu iubesc, nebunul,
Şi muritor voiesc a fi ca ea,
Ş-atâta dor, durere simt în mine,
Încât nu pot s-o port şi mor mai bine.

– Tu-i pismuieşti... şi pismuieşti aceea
Ce ei în lume numesc fericire.
Au nu ţi-i milă când priveşti scânteea
Cum că la soare e a ei pornire?
Astfel şi ei îşi aruncar-ideea,
Dorinţa, păsul în nemărginire,
Dar cum scântei se sting, în drum, spre soare,
Astfel şi omu-aspiră, dară moare.

Ca ei să fii? Să vezi că sub blesteme
De ură e-nfierat umanul nume,

Să ai de semenul tău a te teme,

Să fii ca spuma, fuga unei spume,

Sărmane inimi închegate-n vreme,

Sărmane patimi aruncate-n lume

Şi să mă blestemi, să mă-ntrebi: ce drept

Avui să-ţi pun o inimă în piept?

Pe-o clipă-n mijlocul eternităţii

Să deschizi ochii tăi măreţi şi clari,

Să măsuri toate visele vieţii,

Simţind încet cum iarăşi redispari,

Să pai un fir de colb în raza vieţii,

Şi în părerea-i pe-un moment să pari,

Să fii ca şi când n-ai fi... Între ieri

Şi mâni, o clipă... Oare ştii ce-mi ceri?

Ce-i omul de a căruia iubire

Atârni lumina vieţii tale-eterne?

O undă e, având a undei fire,

Şi în nimicuri zilele-şi dişterne.

Pământul dă tărie nălucirei,

Şi umbra-i drumul gliei ce s-aşterne

Sub pasul lui... Căci lutul în el creşte.

Lutul îl naşte, lutul îl primeşte.

Şi acest drum al pulberei, peirei,

Ce ca pe-un plan l-am zugrăvit cu mâna,

Nimic fiind, l-am închinat murirei –

În van s-acopără oprind ruina,

Nimic etern în tremurul sclipirei;

În van adun şi-şi grămădesc lumina

În cărţi şi scrisuri, şi în van ş-acaţă

De vis etern sărmana lor viaţă...

Şi tu ca ei voieşti a fi, demone,

Tu, care nici nu eşti a mea făptură;

Tu, ce sfinţeşti a cerului colone

Cu glasul mândru de eternă gură...

Cuvânt curat ce-ai existat, Eone,

Când Universul era ceaţă sură...?

Să-ţi numeri anii după mersul lunei

Pentr-o femeie? Vezi iubirea unei:

Într-adevăr, ’n-adânca depărtare

Văzu călări pe fată cu Florin.

Odată-n evii ochiul lui cel mare,

Şi sfânt, ş-adânc de lacrimi este plin,

Ce cad tăind nemărginirea-n mare,

Mărgăritari frumoşi şi mari devin.

Încet bătând din aripi, maiestos,

Geniul mândru se porneşte-n jos.

Cu faţa tristă le privi în urmă

Şi-ntinde mâna ca dup-orce-i dus.

În fundul lumei, unde apa scurmă

Al mărei sân – acolo-o ar fi dus

Dacă-l iubea... Acuma plânsu-şi curmă:

"Fiţi fericiţi – cu glasu-i stins a spus –

Atât de fericiţi cât viaţa toată

Un chin s-aveţi: de-a nu muri deodată."

Miron şi frumoasa fără corp*

* După basmul Frumoasa fără corp cules de Kunisch.

Ce lumină-i şi ce vorbe
Jos sub grinzile colibii?
Marta mânuie cociorbe,
Iar Maria toacă hribii,
Iar ciobanu-şi pune gluga.
Mai îndrugă câte-ndrugă,
Iese-n noaptea cu scântei
Ş-o tuli urât de fugă,
Parcă-i dracul în călcăi.

Iar la colţul marei vetre
Stau pe laiţi, lângă spuze,
Un moşneag şi trei cumetre, –
Povestesc mişcând din buze.
Tinerica puica naşa
Prejmuieşte tot pe moaşa,
Pe când spală la un blid,
Iar bătrâna gată faşa
Şi cumetrele se râd.

– Măi ciobane ortomane,

Unde-mi mergi aşa pe frig?

– Da la râşniţă la Dane

Şi la borş la Pipirig;

Ce era să spun? Iac-asta,

Mi-a făcut băiet nevasta,

Nu vă fie cu bănat.

Să-mi veniţi şi dumneavoastră

Că ş-aşa-mi sunteţi din sat.

L-a spălatu-l, pieptănatu-l,

La botez l-a dus pe micul,

La icoane l-a-nchinatu-l,

Un diac citi tipicul;

Când pe el veni botezul

Îi trecu auzul, văzul,

Nici că-i pasă lui săracul

Că nanaşa spune crezul

Şi se leapădă de dracul.

Că el strigă şi se strâmbă

Parc-ar fi pe o frigare.

Duhul sfânt în chip de limbă

I-a ieşit pe gur-afară.

Unii află cum că nasu

E cam strâmb, ca şi la tat-so,

Şi că-şi samănă cu soiul.

Dar pe când cu toţi au ras-o

Se-mprăştie tărăboiul.

Nins luceşte câmpul, teiul,

Şi trosneşte cărăruşa,

Când se-ntorc şi văd bordeiul

Şi deschide Muşa uşa.

Când îşi pun copilu-n leagăn,

C-un picior încet îl leagăn

La lumina din surcică

Şi o vorbă de-alta leagă-n

Planuri mari pe gâza mică.

Dar deodată din părete

Ies ursite ca pe-o poartă,

Flori albastre au în plete,

Câte-o stea în frunte poartă.

Şi de-o tainică lumină

Toată casa este plină

Ce din ochii lor porni.

Peste leagănu-i se-nclină

Şi-ncepură a-l meni:

– Ca şi leii să fii tare

Şi frumos ca primăvara,

Să fii gingaş ca o floare,

Luminos ca luna sara;

Şi iubit să fii de lume,

S-ai averi şi mare nume,

Să te faci chiar împărat

Şi să-ţi meargă astfel cum e

La ficiori din basme dat.

Zise-atunci duioasa mamă:

– Mulţămesc de câte-ascult,

Dară mulţi i-or fi de samă

Ş-or avé atât de mult.

Lui să-i daţi ce din mulţime

N-a putut să aibă nime,

Şi nespus şi fără rost –

Ş-atunci zâne din nălţime

Vă sărut piciorul vost'.

Zise-atunci, din ele una:

– De-o doreşti cu dinadinsul.

Fie-i dat ca totdeauna

El să simt-adânc într-însul

Dorul după ce-i mai mare

'N-astă lume trecătoare,

După ce-i desăvârşit

Şi să-şi vadă la picioare

Acest dar nepreţuit.

Ele pier. Iară băietul

A crescut cum l-a menitu-l,

Se făcu frumos cu-ncetul,

Cine-l vede l-a-ndrăgitu-l.

Şi deşi ca leul tare,

Era gingaş ca o floare

Şi isteţ era cu duhul,

Cum atoate-s ştiutoare
Doară luna şi văzduhul.

Într-o zi văzu pe-o rablă
Un tobaş ce lumea cheamă,
Cu musteaţa ca o greablă
Şi c-o trâmbiţă de-alamă:
– Împăratul prénălţatul
M-a trimis s-adun tot satul,
Să dau ştire tuturor
Că el caută în latul
Lumii-aceştei pe-un ficior,

Ce din toţi va fi mai tare,
Mai frumos şi mai cuminte.
Deci vă strângeţi mic şi mare
Şi să ţineţi bine minte...
Căci se poate, cine ştie,
Ca la voi prin sat să fie
Voinicel a-i fi pe plac,
Să-i dea fata de soţie.
Cât v-am spus-o, iaca tac.

Abia el sfârşi s-audă,

De la sat ia ziua bună,

Nu-i păsa de drum şi trudă,

Căci mereu părea că-i sună

Vestea mândră în ureche,

Ca şi o poveste veche.

Ş-a pornit în toiul lui,

Năzdrăvan într-o ureche

Ca feciorul nimărui.

Şi la curtea-mpărătească

A ajuns într-un târziu

Ş-apăsă pe frunte casca,

Şterge păru-i auriu,

Intră-n curte. Sumedenii

De voinici, boieri, rudenii

Se-nchinau fetei bălane,

Precum oamenii la denii

Bat metănii la icoane.

Ea se uită tot în laturi,

Se închină şi suspină

Când cu zâmbet, când cu sfaturi,

Când cu-a ochilor lumină;

Cum prin şiruri ea colindă

Se uita într-o oglindă

Cu un aer curios,

Ce-i menită ca să prindă

Chipul celui mai frumos.

Din oglindă ea nu vede

Decât vecinic chipul ei,

Dar deodată, mai nu crede,

Ce văzură ochii săi?

În oglinda fermecată,

Dintr-o negură s-arată,

Ca-ntr-un vis frumos în somn,

O figură minunată

Într-o mantie de domn.

Ea mai face-o dat-ocolul

Adunării...-i pare cum că

Într-un colţ ea vede solul

Frumuseţei, ce-şi aruncă
Ochii trişti, numai văpaie.
– Nu ştiu cum o să vă paie.
Zise ea, zâmbind voios,
Roşă-n faţa ei bălaie,
Dar acela-i mai frumos.
Când cu degetul l-arată,
Toţi la el şi-ndreaptă ochii,
Şi mulţi pinteni zurăiră
Şi foşniră multe rochii –
Şi din bolta de fereastră
În armura lui albastră,
El apare lin din unghi
Şi la fata cea măiastră
El îşi pleacă un genunchi.

– Nici nu ai de ce să stărui,
Zise ea cu ochi-n vis,
Bucuros mâna ţi-o dărui,
Căci în suflet te-am închis.
Ş-a ei mână preafrumoasă,
Fină, dulce, ea şi-o lasă

Pe-a lui creştet adorat,

El la gură-i o apasă

Ş-o sărută înfocat.

Iată, vine şi-mpăratu-i,

Ce zâmbea cu mutră hâtră,

El la mers cam legănatu-i

Şi pe capu-i poartă mitră,

Poart-un schiptru ş-alt nimică,

Ca şi craiul cel de pică,

Ş-aurit veşmântul său;

Cine-l vede stă să-i zică

Că-i vlădica din Hârlău.

– Am avut un om al casei,

Zise dânsul, un ciocoi,

A murit, şi anul azi-i

S-a făcut din el moroi.

De-unde-mi aprindea ciubucul,

Se apucă, bată-l cucul,

Ca să-mi strice-mpărăţia –

Şi nu pot ca să-l apucu-l,

Ori să-i stric fărmăcăria.

Fierul, aurul, tombacul,
Ardă-l focul să mi-l ardă,
L-a strâns tot şi, ştie dracul,
A făcut din ele-o bardă;
Iar din codri, huci, poiene
Şi din alte buruiene
A făcut num-un copac.
Cin' se simte mai cu [vene]
Să li vie-ăstor de hac?

Şi cu toţi se duc de-a valma,
Văd, se miră, nici se-ncearcă,
Dar Miron ia barda-n palmă
Şi copaciul mi-l încarcă,
Pân' ce vede că se-nclină,
Scârţâind din rădăcină –
Ş-a cioplit din el ţăruş,
Pe-a moroiului ţărână
El l-a-nfipt adânc acuşi.

De-atunci farmecu-ncetează.

Codri cresc şi fierul iar e.

Împăratul cuvântează:

– Ăst voinic e cel mai tare.

Un bătrân răspunse: – Bine,

Spune-mi, tinere, pe cine

Fata are-acum în minte?

– Ea gândeşte-acum la mine.

– Ha! acesta-i mai cuminte!

Şi să cânte strana prinde:

– Este tare, este tare,

Şi cuminte, şi cuminte,

Ş-arătos la arătare.

Scărpinându-se la ceafă,

Împăratul c-o garafă

A venit şi c-un sângeap,

Şi, împlându-l, zice: – Ia fă

De mi-l toarnă peste cap!

Şi acu să-mi faci hatârul

Să-mi iei fata-n însoţire;

Ştiu că ai să fii catârul

Peste nazuri, fasolire,

Ba să poate să te-adoarne

Cu frumos proţap de coarne

Şi să-ţi puie şi urechi.

Cine poate s-o întoarne

Când aşa-i menit din vechi?

Că, să vezi, şi-mpărăteasa...

De... atâta-ţi spun acuma,

Taci, da' ochi-ţi ai de pază,

Că ce-i fata, ce-i şi muma!

E şi-un alt metod, ţi-l sfătui,

Să taci molcom, să îngădui,

Fă-te că nici ştii... n-ai treabă,

Tu să-i faci frumos tabietu-i

Şi-ncolo să-ţi vezi de treabă.

Deci Miron o ia de mână

Ş-o arată pe la oaspeţi,

Cu-a ei ochi numai lumină,

Cu obrajii fragii proaspeţi.

Ş-au pornit frumoasă nuntă
De sărea până şi ciunta,
Şi ologi-şi făceau grabă,
Şi moşneag juca mărunta,
Curtenind pe lângă babă.

Dar deşi ferice încă,
Totuşi el în pieptul lui
O dorinţă are-adâncă,
Neştiută decât lui,
Dorul după ce-i mai mare
’N-astă lume trecătoare,
După ce-i desăvârşit,
Şi tot sufletul îl doare
După cum a fost menit.

Şi pe toţi el îi întreabă
Dacă ştiu cumva în lume
Astă tainică podoabă,
Ăst odor fără de nume.
Dar pe cine-ntreabă tace,
Cui prin minte-i poate trece?

Numai cântăreţul orb

Spune-n treacăt cum că asta

E frumoasa fără corp.

El i-a spus că-n vremi denante

Auzi duioasă veste,

Că-n castel de diamante

Cea mai mândră fată este;

Ochi de-albastru întuneric,

Ce lucesc adânc, chimeric,

Ca d-iubire două basme;

Dară corpul ei eteric,

Nesimţit, ca de fantasme.

"De vei merge în ajunul

Mult senin din Anul nou,

Pe când cerul se deschide

La a lumilor ecou,

Atunci ea vine asemeni

Pintre stâncele de cremeni,

Lângă lacul de smarald,

Ca să-şi scalde sânii gemeni

Unde zânele se scald!"

El plecă atunci în lume
Şi nevasta-n lacrimi lasă,
Cu un dor fără de nume
Uită ţară, rude, casă.
Cum trecu numai Crăciunul,
El pe cal a pus presunul
Şi s-a dus la lacu-n vrajă,
Unde aşteptând ajunul
De-Anul nou el sta de strajă.
Şi din trestia plecată
El privea la apa fină,
Cu oglinda-i nemişcată
Strălucind sub luna plină.
Deşi ştii că apa-i moale,
Totuşi, placa-i de cristale
Parc-ar fi încremenit.
Nencreţite, plane, pale,
Viorii au adormit.

Rădăcinile în păturи

Sub pământ s-a-ntreţesut

Şi pornesc în mii de lături

Flori frumoase la văzut.

Colo-n snopi, colo câte-una,

Colo-n fire se-mpreună,

Îndoite într-un trunchi;

Ici o pajişte într-una,

Iar dincolo un mănunchi.

Roşi şi vineţi, albi-s snopii

Cei de flori strălucitoare,

Picuraţi, îşi scutur stropii,

Ce lucesc mărgăritare.

Pe cărarea-abia îmblată

Pintre iarba înfoiată,

Trece-un mândru chip de zână,

Cu-arătare fermecată

Şi privire blândă, lină.

Şi pe ea o haină fină,

Ţesătură străvezie,

Ca o brumă diamantină.

Ce în creţuri se-mprăştie.

Se lipeşte sclipitoare

De duioasa-i arătare,

Ce-n mişcările-i o tradă,

Se strevăd a ei picioare,

Sâni şi umeri de zăpadă.

Inocentă-i e zâmbirea-i,

Îngerească, tristă, lină,

Diamante în privirea-i

Ş-au topit a lor lumină.

Peste-a apei dalbă placă

Ea acum zâmbind se pleacă,

S-uită-n fundu-i luminos

Şi în lună îşi dizbracă

Corpul ei aşa frumos.

Luna parcă se roşeşte

De amor şi de mirare,

Numai lacul o priveşte,

Rămâind în nemişcare.

Este albă ca zăpada,

Iară părul-i stă să cadă
La călcâiu-i rotunzit, –
Cine oare-ar fi s-o vadă,
Să nu moară de-ndrăgit?

Dar deşi pe noaptea toată
Peste lanuri luna tace,
Arătarea-i luminată
Nici o umbră ea nu face,
Cu-ntuneric nu încarcă;
Întinzând piciorul, parcă
Lacul cel de farmec prins
Cu-a lui vârf întâi îl cearcă.
Pân' se lasă dinadins

Şi încet păşeşte-n apă.
Ochiul ei s-aprinde, cere,
Iară buzele-i se crapă
De o stranie plăcere;
Totuşi, valul nu se taie
Cercuind apa bălaie,
Ci-o încunjură frumoasă

Şi-o îmbracă cu văpaie

În lucire scânteioasă.

Şi deşi în lac înoată,

El nu mişcă, nici se-ncreaţă,

Ca o floare-i aninată

De oglinda cea măreaţă.

El din trestii o priveşte,

Nici se mişcă,...-ncremeneşte

L-arătarea ei cea crudă.

Şi când lacul părăseşte

Pe-al ei corp ea tot nu-i udă.

Ea s-a dus. Dar el rămas-a

În adânc rănit de dânsa,

Uită lumea, uită casa,

Îmblă drumurile-ntinsa.

Ea îi pare că-i mai mare

'N-astă lume trecătoare,

Că-i ceva desăvârşit

Şi să vadă la picioare

Acest dar nepreţuit.

Toamna vine şi prin lunce
Frunza cade rânduri, rânduri,
Adâncit îmbla atunce
El în grijă şi pe gânduri;
El purta în gându-i nurii,
Ochii mari, zâmbirea gurei,
Şi îmblând prin codrii mari,
El văzu Mama-pădurei
Rătăcind printre stejari.

El durerea lui ş-o spune
Şi că trebuie sa moară
De n-a prinde-acea minune,
Acea tainică fecioară.
– Ea, îi zise-atunci bătrâna,
Locuieşte ca o zână
În palat de diamante,
Mai frumoasă, mai senină
Dintre toate celelante.

Tu palatu-i vei ajunge

De vei merge, fără însă

Să gândeşti la alta-n lume

Cât la dânsa,-n veci la dânsa;

De-o ajungi fără de veste,

Ea atunce astfel este

Ca şi când ar fi a ta;

Căci ea face tot ce peste

Dânsa ca să treacă-ai vrea.

El a mers, a mers într-una,

Făr' de drum, de-orice să-i pese,

Când pe vârfuri trece luna

El văzu prin lunci alese

Un palat lucind departe,

Ce luceşte parc-ar arde.

El intră pe scări de-oglindă

Şi prin salele deşarte

Pe covoarăle din tindă.

Şi-n lumina blândei lune

El văzu frumoasa fată,

Dulce, mândră, o minune,

De fereastă rezimată.

El la ea genunchi-şi pleacă:

– Ca amorul meu să-ţi placă,

Părăsii părinţi şi ţară.

Ea tăcea... privirea-i sacă.

Faţa rece, ca de ceară.

"Ah, gândi el, cum nu-i bună,

Cum nu zici: Bine-ai venit!"

Atunci ea zâmbi în lună

Şi şopti: – Bine-ai venit!

Şi-n palat atunci s-aprinse

Mii lumini sclipind ca ninse;

Ea-l luă de braţ şi-l duse

Pintre şalele întinse

Şi la mândre mese puse.

Ei cinară-n mândre muzici,

Cu de aur vase, linguri,

Beat de-amor el spune: – Nu zici,

Scumpo, să ne lase singuri?

Şi lumini se sting de sine,

A cântărilor suspine

Dispărură rânduri-rânduri,

Ei rămân cu dulce bine

Şi înşiră mândre gânduri...

– Ah, iubito, zise dânsul,

Cum nu simţi focul ce-l simt?

Şi pe ea o-apucă plânsul,

Parcă pieptu-i este strimt

De-a ei patimă-nfocată.

Ea plângea, râdea deodată,

Cu-a ei buze dulci şi coapte

’N-întuneric parcă-l cată,

Îmbătat de-amor şi noapte.

– Ah, îi zice el cu dorul,

Lasă-ţi haina ta regală, –

Gol în ochi-ţi văd amorul, –

Ah, arată-mi-te goală.

Atunci ea roşind se pleacă

Şi sta piepţii să-şi disfacă

Şi din sponci desprinde haina

Şi în lună se dezbracă,

Dezvelind taină cu taină.

Ce frumoasă-i... Umed-albă,
Neted-dulce zugrăvit,
De pe sâni rotunzi o salbă
Ea în urmă a zvârlit,
Şi se plimbă pe covoare
Moi cu micele-i picioare,
Păru-i curge la călcâie,
Iară luna zâmbitoare,
Poleind-o, o mângâie.

La picioare-i el s-aruncă,
Lângă el să vie-o roagă,
Ea s-aşază dulce, pruncă,
Lângă el în mândră şagă,
Și el braţele şi-ntinde,
Rumeneşte şi s-aprinde,
Pe când ochii lui o sorb,
Dar nimic în braţ nu prinde –
Căci frumoasa-i fără corp.

"Ah, gândi el cu turbare,

Tremurând învăpăiet,

Dulce zână cum nu are

Corp frumos, precum o văd!"

– Asta n-o pot, că ce pipăi,

Numărul vieţii o pripă-i,

Trecător, de unde-un şopot

Şi fiinţa lor o clipă-i,

Eu eternă sunt şi n-o pot!

El îşi scurge toată viaţa

Într-un chin, în nedormire,

Vecinic o avea în faţă

Blândă, dulce, în zâmbire,

Vecinic tinde a lui mână

Dup-imaginea-i divină,

Vrea s-o strângă, s-o omoare.

Dar deşi de nuri e plină,

Totuşi umbră-i ca din soare.

De dorinţa lui aprinsă,

Ce-a rămas neîmplinită,

El un an trăi la dânsa

Cu viaţa-i mistuită;

Dar perind chiar din picioare,

Pierzând mintea care-l doare,

Dup-un an se-ntoarce iară

L-a lui casă râzătoare

Şi la dulcea-i nevestioară.

Dară vai! cum îi părură

De urâte toate cele.

Nimic ochiul nu-i mai fură.

Nici simţirea lui în jele,

Toate-i par urâte, sure,

Într-un chip, într-o măsură,

Închircite şi de rând,

Şi nimic nu-i de măsura

Celor ce avea în gând.

Trist, retras, rănit de moarte,

S-ar fi-ntors l-acea frumseţă,

Dar ştia ce crudă soarte

Are-eterna-i tinereţă.

Lângezind în gând şi-n fire,

În muri trişti de mânăstire

Ş-a închis chipu-i perit,

Ş-adâncit în amintire

Şi-n amor, el a murit.

Călin

(File din poveste)

GAZEL

Toamna frunzele colindă,

Sun-un grier sub o grindă,

Vântul jalnic bate-n geamuri

Cu o mână tremurândă,

Iară tu la gura sobei

Stai ca somnul să te prindă,

Ce tresari din vis deodată?

Tu auzi păşind în tindă –

E iubitul care vine

De mijloc să te cuprindă

Şi în faţa ta frumoasă

O să ţie o oglindă,

Să te vezi pe tine însăţi

Visătoare, surâzândă.

I

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic,

Rumenind străvechii codri şi castelul singuratic

Ş-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot –
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot;
Pe de-asupra de prăpăstii sunt zidiri de cetăţuie,
Acăţat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Aşezând genunchiu şi mână când pe-un colţ când pe alt colţ
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolţi
Şi pe-a degetelor vârfuri în etacul tăinuit
Intră – unde zidul negru într-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori întreţesute, printre gratii luna moale
Sfiicioasă şi smerită şi-au vărsat razele sale;
Unde-ajung par văruite zid, podele, ca de cridă,
Pe-unde nu – părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.
Iar de sus pân' în podele un painjăn prins de vrajă,
A ţesut subţire pânză străvezie ca o mreajă;
Tremurând ea licureşte şi se pare a se rumpe,
Încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.

După pânza de painjăn doarme fata de-mpărat;
Înnecată de lumină e întinsă în crivat.
Al ei chip se zugrăveşte plin şi alb: cu ochiu-l măsuri
Prin uşoara-nvineţire a subţirilor mătăsuri;
Ici şi colo a ei haină s-a desprins din sponci ş-arată

Trupul alb în goliciunea-i, curăţia ei de fată.
Răsfiratul păr de aur peste perini se-mprăştie,
Tâmpla bate liniştită ca o umbră viorie,
Şi sprâncenele arcate fruntea albă i-o încheie,
Ce o singură trăsură măiestrit le încondeie;
Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
Braţul ei atârnă leneş peste marginea de pat;
De a vârstii ei căldură fragii sânului se coc,
A ei gură-i descleştată de-a suflării sale foc,
Ea zâmbind îşi mişcă dulce a ei buze mici, subţiri;
Iar pe patu-i şi la capu-i presuraţi-s trandafiri.

Iar voinicul s-apropie şi cu mâna sa el rumpe
Pânza cea acoperită de un colb de pietre scumpe;
A frumseţii haruri goale ce simţirile-i adapă,
Încăperile gândirii mai nu pot să le încapă.
El în braţe prinde fata, peste faţă i se-nclină,
Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspină,
Şi inelul scump i-l scoate de pe degetul cel mic –
Ş-apoi pleacă iar în lume năzdrăvanul cel voinic.

II

Ea a doua zi se miră, cum de firele sunt rupte,

Şi-n oglind-ale ei buze vede vinete şi supte –

Ea zâmbind şi trist se uită, şopoteşte blând din gură:

"Zburător cu negre plete, vin la noapte de mă fură".

III

Fiecine cum i-e vrerea, despre fete samă deie-şi –

Dar ea seamănă celora îndrăgiţi de singuri ei-şi.

Şi Narcis văzându-şi faţa în oglinda sa, izvorul,

Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.

Şi de s-ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,

Când cu ochii mari, sălbateci, se priveşte în oglindă,

Subţiindu-şi gura mică şi chemându-se pe nume

Şi fiindu-şi sie dragă cum nu-i este nime-n lume,

Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă

Cum că ea – frumoasa fată – a ghicit că e frumoasă.

Idol tu! răpire minţii! cu ochi mari şi părul des,

Pentru-o inimă fecioară mândru idol ţi-ai ales!

Ce şopteşte ea în taină, când priveşte cu mirare

Al ei chip gingaş şi tânăr, de la cap pân-la picioare?

"Vis frumos avut-am noaptea. A venit un zburător

Şi strângându-l tare-n braţe, era mai ca să-l omor...

Şi de-aceea când mă caut în păretele de-oglinzi

Singurică-n cămăruţă braţe albe eu întinz

Şi mă-mbrac în părul galben, ca în straiu uşor ţesut,

Şi zărind rotundu-mi umăr mai că-mi vine să-l sărut.

Şi atunci de sfiiciune mi-iese sângele-n obraz –

Cum nu vine zburătorul, ca la pieptul lui să caz?

Dacă boiul mi-l înmlădiiu, dacă ochii mei îmi plac,

E temeiul că acestea fericit pe el îl fac.

Şi mi-s dragă mie însămi, pentru că-i sunt dragă lui –

Gură tu! învaţă minte, nu mă spune nimărui,

Nici chiar lui, când vine noaptea lângă patul meu tiptil,

Doritor ca o femeie şi viclean ca un copil!"

IV

Astfel vine-n toată noaptea zburător la al ei pat.

Se trezi din somn deodată de sărutu-i fermecat;

Şi atuncea când spre uşă el se-ntoarce ca să fugă,

Ea-l opreşte-n loc cu ochii şi c-o mult smerită rugă:

"O rămâi, rămâi la mine, tu cu viers duios de foc,

Zburător cu plete negre, umbră fără de noroc

Şi nu crede că în lume, singurel şi rătăcit,

Nu-i găsi un suflet tânăr ce de tine-i îndrăgit.

O tu umbră pieritoare, cu adâncii, triştii ochi,

Dulci-s ochii umbrei tale – nu le fie de diochi!"

El s-aşează lângă dânsa şi o prinde de mijloc,

Ea şopteşte vorbe arse de al buzelor ei foc:

"O şopteşte-mi – zice dânsul – tu cu ochii plini d-eres

Dulci cuvinte ne-nţelese, însă pline de-nţeles.

Al vieţii vis de aur ca un fulger, ca o clipă-i,

Şi-l visez, când cu-a mea mână al tău braţ rotund îl pipăi,

Când pui capul tu pe pieptu-mi şi bătăile îi numeri,

Când sărut cu-mpătimire ai tăi albi şi netezi umeri

Şi când sorb al tău răsuflet în suflarea vieţii mele

Şi când inima ne creşte de un dor, de-o dulce jele;

Când pierdută razimi fruntea de-arzătorul meu obraz,

Părul tău bălai şi moale de mi-l legi după grumaz,

Ochii tăi pe jumătate de-i închizi mi-ntinzi o gură,

Fericit mă simt atuncea cu asupra de măsură.

Tu!!... nu vezi... nu-ţi aflu nume... Limba-n gură mi se leagă

Şi nu pot să-ţi spun odată, cât – ah! cât îmi eşti de dragă!"

Ei şoptesc, multe şi-ar spune şi nu ştiu de-unde să-nceapă,

Căci pe rând şi-astupă gura, când cu gura se adapă;

Unu-n braţele altuia, tremurând ei se sărută,

Numai ochiul e vorbăreţ, iară limba lor e mută,

Ea-şi acopere cu mâna faţa roşă de sfială,

Ochi-n lacrimi şi-i ascunde într-un păr ca de peteală.

V

S-au făcut ca ceara albă faţa roşă ca un măr

Şi atâta de subţire, să o tai c-un fir de păr.

Şi cosiţa ta bălaie o aduni la ochi plângând,

Inimă făr-de nădejde, suflete bătut de gând.

Toată ziua la fereastră suspinând nu spui nimică,

Ridicând a tale gene, al tău suflet se ridică;

Urmărind pe ceruri limpezi cum pluteşte-o ciocârlie,

Tu ai vrea să spui să ducă către dânsul o solie,

Dar ea zboară... tu cu ochiul plutitor şi-ntunecos

Stai cu buze discleştate de un tremur dureros.

Nu-ţi mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fiaştri,

Nu uita că-n lacrimi este taina ochilor albaştri.

Stele rare din tărie cad ca picuri de argint.

Şi seninul cer albastru mândru lacrimile-l prind;

Dar dacă ar cădea toate, el rămâne trist şi gol,

N-ai putea să faci cu ochii înălţimilor ocol –

Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de râu

Nu-i ca noaptea cea mocnită şi pustie din sicriu;

Şi din când în când vărsate, mândru lacrimile-ţi şed,

Dar de seci întreg izvorul, atunci cum o să te văd?

Prin ei curge rumenirea, mândră ca de trandafiri,

Şi zăpada viorie din obrajii tăi subţiri –

Apoi noaptea lor albastră, a lor dulce vecinicie,

Ce uşor se mistueşte prin plânsorile pustie...

Cine e nerod să ardă în cărbuni smarandul rar

Ş-a lui vecinică lucire s-o strivească în zadar?

Tu-ţi arzi ochii şi frumseţa... Dulce noaptea lor se stinge,

Şi nici ştii ce pierde lumea. Nu mai plânge, nu mai plânge!

VI

O, tu crai cu barba-n noduri ca şi câlţii când nu-i perii,

Tu în cap nu ai grăunţe, numai pleavă şi puzderii.

Bine-ţi pare să fii singur, craiu bătrân fără de minţi,

Să oftezi dup-a ta fată, cu ciubucul între dinţi?

Să te primbli şi să numeri scânduri albe în cerdac?

Mult bogat ai fost odată, mult rămas-ai tu sărac!

Alungat-o ai pe dânsa, ca departe de părinţi

În coliba împistrită ea să nasc-un puiu de prinţ.

În zadar ca s-o mai cate, tu trimiţi în lume crainic,

Nimeni n-a afla locaşul, unde ea s-ascunde tainic.

VII

Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură

Înfunda mişcarea-i creaţă între stuf la iezătură;

Iar pădurea lin suspină şi prin frunzele uscate

Rânduri, rânduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.

De când codrul, dragul codru, troienindu-şi frunza toată

Îşi deschide-a lui adâncuri, faţa lunei să le bată,

Tristă-i firea, iară vântul sperios v-o creangă farmă –

Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.

Pe potica dinspre codri, cine oare se coboară?

Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.

Şapte ani de când plecat-ai, zburător cu negre plete,

Ş-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!

Şi pe câmpul gol el vede un copil umblând desculţ

Şi cercând ca să adune într-un cârd bobocii mulţi.

– "Bună vreme, măi băiete!" – "Mulţămim, voinic străin!"

– "Cum te cheamă, măi copile?" "– Ca pe tată-meu – Călin;

Mama-mi spune câte-odată, de-o întreb: a cui-s, mamă?

Zburătoru-ţi este tată şi pe el Călin îl cheamă."

Când l-aude numai dânsul îşi ştia inima lui,

Căci copilul cu bobocii era chiar copilul lui.

Atunci intră în colibă şi pe capătu-unei laiţi,

Lumina cu mucul negru într-un hârb un roş opaiţ;

Se coceau pe vatra sură două turte în cenuşă,

Un papuc e sub o grindă, iară altul după uşă;

Hârâită, noduroasă stă în colb râşniţa veche,

În cotlon torcea motanul pieptănându-şi o ureche;

Sub icoana afumată unui sfânt cu comănac
Arde-n cadel' o lumină cât un sâmbure de mac;
Pe-a icoanei policioară, busuioc şi mint-uscată
Împlu casa-ntunecoasă de-o mireasmă pipărată;
Pe cuptiorul uns cu humă şi pe coşcovii păreţi
Zugrăvit-au c-un cărbune copilaşul cel isteţ.
Purceluşi cu coada sfredel şi cu beţe-n loc de labă,
Cum mai bine i se şede unui purceluş de treabă.
O beşică-n loc de sticlă e întinsă-n ferăstruie
Printre care trece-o dungă mohorâtă şi gălbuie.
Pe un pat de scânduri goale doarme tânăra nevastă
În mocnitul întuneric şi cu faţa spre fereastă.
El s-aşează lângă dânsa, fruntea ei o netezeşte,
O desmiardă cu durere, suspinând o drăgosteşte,
Pleacă gura la ureche-i, blând pe nume el o cheamă,
Ea ridică somnoroasă lunga genelor maramă,
Spăriet la el se uită... i se pare că visează,
Ar zâmbi şi nu se-ncrede, ar răcni şi nu cutează.
El din patu-i o ridică şi pe pieptul lui şi-o pune,
Inima-i svâcneşte tare, vieaţa-i parcă se răpune.
Ea se uită, se tot uită, un cuvânt măcar nu spune,
Râde doar cu ochi-n lacrimi, spărietă de-o minune,

Ş-apoi îi suceşte părul pe-al ei deget alb, subţire,
Îşi ascunde faţa roşă l-a lui piept duios de mire.
El ştergarul i-l desprinde şi-l împinge lin la vale,
Drept în creştet o sărută pe-al ei păr de aur moale
Şi bărbia i-o ridică, s-uită-n ochi-i plini de apă,
Şi pe rând şi-astupă gura, când cu gura se adapă.

VIII

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur-ude în văzduhul tămâiet;
Pare-că şi trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
Iar prin mândrul întuneric al pădurii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde şi suspină-n flori molatic,
Când coboară-n ropot dulce din tăpşanul prăvălatic,
Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici albaştri, mii de roiuri de albine
Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline.
Împlu aerul văratic de mireasmă şi răcoare

A popoarelor de muşte sărbători murmuitoare.

Lângă lacul care-n tremur somnoros şi lin se bate,

Vezi o masă mare-ntinsă, cu făclii prea luminate,

Căci din patru părţi a lumii împăraţi şi-mpărătese

Au venit ca să serbeze nunta gingaşei mirese;

Feţi-frumoşi cu păr de aur, smei cu solzii de oţele,

Cititorii cei de zodii şi şăgalnicul Pepele,

Iată craiul, socru mare, rezemat în jilţ cu spată,

El pe capu-i poartă mitră şi-i cu barba pieptănată;

Ţapăn, drept, cu schiptru-n mână, şede-n perine de puf

Şi cu crengi îl apăr pagii de muscuţe şi zăduf...

Acum iată că din codru şi Călin mirele iese,

Care ţine-n a lui mână mâna gingaşei mirese.

Îi foşnea uscat pe frunze poala lung-a albei rochii,

Faţa-i roşie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;

La pământ mai că ajunge al ei păr de aur moale,

Care-i cade peste braţe, peste umerele goale.

Astfel vine mlădioasă, trupul ei frumos îl poartă,

Flori albastre are-n păru-i şi o stea în frunte poartă.

Socrul roagă-n capul mesei să poftească să se pună

Nunul mare, mândrul soare şi pe nună, mândra lună.

Şi s-aşează toţi la masă, cum li-s anii, cum li-i rangul,

Lin vioarele răsună, iară cobza ţine hangul.

Dar ce zgomot se aude? Bâzâit ca de albine?

Toţi se uită cu mirare şi nu ştiu de unde vine,

Până văd păinjenişul între tufe ca un pod,

Peste care trece-n zgomot o mulţime de norod.

Trec furnici ducând în gură de făină marii saci,

Ca să coacă pentru nuntă şi plăcinte şi colaci;

Şi albinele-aduc miere, aduc colb mărunt de aur,

Ca cercei din el să facă cariul, care-i meşter faur.

Iată vine nunta-ntreagă – vornicel e-un grierel,

Îi sar purici înainte cu potcoave de oţel;

În veşmânt de catifele, un bondar rotund în pântec

Somnoros pe nas ca popii glăsueşte-ncet un cântec;

O cojiţă de alună trag locuste, podu-l scutur,

Cu musteaţa răsucită şede-n ea un mire flutur;

Fluturi mulţi, de multe neamuri, vin în urma lui un lanţ,

Toţi cu inime uşoare, toţi şăgalnici şi berbanţi.

Vin ţânţarii lăutarii, gândăceii, cărăbuşii

Iar mireasa viorica i-aştepta-ndărătul uşii.

Şi pe masa-mpărătească sare-un greer, crainic sprinten,

Ridicat în două labe, s-a-nchinat bătând din pinten;

El tuşeşte, îşi încheie haina plină de şireturi:

"Să iertaţi, boieri, ca nunta s-o pornim şi noi alături."